

Οικουμενικές Σύνοδοι

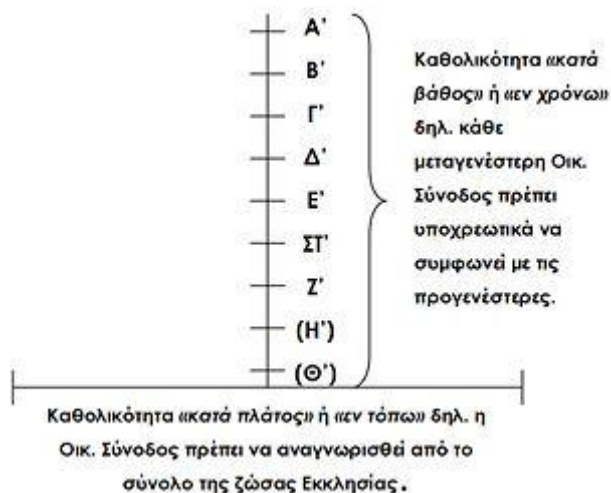
Με τον τίτλο **Οικουμενική Σύνοδος**, αποκαλείται «η δια προσταγής Βασιλικής συναχθείσα, η περί πίστεως όρον δογματικών εκθεμένη, η ευσεβή, και ορθόδοξα, και σύμφωνα ταις αγίαις Γραφαίς, η ταις προλαβούσαις Οικουμενικαίς διορίζουσα, ην η συμφωνία απάντων των της καθολικής Εκκλησίας Πατριαρχών και Αρχιερέων απεδέξατο, είτε δια αυτοπροσώπου παρουσίας, είτε δια τοποτηρητών ή και τούτων απόντων, δια γραμμάτων και υπογραφών αυτών»^[1]. Έτσι ως Οικουμενικές Σύνοδοι χαρακτηρίζονται μεγάλες συνελεύσεις επισκόπων της Εκκλησίας απ' όλη τη χριστιανική οικουμένη, με σκοπό την κοινή συνδιάσκεψη και απόφαση επί σοβαρών δογματικών και άλλων εκκλησιαστικών ζητημάτων^[2], κατά τις οποίες η υποχρεωτική συμμετοχή όλων των επισκόπων δεν κρίνεται σκόπιμη, αφού ανέκαθεν, μια τέτοια συμμετοχή δεν θεωρήθηκε "νομικώς αναγκαία και απαραίτητος". Αρκούσε μόνο το να εκπροσωπούνται, οπωσδήποτε επαρκώς, "τα Πατριαρχεία και αι διάφοροι εκκλησιαστικάί διοικήσεις" και περιφέρειες^[3].

Τα χαρακτηριστικά ιδιώματα των *Οικουμενικών Συνόδων* είναι τέσσερα κατά τον Δοσίθεο Ιεροσολύμων^[4]:

- Το να συναθροίζονται δια προσταγών Βασιλικών.
- Το να γίνεται συζήτηση περί πίστεως και ακολούθως να εκτίθεται απόφαση και όρος δογματικός.
- Το να είναι τα εκτιθέμενα δόγματα και Κανόνες ορθόδοξα και σύμφωνα με τις Γραφές και τις προλαβούσες οικουμενικές Συνόδους.
- Το να συμφωνήσουν και αποδεχτούν πάντες οι ορθόδοξοι Πατριάρχες και αρχιερείς της Καθολικής Εκκλησίας, είτε δια αυτοπροσώπου παρουσίας των, είτε δια τοποτηρητών, είτε απόντων και δια επιστολών αυτών τις αποφάσεις της εκάστοτε συνόδου.

Για τις Οικουμενικές εκείνες συνόδους, στις οποίες προσκλήθηκαν ή συμμετείχαν μόνο ολιγομελείς αντιπροσωπίες όλων των επαρχιών ή των πατριαρχιακών θρόνων, με πρωτοβουλία της ίδιας της Οικουμενικής συνόδου, ξεκινούσε διαδικασία για την αποδοχή των αποφάσεων από την εκκλησιαστική συνείδηση, με συνοδικές επιστολές που ανακοίνωναν το περιεχόμενο τους σε όλες τις μητροπόλεις, με την προτροπή προς την Ιεραρχία, τον κλήρο και τον λαό των εκκλησιών αυτών να αποδεχθούν την ομόφωνη διακήρυξη της αλήθειας της πίστεως και τις συνοδικές αποφάσεις. Υπό το πνεύμα αυτό απορρίφθηκε από την εκκλησιαστική συνείδηση η οικουμενικότητα της ληστρικής συνόδου της Εφέσου (449) και της εικονομαχικής συνόδου της Ιερείας (754)^[5].

Καθολικότητα και αλάθητο της Εκκλησίας ως σύνολο

Καθολικότητα "εν χρόνω" και "εν τόπω" της Οικ. Συνόδου.

Από την [Ορθόδοξη](#) και τη [Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία](#) αναγνωρίζονται από κοινού επτά Οικουμενικές Σύνοδοι, οι οποίες συγκλήθηκαν από το 325 μ.Χ. μέχρι το 787 μ.Χ. στην [Ανατολική Ρωμαϊκή επικράτεια](#). Οι Οικουμενικές Σύνοδοι, για την Ορθόδοξη Εκκλησία, αποτελούν το ιεραρχικά ανώτατο εκκλησιαστικό σώμα, είναι δηλαδή η ανώτατη εκκλησιαστική αρχή και αυθεντία, που ασκεί την ανώτατη διοικητική, δικαστική και νομοθετική εξουσία.

Για τους ορθοδόξους, δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία ότι στην Εκκλησία βρίσκεται η αλήθεια. Αυτό βεβαιώνει ο [Απόστολος Παύλος](#) όταν λέει για την Εκκλησία ότι είναι "στύλος και εδραίωμα της αληθείας"^[6]. Και αυτό είναι φυσικό επειδή η Εκκλησία είναι το σώμα του [Χριστού](#)^[7]. Το σώμα αυτό της Εκκλησίας έχει το αλάθητο, επειδή έχει κεφαλή τον ίδιο τον *Χριστό* που ως Θεός είναι αλάθητος. Αυτό σημαίνει ότι, ως νομοθέτης, διδάσκαλος και κριτής, η Μία, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία, όταν εκφράζεται ως σύνολο, εκφράζεται αλαθήτως^[8].

Εδώ θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι αυτή η έννοια της *καθολικότητας* που πρέπει να περιλαμβάνουν οι αποφάσεις μιας Οικουμενικής Συνόδου, προσδιορίζεται σε δύο διαστάσεις^[9]:

- α) *Καθολικότητα κατά βάθος ή καθέτως ή εν χρόνω*: αυτό σημαίνει ότι πρέπει να εκπροσωπεί όλους τους Χριστιανούς, οι όποιοι έζησαν και έδρασαν κατά τους προηγούμενους αιώνες μέσα στην Εκκλησία, και να τους εκπροσωπεί, όπως αυτοί έχουν εκφραστεί στις αποφάσεις των προγενεστέρων Οικουμενικών Συνόδων. Άρα, κάθε μεταγενέστερη Οικουμενική Σύνοδος είναι υποχρεωμένη να συμφωνεί με τις προγενέστερες.
- β) *Καθολικότητα κατά πλάτος ή οριζοντίως ή εν τόπω*: αυτό σημαίνει ότι πρέπει να εκπροσωπεί και το σύγχρονο πλήρωμα της Εκκλησίας, το οποίο ζει σε όλα τα πλάτη της γης και βεβαίως να αναγνωρισθεί ως Οικουμενική και από το πλήρωμα της στρατευόμενης Εκκλησίας, και οι αποφάσεις της να γίνουν, ως αλάθητες, αποδεκτές (έστω σιωπηρώς) από όλη την επί γης ζώσα Εκκλησία.

Συνοδικό Σύστημα και Οικουμενικές Σύνοδοι

Το Συνοδικό Σύστημα στον χώρο της Εκκλησίας εμφανίστηκε αμέσως με τη συγκρότηση της. Η αρχή του ανάγεται στην πρώτη εκείνη Σύνοδο τη "*συγκροτηθείσαν εν Ιεροσολύμοις τω 48 μ.Χ.*" την ονομαζόμενη *Αποστολική Σύνοδο*,

και επομένως ο συνοδικός θεσμός είναι και αυτός αποστολικός, με αφετηρία και "χαρακτήρα αποστολικόν"^[10]. Σήμερα, το αντίστοιχο των Οικουμενικών Συνόδων, είναι οι Πανορθόδοξες Σύνοδοι η σύγκληση των οποίων πρέπει να γίνει κατόπιν συμφωνίας των πατριαρχών και των προκαθημένων των επί μέρους αυτοκέφαλων Εκκλησιών^[11].

Ο όρος Σύνοδος, με την έννοια της συναθροίσεως και "προς ανάκρισιν των δογμάτων της ευσέβειας" απαντάται πρώτα στον 37ο [Αποστολικό κανόνα](#)^[12] ενώ η φράση «Οικουμενική σύνοδος» ([Αατ. concilium universale/generale](#)) εμφανίστηκε για πρώτη φορά στον 6ο κανόνα της [Β΄ Οικουμενικής Συνόδου](#) το 381 μ.Χ.^[13] Όπως σημειώνει ο Βασ. Σταυρίδης: "Το επίθετον οικουμενικός, -ή, -όν ενωρίς εισήχθη εις την εκκλησιαστικήν γλώσσαν. Συναντώμεν τας οικουμενικάς συνόδους, τα οικουμενικά σύμβολα, τους οικουμενικούς Πατέρας, τον οικουμενικόν πατριάρχην. Βλέπομεν ενταύθα να εξυπονοούνται αι έννοιαι της γεωγραφικής εκτάσεως, της ισότητος και της ενότητος ολοκλήρου της ανθρωπότητος, της καθολικότητος και της εκκλησιαστικής ακριβείας."^[14]

Οι [Βυζαντινοί](#) αυτοκράτορες ήταν αυτοί που μετά από "αίτησιν εκκλησιαστικήν" συγκαλούσαν τις Οικουμενικές Συνόδους και κατ' αυτόν τον τρόπο "ο Μ. Κωνσταντίνος συνεκάλεσε την Α' Οικουμενικήν Σύνοδον, ο Μ. Θεοδόσιος την Β', ο Θεοδόσιος ο μικρός την Γ', ο Μαρκιανός και η Πουλχερία την Δ', ο Ιουστινιανός Α' την Ε', ο Κωνσταντίνος Παυγανάτος την ΣΤ', ο Ιουστινιανός Β' την Πενθέκτην και ο Κωνσταντίνος ΣΤ' μετά της Ειρήνης της Αθηναίας την Ζ'"^[15].

Σκοπός των Οικουμενικών Συνόδων ήταν, μετά από εμπεριστατωμένες συζητήσεις να εκδίδουν "σύμβολα ή όρους ή τόμους ή ομολογίας και εκθέσεις, αναφερομένας εις την δογματικήν πίστιν"^[16] εφόσον διάφορες αιρέσεις που εμφανίζονταν κατά καιρούς "δια της κακοδιδασκαλίας αυτών εξήτουν να διαστρέψωσι τα της Ευαγγελικής διδασκαλίας νοήματα"^[17]. Επίσης, συνέτασσαν Κανόνες "αναφερομένους εις την διοίκεισιν, την ευταξίαν, το πολίτευμα και τον καθόλου βίον της Εκκλησίας", οι οποίοι μάλιστα, είχαν αξία "νόμων υποχρεωτικών δια τα μέλη της Εκκλησίας και δια το Κράτος."^[18]

Οικουμενικές Σύνοδοι και Καισαροπαπισμός

Η [Βυζαντινή Αυτοκρατορία](#) δύσκολα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί με συνολικούς όρους, είτε ως [Θεοκρατική](#), είτε ως [Καισαροπαπική](#), εκτός βέβαια από περιπτώσεις υπέρβασης εξουσίας, που μάλιστα, έχουν καταμνησθεί ως τέτοιες. Κατά κανόνα, οι επικεφαλές της Εκκλησίας δεν προσπαθούσαν να ασκήσουν εξουσία στα εγκόσμια και οι αυτοκράτορες δεν νομοθετούσαν πάνω σε θρησκευτικά θέματα χωρίς να λαμβάνουν υπ' όψιν τις αποφάσεις των ποιμένων της Εκκλησίας και τις εντολές του εκκλησιαστικού δικαίου^[19].

Επί του ζητήματος αυτού πάντως, διάφοροι ξένοι μελετητές αλλά και ο Έλληνας εκκλησιαστικός Ιστορικός Β. Στεφανίδης, υιοθέτησαν την άποψη ότι επί της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο [Βυζάντιο](#) επικρατούσε πλήρης Καισαροπαπισμός και ο ρόλος του Ρωμαίου (Βυζαντινού) αυτοκράτορα ήταν πάντα αρκετά αυξημένος^[20], παίζοντας σημαντικό ρόλο ακόμη και στην έκβαση του αγώνα των αντιμαχόμενων δογματικών διδασκαλιών^[21]. Στον αντίποδα της άποψης αυτής, "οι περισσότεροι σύγχρονοι ιστορικοί αναγνωρίζουν ότι τα νομικά βυζαντινά κείμενα μιλούν για αλληλοεξάρτηση μεταξύ των αυτοκρατορικών και εκκλησιαστικών δομών παρά για μια μονομερή εξάρτηση των τελευταίων"^[22].

Στην πραγματικότητα, ο χαρακτηρισμός του βυζαντινού συστήματος ως *καισαροπαπισμός*, είχε σκοπό δυσφημιστικό, τελικά όμως "*απορρίφθηκε εμφαντικά από πολλούς ικανούς μελετητές του Βυζαντίου σαν πλήρης παρανόηση, σαν προκατειλημμένος αναχρονισμός*"^[23]. Σε αιρετικούς αυτοκράτορες δεν υπήρξε υπακοή^[24]. Σημαντικά εκκλησιαστικά πρόσωπα όπως ο [Αθανάσιος Αλεξανδρείας](#) (+373), ο [Ιωάννης ο Χρυσόστομος](#) (+407), ο [Μάξιμος ο Ομολογητής](#) (+662), ο [Ιωάννης ο Δαμασκηνός](#) (+750), ο [Θεόδωρος ο Στουδίτης](#) (+826), αντιστάθηκαν στην αυτοκρατορική εξουσία, ενώ, η μνήμη πολλών αυτοκρατόρων, ειδικά του *Κωνσταντίου* του Α' (337-361), του *Λέοντος* του Γ' (717-741), του *Κωνσταντίνου* του Ε' (του *Κοπρωνόμου*) (741-775) και του *Μιχαήλ* του Η' (1250-1282), αναθεματίστηκαν επίσημα, επειδή υποστήριζαν ετερόδοξες διδασκαλίες^[25].

Η αυτοκρατορική εξουσία δεν κατόρθωσε ποτέ να *διαπεράσει επιτυχώς τον εσωτερικό πυρήνα* της Εκκλησίας, δηλ. το [δόγμα](#) και τα [μυστήρια](#)"^[26].

(βλ. περισσότερα στο κύριο άρθρο: [Καισαροπαπισμός](#)).

Ο αριθμός των Οικουμενικών Συνόδων

Επτά είναι οι αναγνωρισμένες Οικουμενικές Σύνοδοι, όπως αναφέρονται και περιγράφονται στα εγχειρίδια [κανονικού δικαίου](#)^[27] ή στις αναγνωρισμένες συλλογές Ιερών Κανόνων^[28].

Παρ' όλ' αυτά, θέμα αναγνώρισης και άλλων, πέρα των επτά Οικουμενικών Συνόδων, υπάρχει και συζητείται εδώ και αιώνες στους κόλπους της ορθόδοξης Εκκλησίας. Επάνω στο ζήτημα αυτό, ο καθηγητής [Παναγιώτης Τρεμπέλας](#), έχει κάνει μια σύντομη, συνολική τοποθέτηση^[29]:

«Σύνοδοι οικουμενικά αναγνωρίζονται υπό της καθ' ημάς Εκκλησίας επτά. Εσημειώθησαν εν τούτοις και επί μέρους γνώμαι, καθ' ας και εις άλλας συνόδους δέον να αποδοθή το κύρος της οικουμενικής. Ούτως ως ογδόην Οικουμενικήν Σύνοδον εθεώρησαν την αποκληθείσαν Πρωτοδευτέραν Σύνοδον, την εν έτει 861 υπό του Φωτίου συγκληθείσαν, αυτός δε ο Φώτιος παρετήρησεν, ότι η Εκκλησία τους κανόνας αυτής «τοις τών αδελφών συνόδων κανόσι συνέταξε». (Pitra, Juris ecclesiast. Graecorum historia et monumenta τομ. II σελ. 449), καθώς και ο Βαλσαμών (εις τον πρώτον κανόνα της εν Κων)λει συνόδου, Migne 137, 1004) και ο Βλάσταρις (εν Συντάγματι αλφαβητική Migne 144, 992) και άλλοι τινές. Αλλά και η υπό του Φωτίου εν έτει 879-880 συγκληθείσα εις τας οικουμενικάς συνόδους εντάσσεται υπό του Βαλσαμώνος, Νείλου Καβάσιλα, Νείλου μητροπολίτου Ρόδου. Μακαρίου του Αγκύρας, Συμεών του Θεσσαλονίκης, Ιωσήφ του Βρυνενίου, Μάρκου του Έφεσίου, Γεωργίου του Σχολαρίου, Νεκταρίου του Ιεροσολυμίτου (πρβλ. Jugie μν. έργ. I σελ. 664-665). Περί ταύτης Αθανάσιος ο Πάριος εν τη Επίτομη αυτού (σελ. 48) γράφει, ότι κοινή μεν οι Χριστιανοί πάντες επτά Οικουμενικάς Συνόδους εγνώρισαν, υπάρχει όμως και ογδόη τις Οικουμενική Σύνοδος, «αλλά μόνοις τοις λογίοις γνωστή». Και εν τη κατά το έτος 1848 εκδοθείση εγκυκλίω επιστολή των

τεσσάρων Πατριαρχών προς πάντας τους Ορθοδόξους (Mansi XL στήλ. 383), καθώς και εις Κατηχήσεις τινάς (Νεκταρίου Κεφάλαια, Ορθόδοξος ιερά Κατήχησις, Αθήναι 1899 σελ. 181 και Βερναρδάκη Ιερά Κατήχησις, Κων)λεις 1872 σελ. 41) ως ογδόη Οικουμ. Σύνοδος χαρακτηρίζεται αυτή. Ο Γεώργιος Σχολάριος κύρος οικουμενικής συνόδου αποδίδει και εις την εν Κων)λει επί Ανδρονίκου του Β' κατά του λατινόφρονος Βέκκου συγκροτηθείσαν εν έτει 1283 «αγίαν και μεγάλην σύνοδον», (Παρά Jugie μν. έργ. I σελ. 665). Ο δε Νείλος Μητροπολίτης Ρόδου ως ενάτην οικουμ. σύνοδον αριθμεί την επί «της βασιλείας του μακαρίτου και αιοδίμου βασιλέως κυρίου Ανδρονίκου» συγκροτηθείσαν εν έτει 1341 εξ αφορμής των Ησυχαστικών ερίδων. Οικουμενικήν εκάλεσε και την επί Μιχαήλ του Κηρουλαρίου αναθεματίσασαν τους Λατίνους εν έτει 1054 σύνοδον ο Ιώβ ο Ιασίτης (Jugie αυτόθ. σελ. 666). Εν δε τω Συντάγματι των Ι. Κανόνων Ράλλη και Ποτλή (τόμ. V σελ. 143) ονομάζεται οικουμενική σύνοδος και η εν Κων)λει εν έτει 1484 συγκληθείσα υπό τον Οικουμ. Πατριάρχην Συμεών σύνοδος, η ανατρέψασα πρώτη την εν Φλωρεντία σύνοδον. Προδήλως όμως αι γνώμαι αύται είναι όλως ατομικαί.».

Πράγματι, αυτή φαίνεται να είναι και η συνολική εικόνα που υπάρχει σήμερα επί του ζητήματος αυτού. Επτά θεωρούν τις Οικουμενικές Συνόδους, όχι μόνο θεολόγοι όπως οι:

- Αλιβιζάτος Αμίλκας^[30]: "Η Ορθόδοξος Εκκλησία...θα ηδύνατο ίσως να συγκαλέσει εξ ιδίας πρωτοβουλίας την 8ην Οικουμενικήν Σύνοδον...".
- Ανδρέας Θεοδώρου^[31]: "Όπως είναι γνωστό, στην Εκκλησία αυτή συγκλήθηκαν συνολικά επτά οικουμενικές σύνοδοι. Η τελευταία συγκλήθηκε στη Νίκαια τό 787 για το ζήτημα των ιερών εικόνων. Υπάρχει η άποψη ότι όγδοη οικουμενική σύνοδος δεν μπορεί να συγκληθεί στην Ορθόδοξη Εκκλησία...η γνώμη όμως αύτη είναι δογματικά λανθασμένη...".

Αλλά και άγιοι της Εκκλησίας ή τοπικές σύνοδοι:

- "Αποκρίσεις των Ορθοδόξων Πατριαρχών της Ανατολής προς τους Αγγλικανούς Ανωμότους (1716/25)"^[32]: "...η ημετέρα Ορθόδοξος ανατολική καθολική και αποστολική Εκκλησία ουδέν αλλότριον της του Κυρίου διδασκαλίας παρεδέξατο...αλλ' αεί διακρατεί και φυλάττει εκείνα τα δόγματα καθαρά καί ανόθευτα, οσάπερ εξ αρχής παρ' αυτών των θείων Γραφών εδιδάχθη και δια των Αποστόλων και των θείων και ιερών επτά οικουμενικών Συνόδων παρέλαβε".

- "Ομολογία Πίστεως της εν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου του 1727"^[33]: "...τούτο επισφραγίζομεν ασφαλώς πιστευόμενον, την αγίαν του Χριστού καθολικήν και αποστολικήν Εκκλησίαν...εις το διηγεκές διαλάμπουσιν, και συγκροτουμένην κανόσι των Αποστόλων και των επτά οικουμενικών Συνόδων και των λοιπών τοπικών...".
- "Απάντηση της εν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου του 1895 προς τον Πάπαν Λέοντα ΙΓ'"^[34]: "Η μία λοιπόν αγία, καθολική και αποστολική Εκκλησία των επτά οικουμενικών Συνόδων επίστευε και εδογματίζε συνωδά τοις ευαγγελικούς ρήμασιν..."^[35].
- Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, στην "Ομολογία της ορθοδόξου πίστεως"^[36], δεν εντάσσει την Σύνοδο του 879 στις Οικουμενικές Συνόδους, αφού ξεκινά με την Α' και τελειώνει στην Ζ' οικ. Σύνοδο^[37]: "Δεχόμεθα δε και ασπαζόμεθα τας αγίας και Οικουμενικάς Συνόδους, την εν Νικαία των τριακοσίων δέκα και οκτώ θεοφόρων Πατέρων κατά του θεομάχου Αρείου...και την εν Νικαία πάλιν των επτά και εξήκοντα και τριακοσίων Πατέρων κατά των Εικονομάχων". Από εκεί και πέρα διαφοροποιείται και κατατάσσει τις υπόλοιπες συνόδους στις "κατά καιρόν ή τόπον...αγίας Συνόδους". Επίσης, δεν εντάσσει στις Οικουμενικές Συνόδους την σύνοδο "κατά του Καλαβρού Βαρλαάμ, και του μετ' εκείνον τα εκείνου φρονούντος και δόλω σπεύδοντας επεκδικείν Ακινδύνου" που για μερικούς θεωρείται η Θ' Οικουμενική Σύνοδος.
- Ο Άγιος [Νικόδημος ο Αγιορείτης](#), στον πίνακα των Συνόδων που παραθέτει^[38], την Σύνοδο του 879 επί Φωτίου την κατατάσσει στις "Τοπικές Συνόδους".
- Ο [Άγιος Νεκτάριος Αιγίνης](#) σημειώνει^[39]: "Η έβδομη τέλος εν Νικαία...αναστηλώσασα τας Αγίας εικόνας...Αι επτά Οικουμενικαί ιεραί Σύνοδοι...εισίν οι επτά ακράδαντοι στύλοι της Εκκλησίας...οι επτά υπερύψηλοι πύργοι της αληθείας...οι επτά της πίστεως προμαχώνες...κατά της απιστίας και οι επτά περίβολοι της ορθοδοξίας...".
- Επίσης, στις [ιστοσελίδες του Οικουμενικού Πατριαρχείου](#), η εν Αγία Σοφία σύνοδος επί Φωτίου αναφέρεται απλά ως "Σύνοδος": "Η...ιστορική μαρτυρία ευρίσκεται εις τα πρακτικά της επί Πατριάρχου Φωτίου του Μεγάλου Συνόδου το 879...".

Σε άλλες περιπτώσεις, διαπιστώνουμε μια στάση ουδετερότητας στο θέμα:

- Ο Νικόλαος Τωμαδάκης γράφει^[40]: "Τούτο εγένετο δια της καλούμενης ογδότης οικουμενικής συνόδου (879-880), η οποία συνελθούσα εν Κωνσταντινουπόλει ανεγνώρισεν ως κανονικήν την πρώτην εκλογήν του Φωτίου".
- Και ο Μητρ. Δράμας, Διονύσιος^[41]: "...δεν παραλείπει να αναφερθεί και στην λεγομένη ογδότη οικουμενική σύνοδο, την συγκληθείσα δηλαδή επί Φωτίου με τη συμμετοχή και αντιπροσώπων του πάπα."

Εντούτοις, σε κανονικά και θεολογικά έργα ή έργα εκκλησιαστικής ιστορίας και συνοδικά κείμενα, συχνά βλέπουμε αναφορές με θετικό τρόπο σε μια Η' (όγδοη) ή και -σπανιώτερα- σε μία Θ' (έννατη) Οικουμενική Σύνοδο:

- "Απάντηση των Ορθοδόξων Πατριαρχών της Ανατολής προς τον Πάπα Πίο Θ' (1848)"^[42]: "...κατά την Η' οικουμενικήν Σύνοδον, την εν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθείσαν επί ειρήνη των ανατολικών τε και δυτικών Εκκλησιών".
- Ο Άγιος Μάρκος ο Εφέσου^[43]: "Αποδέχομαι και ασπάζομαι προς ταις ειρηνμέναις επτά Συνόδοις, και την μετ' αυτάς αθροισθείσαν επί...του αγιωτάτου Πατριάρχου Φωτίου, την και Οικουμενικήν ογδότην ονομασθείσαν".
- Ο Νείλος, Μητροπολίτης Ρόδου^[44]: "Η αγία και οικουμενική αύτη όγδοη σύνοδος...κατά το από Χριστού 879 έτος..."^[45]. Επίσης αναφέρεται και σε 9η Οικ. Σύνοδο^[46]: "Η αγία και οικουμενική αύτη εννάτη σύνοδος γέγονεν επί της βασιλείας του μακαρίτου και αοιδίμου βασιλέως, κυρίου Ανδρονίκου του Παλαιολόγου...". **Σημ.**: Ο Ιωάννης Καρμίρης σχολιάζει την αναφορά σε 9η Οικ. Σύνοδο, του Νείλου Ρόδου, ως εξής: "Η παρούσα Σύνοδος εχαρακτηρίσθη υπό του Νείλου Ρόδου ως Θ' Οικουμενική (!)"^[47].
- Ο Θεόδωρος Βαλσαμών, στην ερμηνεία του στους "Κανόνες εκτεθέντες παρά της αγίας συνόδου της εν των περιωνύμων ναώ της του Θεού Λόγου Σοφίας συστάσης..."^[48] αναφέρει^[49]: "...εκ τούτου σκάνδαλα μέσον των δύο εκκλησιών ανεφύοντο, ελαλήθησαν τα περί τούτου κατά τον καιρόν της οικουμενικής ταύτης συνοδού."
- Ο καθηγητής της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, Ηλίας Τανταλίδης^[50]: "...ο Φώτιος δια ταύτην...την γενναίαν πάλην...και δια την συγκρότησιν της Η' ταύτης Οικουμενικής Συνόδου..."

- Ο Διομήδης-Κυριακός Αναστάσιος^[51]: "Η αληθής όγδοη οικουμενική σύνοδος (879)".
- Ο Δεληκωστόπουλος Αθανάσιος^[52]: "...δεν κατέστη δυνατή, για την Ορθόδοξο Ανατολική Εκκλησία, η σύγκλιση μιας ένατης Οικουμενικής Συνόδου, η οποία και θα επεκύρωνε τα πρακτικά και τα αποφασισθέντα από την Ογδοη Οικουμενική Σύνοδο του έτους 879.".
- Ο Σ. Κελαρτζής^[53]: "Περί της ογδός οικουμενικής συνόδου, της εν Κωνσταντινουπόλει".
- Ο Ιωάννης Ρωμανίδης^[54]: "Η επί Μεγάλου Φωτίου Η' Οικουμενική Σύνοδος του 879 κατεδίκασε το Φραγκικόν FILIOQUE...". Και αναφέρεται επιπλέον σε 9η Οικουμενική Σύνοδο^[55]: "Αυτήν την αίρεσιν του Βαρλαάμ κατεδίκασε η Θ' Οικουμενική Σύνοδος το 1341".
- Το ίδιο και ο καθηγητής Γεώργιος Μεταλληνός^[56]: "Η επί Μ. Φωτίου Σύνοδος της Κωνσταντινουπόλεως του 879 είναι για την Ορθοδοξία η Η' Οικουμενική Σύνοδος...όπως οι Ησυχαστικές Σύνοδοι του 14ου αι. (1341, 1347, 1351) είναι η Θ' Οικουμενική Σύνοδος της Ορθοδοξίας. Δεν μπορεί να υπάρξει Μεγάλη Σύνοδος της Ορθοδοξίας, που δεν θα τις διακηρύξει ως Οικουμενικές.".

Κατά συνέπεια, το θέμα της αναγνώρισης Οικ. Συνόδων πέρα των αρχαίων επτά είναι ένα σημαντικό έργο που αναμένεται να επιτελέσει η Ορθόδοξη Εκκλησία. Καθώς φαίνεται, το πιθανότερο να συμβεί είναι πράγματι, η επίσημη αναγνώριση μια όγδης Οικ. Συνόδου (ίσως και μίας έννατης). Τουλάχιστον όσον αφορά την "εν Αγία Σοφία" σύνοδο επί Φωτίου του 879, οι αποφάσεις της, σιωπηλά, φαίνεται να έχουν αναγνωρισμένο κύρος, χωρίς εντούτοις να δύναται η εν λόγω σύνοδος να ονομαστεί επισήμως Η' Οικουμενική Σύνοδος:

- Γράφει ο Ιωάννης Καρμίρης^[57]: "Η παρούσα Σύνοδος [του 879] κατατάσσεται μεν συνήθως μεταξύ των αρχαίων Τοπικών Συνόδων, ων κατακλείει την σειράν, αλλ' εν τη πραγματικότητι είναι η τελευταία γενική Σύνοδος της ηνωμένης αρχαίας Καθολικής Εκκλησίας, εκδούσα αποφάσεις δογματικοσυμβολικού και κανονικού περιεχομένου...Αποτελεσθείσα αύτη εκ 383 Πατέρων ανατολικών τε καί δυτικών, εκπροσωπούντων τα πέντε αρχαία Πατριαρχεία, παρουσίασε...τοιούτον επιβλητικόν θέαμα, οίον δεν παρουσιάσθη από των χρόνων της Δ' εν Χαλκηδόνι Οικουμενικής Συνόδου. Δια τούτο...φέρει η Σύνοδος αύτη εξωτερικώς...και εσωτερικώς...πάντα τα γνωρίσματα Οικουμενικής Συνόδου. Ουδόλως άρα άπορον, ότι ως ογδόην

Οικουμενικήν εθεώρουν αυτήν οι Θεόδωρος Βαλσαμών, Νείλος Θεσσαλονίκης, Νείλος Ρόδου, Συμεών Θεσσαλονίκης, Μάρκος Εφέσου, Γεννάδιος Σχολάριος, Δοσίθεος Ιεροσολύμων, Κωνσταντίνος Οικονόμος και άλλοι. Αλλά και η ίδια Σύνοδος, εχαρακτήρισεν εαυτήν ως Οικουμενικήν πολλαχού εν τοις πρακτικοίς αυτής...Παρά ταύτα δ' όμως η Ορθόδοξος Καθολική Εκκλησία επισήμως δεν ανεκήρυξεν αυτήν εισέτι ως ογδόην Οίκουμενικήν, θεωρούσα ως θεμέλιον της Ορθοδοξίας τας επτά αρχαίας Οικουμενικάς Συνόδους."

- Και η Δέσποινα Κοντοστεργίου συμφωνεί^[58]: "Διά την Σύνοδον αυτήν υπάρχουν διάφοροι ονομασίοι: ο μεν Ιω. Καρμίρης, την ονομάζει: «Η εν Κωνσταντινουπόλει γενική Σύνοδος του 879-80, ό.π. σελ. 261 κ.ε., ο δε Ιω. Ρωμανίδης: «Η Η' Οικουμενική Σύνοδος εν Κωνσταντινουπόλει τω 879-80, ό.π. σελ. 166 κ.ε. και Δογματική και Συμβολική Θεολογία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. Α', Θεσσαλονίκη, 1983, σελ. 342 κ.ε. Και ο Β. Σταυρίδης: «Η Σύνοδος του 879-880, Γ' Φωτιανή Σύνοδος, ό.π. σελ. 238 κ.ε. Το γεγονός είναι ότι η Σύνοδος αύτη δεν ανεκηρύχθη επισήμως ως Η' Οικουμενική, αν και είχεν όλα τα γνωρίσματα Οικουμενικής Συνόδου".
- Και προσθέτει ο Νικόλαος Ματσούκας^[59]: "Η σύνοδος...του 879/80, στην Κωνσταντινούπολη, είχε τη συνείδηση πως ήταν οικουμενική, αναγνώρισε τη σύνοδο του 787, στη Νίκαια, ως έβδομη οικουμενική, επισήμανε τι ακριβώς είναι τό πρωτείο τιμής του επισκόπου Ρώμης, αποκατέστησε στο θρόνο του τον πατριάρχη Φώτιο, και αναγνώρισε το σεβασμό των κατά τόπους εθών που ακολουθούν οι Εκκλησίες. Η σύνοδος αυτή, που αναγνωρίστηκε ήδη από πολλούς ως οικουμενική...μπορεί ν' αναγνωριστεί ως οικουμενική και επίσημα από μια άλλη γενική σύνοδο. Ωστόσο η προτεραιότητα ανήκει στο φρόνημα της κοινότητας.". και αλλού^[60]: "Θα μπορούσε να πει κανείς ότι και η σύνοδος του 879/80, στην Κωνσταντινούπολη, είναι οικουμενική, όχι μόνο γιατί η ίδια είχε τη συνείδηση ότι είναι οικουμενική...αλλά γιατί έγινε αποδεκτή από το πλήρωμα της Εκκλησίας, μια και ο ρόλος της ήταν οικουμενικός...Επομένως θα μπορούσε να καταταγεί στην ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας ως Η' οικουμενική σύνοδος."^[61].

Η παράδοση που ισχύει στην Ορθόδοξη Εκκλησία μετά την Α' Οικ. Σύνοδο, είναι να αναγνωρίζουν οι επόμενες Σύνοδοι τις προγενέστερες. Το ίδιο αναμένεται να συμβεί και με την πιθανή αναγνώριση της όγδοης ή και έννατης Οικ. Συνόδου:

- Όπως σημειώνει ο Παναγιώτης Μπούμης^[62]: "Την διαδικασία ταύτην μαρτυρεί η πραξίς της ηνωμένης Εκκλησίας των επτά

Οικουμενικών Συνόδων, κατά την οποία παρατηρείται το φαινόμενο, μεταγενέστεροι σύνοδοι π.χ. οικουμενικά να επικυρώνουν προηγούμενες οικουμενικές ή και τοπικές συνόδους.”

- Ενώ ο ιστορικός Βασίλειος Στεφανίδης αναφέρει^[63]: “Εφ’ όσον δεν αναγνωρίζεται επισήμως ως ογδόη οικουμενική σύνοδος, η τυχόν μέλλουσα να συνέλθῃ οικουμενική σύνοδος πρέπει να ασχοληθῇ και με το ζήτημα τούτο.”
- Αυτή είναι η γνώμη και του [Αγίου Νεκταρίου Αιγίνης](#)^[64]: “..η εν έτει 879 μ.Χ. ἐπὶ Φωτίου...συγκροτηθεῖσα ογδόη Σύνοδος...ἔχουσα μεν οικουμενικόν το κύρος, ἀλλ’ οὐχὶ ἀκόμη και το ὄνομα, πρὶν ἀνακήρυξῃ αὐτήν ως τοιαύτην, κατὰ το επικρατήσαν ἔθος, ἄλλη διάδοχος οικουμενική Σύνοδος.”.

Οι επίσημα αναγνωρισμένες Οικουμενικές Σύνοδοι

Η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος

Βλέπε κύριο άρθρο [Α΄ Οικουμενική Σύνοδος](#).

Η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος διήρκεσε δύο μήνες και δώδεκα ημέρες και πραγματοποιήθηκε στη [Νίκαια](#) της [Βιθυνίας](#). Συνεκλήθη από τον [Μέγα Κωνσταντίνο](#) στις [20 Μαΐου](#) του [325](#) και σε αυτή έλαβαν μέρος τριακόσιοι δεκαοχτώ επίσκοποι. Εξέδωσε είκοσι κανόνες συμπεριλαμβανομένου του [Συμβόλου της Νικαίας](#) (α΄ μέρος του [Συμβόλου της Πίστεως](#)) και κανόνισε την ημερομηνία εορτασμού του [Πάσχα](#). Κύριος λόγος σύγκλησής της υπήρξε η διδασκαλία του [Αρείου](#) ενάντια στη θεότητα του [Ιησού Χριστού](#). Η Σύνοδος καταδίκασε τη διδασκαλία του Αρείου και διεκήρυξε την ομοουσιότητα του Υιού με τον Πατέρα.

Η Β΄ Οικουμενική Σύνοδος

Βλέπε κύριο άρθρο [Β΄ Οικουμενική Σύνοδος](#).

Η Β΄ Οικουμενική Σύνοδος συνεκλήθη από τον Αυτοκράτορα Θεοδόσιο Α΄ το Μέγα στην [Κωνσταντινούπολη](#) το [381](#) και συμμετείχαν εκατόν πενήντα ορθόδοξοι επίσκοποι και τριάντα έξι Μακεδονιανοί. Καταδίκασε τους οπαδούς του [Μακεδόνιου](#), που αμφισβητούσαν τη θεότητα του [Αγίου Πνεύματος](#) ("πνευματομάχοι") και, για ακόμα μια φορά, τον Άρειο και συμπλήρωσε το Σύμβολο της Πίστεως (Σύμβολο Νικαίας – Κωνσταντινουπόλεως).

Η Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος

Βλέπε κύριο άρθρο [Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος](#).

Η Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος συνήλθε στην [Εφεσο](#), εντός της βασιλικής της Παναγίας, το [431](#) από τον Αυτοκράτορα Θεοδόσιο Β΄. Συμμετείχαν διακόσιοι επίσκοποι ανάμεσα στους οποίους ο Άγιος [Κύριλλος Αλεξανδρείας](#) ως προεδρεύων. Καταδίκασε τις διδασχές του Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως [Νεστορίου](#), ο

οποίος υπερτόνιζε την ανθρώπινη φύση του Ιησού έναντι της θείας λέγοντας ότι η Μαρία γέννησε τον άνθρωπο Ιησού και όχι το Θεό. Διακήρυξε ότι ο Ιησούς είναι τέλειος Θεός και τέλειος Άνθρωπος με πλήρη ένωση των δύο φύσεων και απέδωσε επίσημα στην Παρθένο Μαρία τον τίτλο [Θεοτόκος](#).

Η Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος

Βλέπε κύριο άρθρο [Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος](#)

Η Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος συνεκλήθη από τον Αυτοκράτορα Μαρκιανό και τη σύζυγό του, Αυγούστα Πουλχερία το [451](#) στη [Χαλκηδόνα](#). Αποτελούνταν από 650 επισκόπους και καταπολέμησε τη διδασκαλία του Αρχιμανδρίτη [Ευτυχούς](#) για την πλήρη απορρόφηση της θείας φύσης του Ιησού από την ανθρώπινη, το [Μονοφυσитισμό](#).

Η Ε΄ Οικουμενική Σύνοδος

Η Ε΄ Οικουμενική Σύνοδος έλαβε χώρα από τις [5 Μαΐου](#) έως τις [21 Ιουνίου](#) του [553](#) στην Κωνσταντινούπολη με τη συμμετοχή 165 επισκόπων, υπό την προεδρία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ευτυχίου. Τη συγκάλεσαν ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός Α΄ και η σύζυγός του, Αυτοκράτειρα Θεοδώρα. Επαναβεβαίωσε τα ορθόδοξα δόγματα περί της Αγίας Τριάδας και του Ιησού Χριστού και καταδίκασε πλήθος μη ορθοδόξων συγγραμμάτων καθώς και ορισμένους συγγραφείς τους ([Ευάγριο](#), [Αίδυμο](#), [Ωριγένη](#) κ.α.).

Η ΣΤ΄ Οικουμενική Σύνοδος

Η ΣΤ΄ Οικουμενική Σύνοδος συνεκλήθη στην Κωνσταντινούπολη το [680](#) από τον Αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Δ΄ Πωγωνάτο και παραβρέθηκαν από 150 έως 289 επίσκοποι. Επιβεβαίωσε την πλήρη και αληθή ενανθρώπιση του Ιησού έναντι της αντίθετης διδασκαλίας των [Μονοθελητών](#). Η Σύνοδος αυτή διατύπωσε ότι ο Χριστός έχει Θεία και Ανθρώπινη θέληση, η οποία υποτετάσσεται στη Θεία.

Η Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδος

Η Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδος συνεκλήθη από τον Αυτοκράτορα Ιουστινιανό Β΄ το [691](#) στο ανακτορικό δωμάτιο του Τρούλλου, από όπου έλκει και την ονομασία "Εν Τρούλλω Σύνοδος". Συμμετείχαν 211 επίσκοποι και το έργο της ήταν συμπληρωματικό αυτού των Ε΄ και ΣΤ΄ Συνόδων. Συστηματοποίησε και ολοκλήρωσε το έργο των δύο προηγούμενων Συνόδων και γι' αυτό, αν και Οικουμενική, ονομάστηκε "Πενθέκτη", ως τμήμα εκείνων, και δεν αριθμήθηκε ως ξεχωριστή Οικουμενική Σύνοδος.

Η Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος

Η Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος συνεκλήθη από τον Αυτοκράτορα Κωνσταντίνο ΣΤ΄ και τη μητέρα του, Αυτοκράτειρα Ειρήνη την Αθηναία στη [Νίκαια](#) της [Βιθυνίας](#), στο Ναό της Αγίας Σοφίας, το 787 κατόπιν αίτησης του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ταρασίου. Αποφάσισε την αναστύλωση των εικόνων καταδικάζοντας την Εικονομαχία και την ιδέα της σχηματοποίησης της αόρατης και άυλης Τριάδας. Εκεί εκφράσθηκε η θεολογία περί της εικονογράφησης του Χριστού και των Αγίων ως κάτι ορατό.

Σύνοδοι με οικουμενικό κύρος για την Ορθόδοξη Εκκλησία

Η "Εν Αγία Σοφία" Σύνοδος (γνωστή και ως Η΄ Οικουμενική)

Συγκλήθηκε από τον Αυτοκράτορα [Βασίλειο Α΄ Μακεδόνα](#) το 879 στην Κωνσταντινούπολη. Προήδρευσαν οι εκπρόσωποι του Πάπα [Ιωάννη Η΄](#) (872 - 882) και ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως [Φώτιος ο Μέγας](#) (858 - 867, 877 - 886). Αναγνώρισε τη σύνοδο του 787, στη Νίκαια, ως έβδομη οικουμενική, επισήμανε τι ακριβώς είναι το πρωτείο τιμής του επισκόπου Ρώμης, αποκατέστησε στο θρόνο του τον πατριάρχη Φώτιο, και αναγνώρισε το σεβασμό των κατά τόπους εθνών που ακολουθούν οι Εκκλησίες. Επίσης, καταδίκασε τις Συνόδους του [Καρλομάγνου](#) στη [Φραγκφούρτη](#) (794) και το [Άαχεν](#) (809).

Οι Σύνοδοι των ετών 1341-1351 (ως Θ΄ Οικουμενική)

Σειρά συνόδων (1341, 1347, 1351) που έλαβαν χώρα στην Κωνσταντινούπολη με αιτία τις [Ησυχαστικές Έριδες](#) και που οι αποφάσεις τους στρέφονται "εμμέσως...και κατά της Λατινικής Εκκλησίας"^[65]. Καταρχάς, οι λατινίζοντες *Βαρλαάμ Καλαβρός* και *Ακίνδυνος*, έχοντας στρεβλή εικόνα για το πνευματικό κίνημα του [Ησυχασμού](#), κατηγορήσαν τους ησυχαστές ως αιρετικούς, των οποίων την υπεράσπιση είχε αναλάβει ο [Γρηγόριος Παλαμάς](#). Η Σύνοδος του 1341 στην Κωνσταντινούπολη καταδίκασε τον *Βαρλαάμ*, εκείνος ζήτησε συγγνώμη, και απογοητευμένος εγκατέλειψε τον Ελλαδικό χώρο^[66]. Παρά τα γεγονότα του 1341 όμως, ο *Βαρλαάμ* συνέχισε τις επιθέσεις κατά των ησυχαστών, οπότε το 1347 και το 1351 καταδικάστηκε από τις εκκλησιαστικές αρχές, αυτή τη φορά μαζί με τους *Ακίνδυνο* και *Νικηφόρο Γρηγορά*, γιατί επέκριναν τον ησυχασμό ακολουθώντας δυτικούς τρόπους σκέψης^[67]. Τελικά, η Σύνοδος του 1351, "δύναται να λεχθή ότι...ανύψωσε την διδασκαλίαν του Γρηγορίου Παλαμά και του Ησυχασμού καθόλου εις δόγμα"^[68].

Α΄ Οικουμενική Σύνοδος

Α΄ Οικουμενική Σύνοδος	
Ημερομηνία	325
Τόπος	Νίκαια Βιθυνίας
Αποδοχή	Ορθόδοξη εκκλησία , Καθολική εκκλησία , Αγγλικανική εκκλησία , Λουθηρανισμός , Καλβινισμός
Προηγούμενη	Δεν υπήρχε
Επόμενη	Β΄ Οικουμενική Σύνοδος (Α΄ Κωνσταντινούπολης)

Συγκλήθηκε από	Μέγα Κωνσταντίνο
Προήδρευσε	Πιθανώς Ευστάθιος Αντιοχείας ή συμπροεδρία Μεγάλου Κωνσταντίνου και εκκλησιαστικών ηγετών
Συμμετοχή	Περίπου 300 επίσκοποι ^[1]
Λόγοι σύγκλησης	Αρειανισμός , Κοινή ημερομηνία του (Πάσχα), Μελιτιανισμός , Κύρος βαπτίσματος αιρετικών, Πεπτωκότες

Α' Οικουμενική Σύνοδος ή Πρώτη Σύνοδος της Νίκαιας αποκαλείται η [εκκλησιαστική σύνοδος](#), που διενεργήθηκε το [325](#) στη [Νίκαια](#) της [Βιθυνίας](#) και συγκλήθηκε από το Ρωμαίο αυτοκράτορα *Μέγα Κωνσταντίνο*, με σκοπό την αποκατάσταση της ειρήνης στα εκκλησιαστικά ζητήματα της [Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας](#). Ο κύριος στόχος σύγκλησης της συνόδου ήταν «*η καταδίκη του Αρειανισμού και η θετική διατύπωση της ορθοδόξου δογματικής διδασκαλίας περί του δευτέρου προσώπου της Αγίας Τριάδος*»^[2].

Η [Σύνοδος](#) καταδίκασε τη διδασκαλία του [Αρείου](#), συνέταξε το [Σύμβολο της Νίκαιας](#) και όρισε την ημερομηνία εορτασμού του [Πάσχα](#). Με τη Σύνοδο αυτή η Εκκλησία εισήχθη σε μια νέα περίοδο συνοδικής εκφράσεως της εκκλησιαστικής συνειδήσεως, απαντώντας στο θεμελιώδες ερώτημα της σχέσης Πατέρα και Λόγου.

Οι λόγοι και η προετοιμασία της συνόδου

Ο συνοδικός θεσμός στην εκκλησία κατά τα πρότυπα της Αποστολικής Συνόδου του [49](#) είχε εισαχθεί από τα μέσα του δευτέρου αιώνα με αφορμή το [Μοντανισμό](#)^[3]. Στόχος ήταν η καταπολέμηση των αιρετικών διδασκαλιών, αλλά και ο κοινός αγώνας αναιρέσεως της πεπλανημένης θεολογίας. Στην ουσία οι σύνοδοι για την εκκλησία αποτελούσαν την επιβεβαίωση της κοινής πίστης στην Αποστολική παράδοση του όλου σώματος της εκκλησίας, η οποία επιτυγχανόταν με την κοινωνία των επισκόπων.

Στις αρχές όμως του [4ου αιώνα](#) η δυναμική εμφάνιση του [Αρειανισμού](#) και παρά την αντιμετώπισή του από τοπικές και υπερτοπικές συνόδους, δεν έφτασε σε συνθήκη ειρήνευσης μεταξύ των μελών της εκκλησίας με αποτέλεσμα ο αυτοκράτορας [Κωνσταντίνος](#) να συγκαλέσει σύνοδο, που ενώ αρχικά προοριζόταν για τις εκκλησίες της ανατολής, μετά από πρόταση του [Οσίου Κορδούης](#) δέχτηκε να διεξαχθεί με τη συμμετοχή [επισκόπων](#) από κάθε τοπική εκκλησία, μεταθέτοντας την αρχική τοποθεσία από την Άγκυρα της Γαλατίας, στη Νίκαια της Βιθυνίας για την ευκολότερη πρόσβαση των συγκεκλημένων. Η προετοιμασία της συνόδου είχε ήδη προηγηθεί καθότι δύο σύνοδοι το [324](#) και [325](#), στην [Αντιόχεια](#) και την [Αλεξάνδρεια](#)

αντίστοιχα, είχαν επιληφθεί του υφισταμένου προβλήματος. Η απόφαση για τη σύγκλησή της, ελήφθη το ίδιο έτος και ουσιαστικά αποτέλεσε την απαρχή ενός νέου τρόπου συνοδικής έκφρασης της εκκλησίας. Για την εκκλησία όμως η διεύρυνση με τη συμμετοχή του πλήρους σώματος της εκκλησίας, δε σήμαινε και τον υποβιβασμό των προηγούμενων συνόδων, αφού και οι αποφάσεις των συνόδων μέχρι την αρχή τέλεσης των οικουμενικών, απηχούσε στην οικουμενική διάσταση της εκκλησίας με την αποδοχή των κατά τόπους εκκλησιών, που ουσιαστικά επικύρωναν την οικουμενική απήχηση της αυθεντικά βιούμενης πίστης της τοπικής εκκλησίας, αλλά τώρα για πρώτη φορά μια οικουμενική συνοδική έκφραση καλείτο να εκφράσει την επί μέρους στο σύνολο, τοπική αναφορά αυτής της αυθεντίας.

Η ημερομηνία ενάρξεως των εργασιών ήταν η 20η Μαΐου του [325](#), με τις προκαταρκτικές θεολογικές συζητήσεις να τερματίζονται στις 14 Ιουνίου του ίδιου έτους και τις δογματικές στις 19. Οι συσκέψεις διεξήχθησαν σε «*ευκτήριο οίκο*» κατά τον Ευσέβιο, ενώ οι τακτικές συνεδριάσεις στον «*βασίλειον οίκον*». Κατά την τέλεση της συνόδου δεν κρατήθηκαν πρακτικά όπως αντιλαμβανόμαστε από το [Μεγάλο Αθανάσιο](#) και τις από μνήμης περιγραφές^[4] του, αν και υπήρξαν ενστάσεις από σύγχρονους θεολόγους^[5].

Προεδρία και συγκρότηση της συνόδου

Προεδρία

Ένα από τα πλέον δυσεπίλυτα προβλήματα της σύγχρονης ιστορικο-θεολογικής έρευνας είναι η προεδρία της Ά Οικουμενικής συνόδου, κάτι που συνέβη λόγω της μη τήρησης πρακτικών, αλλά και των ιστορικών πηγών, οι οποίες δε δίνουν ξεκάθαρη απάντηση στο εν λόγω ζήτημα, παρά μόνο με συνδυασμένη προσπάθεια διασταύρωσης των πηγών.

Η κυρίαρχη άποψη της θεολογικής έρευνας υπό το πρίσμα των δυτικών θεολόγων, άποψη που ενστερνίστηκε και ο Β. Στεφανίδης, είναι ότι η προεδρία της συνόδου ήταν μια συνδυασμένη άσκηση «κοινής προεδρίας», του [Μεγάλου Κωνσταντίνου](#) αλλά και προέδρων εκ του εκκλησιαστικού σώματος. Η πρόταση αυτή προκρίθηκε καθώς ο Ευσέβιος Καισαρείας^[6] αναφέρει πως ο Κωνσταντίνος «*παρεδίδου το λόγο τοις προέδροις*» κατά το πέρας της δικής του προσφωνήσεως σε συνδυασμό με την αναφορά του για «*πρωτεύοντα*» δεξιού τάγματος, αλλά και της διαρκούς παρουσίας του Αυτοκράτορα, στην πρόοδο των εργασιών του συνεδρίου.

Οι θέσεις αυτές δείχνουν να αποκρούονται από την πλειοψηφία των ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών θεολόγων, προκρίνοντας πως τελικά μόνο ένας ήταν ο προεδρεύων της συνόδου, αν και πάλι υπάρχει αρκετός σκεπτικισμός σχετικά με το πρόσωπο την άσκηση. Οι προτάσεις που τέθηκαν ήταν πως προήδρευσε ο [Όσιος Κορδούης](#), ο [Νικομηδείας Ευσέβιος](#), ο [Ευσέβιος Καισαρείας](#) ή ο [Αντιοχείας Ευστάθιος](#), με τον τελευταίο να έχει τις περισσότερες πιθανότητες. Αυτό διότι Όσιος Κορδούης δεν γνώριζε ελληνικά, ενώ κατά την άποψη αυτή οι Αρειανόφρονες, όπως ο Ευσέβιος Καισαρείας, ήσαν υπόλογοι στην σύνοδο με βάση τις αποφάσεις των εν Αντιοχεία και Αλεξανδρείας συνόδων. Οι απόψεις περί μη συλλογικής προεδρίας τεκμηριώνονται με 4 ισχυρά επιχειρήματα:

- Οτι ο Ευσέβιος σε όλη τη γραμματεία του, «προέδρους» αποκαλούσε τους επισκόπους, ήτοι των προεδρευόντων των τοπικών συνόδων των εκκλησιών

- Οτι ο Ευσέβιος μιλάει για «πρωτεύοντα» στο δεξιό τάγμα, με βάση το πως διατάχθηκαν στο συνεδριακό χώρο κάτι που δεν οδηγεί σε αυτονόητη ύπαρξη αντιστοιχίου και στο αριστερό
- Πως ο Κωνσταντίνος δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί «συμπροεδρεύον» καθότι τόσο στο 2ο και θεολογικό μέρος του συνεδρίου δεν επενέβει, όσο στο βίο του, που συνέταξε ο Ευσέβιος, ακόμα σαφέστερα προσδιορίζεται ο ρόλος του.
- Πως ο διαχωρισμός σε τάγματα δεν αφορά *a priori* αποδοχή, όπως στην πρώτη άποψη εξετάστηκε σε διαχωρισμό Αρειανοφρόνων - τριαδιστών, αφού στην ουσία η υπόθεση αυτή είχε κλείσει από τις προηγούμενες συνόδους Αντιοχείας και Αλεξανδρείας, αλλά προς την επίσημη τάξη των διοικήσεων και των επαρχιών στη διοικητική ιεραρχία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, αφού δεν υπήρχε ακόμα άλλο εκκλησιαστικό κριτήριο.

Συγκρότηση

Η συγκρότηση της συνόδου, αποτέλεσε θέμα έντονης θεολογικής έρευνας. Την αρχικά εύκολη σε συμπεράσματα περιγραφή του Ευσεβίου για το διαχωρισμό σε δύο «τάγματα» στην αίθουσα της συνόδου, πήρε ο σκεπτικισμός, με βάση το ότι υπάρχει μεγάλη απόσταση από το να θεμελιωθεί κάτι τέτοιο σε σχέση με τις πηγές. Ο Ευσέβιος δηλαδή μπορεί να αναφέρει δύο τάγματα, αλλά η αναφορά του σε «πρωτεύοντα» του δεξιού τάγματος, δεν προδηλώνει με απόλυτη αξιοπιστία τον ισχυρισμό και για αντίστοιχο στο αριστερό, όπως πολλοί θεολόγοι ερμήνευσαν. Αντίθετα η απόλυτη ταύτιση της Ρωμαϊκής διοικητικής ιεραρχίας με βάση τη προκαθορισμένη θέση του καθενός, έστρεψε την έρευνα στην παραδοχή, πως προφανώς δεν αποτέλεσε αντιπαράθεση δύο αντιμαχόμενων πλευρών, κάτι που διαφαίνεται και από τη 2η περίοδο του συνεδρίου, που οι αρειανόφρονες δεν έλαβαν μέρος, αλλά και από στοιχεία όπως αυτά διακρίνονται από την περίπτωση του Ευσεβίου Καισαρείας και την παράδοση *Λιβέλλου* πίστεως με την αποδοχή των «ορθοδόξων» θέσεων και την απολογία του στο τοπικό ποίμνιο για τη μεταστροφή του. Έτσι εμφανίζονται οι Νάρκισσος Νερωνιάδος και Θεόδοτος Λαοδικείας να γίνονται δεκτοί ως μέλη της συνόδου μόνο μετά τη μεταστροφή τους. Την ίδια στιγμή μάλιστα ο Ευσέβιος Νικομηδείας παρέδιδε *Λίβελλο* πίστης Αρειανικού δόγματος κάτι που προκάλεσε την αγανάκτηση του σώματος των συνέδρων^[7].

Ο αριθμός των μελών της συνόδου, με βάση τις πηγές που διαθέτουμε, δεν μπορεί να επαληθευτεί ακόμα και σήμερα. Ο αριθμός που επικράτησε από μεταγενέστερες πηγές ιστορικών^[8] ήταν ο αριθμός 318, κάτι που γνωρίζουμε σήμερα ότι δεν είναι αξιόπιστος, καθότι οι εν βίω ιστορικοί, μιλούν για ένα αριθμό περί τους 300^[9]. Οι επισκοπικοί δε κατάλογοι που διασώζονται σήμερα δεν μπορούν να κριθούν απολύτως αξιόπιστοι είτε γιατί έχουν δεχθεί εκ των υστέρων παρεμβάσεις^[10], είτε γιατί υπολοίπονται αρκετά με βάση τη δεδομένη πραγματικότητα, αφού αποτελούσαν μετάφραση άλλων^[11]. Τα συμπεράσματα της συνόδου βεβαίως υπογράφηκαν από περισσότερους από 318, ενώ ο αριθμός αυτός επικράτησε για συμβολικούς λόγους^[12].

Οι αποφάσεις της συνόδου

Οι συναθροισθέντες Άγιοι Πατέρες της Α' Οικουμενικής Συνόδου

Τα ζητήματα που αντιμετωπίστηκαν

Ο βασικός λόγος σύγκλησης της Α' Οικουμενικής συνόδου ήταν η αντιμετώπιση των αναφυνόντων εκκλησιαστικών ζητημάτων, από το σύνολο του πληρώματος της εκκλησίας, εξού και η παράσταση πλην του ιερού και κλήρου και λαϊκών, με κύριο ρόλο τη συμβουλή, σε ζητήματα θεολογικού περιεχομένου. Επί τη ευκαιρία όμως της σύγκλησης της συνόδου, αντιμετωπίστηκαν πληθώρα ζητημάτων, τα οποία υπήρχαν στο εσωτερικό της εκκλησίας, που άλλοτε δημιούργησαν έριδες ή υπήρχαν δυνατότητες στο μέλλον να δημιουργήσουν νέα προβλήματα. Πρώτο μέλημα ήταν «το κατά την ασέβειαν Αρείου, επί του θεοφιλεστάτου βασιλέως ημών Κωνσταντίνου, και παμψηφεί έδοξεν αναθεματισθήναι την ασεβή αυτού δόξαν και τα νοήματα αυτού τα βλάσφημα»^[13]. Πλήν του ζητήματος του αρειανισμού αντιμετωπίστηκαν και το [Κολλουθιανό](#) και [Μελιτιανό σχίσμα](#), το ζήτημα των [Νοβατιανών](#) και γενικότερα το ζήτημα της [μετάνοιας](#), όπου πάρθηκαν αυστηρότερα ποιοτικά μέτρα. Αντιμετωπίστηκαν επίσης ζητήματα όπως η διδασκαλία των Σαμοσατιανών και η έριδα περί της ημερομηνίας εορτής του [Πάσχα](#), η οποία πλέον ορίστηκε με σαφήνεια πότε θα τελείται, ενώ σημαντικό βήμα επιτελέστηκε σχετικά με τη διοικητική οργάνωση της εκκλησίας σε οικουμενικό επίπεδο με την εισαγωγή του μητροπολιτικού συστήματος. Το σημαντικότερο όμως βήμα της συνόδου ήταν το [Σύμβολο της Νίκαιας](#), ένα σύντομο κείμενο που βασίστηκε στο βαπτιστήριο σύμβολο της εκκλησίας των [Ιεροσολύμων](#), με ορισμένες τροποποιήσεις που στηρίχθηκαν πάνω στην αντιμετώπιση των αρειανικών δογμάτων.

Συνοπτική παράθεση των ιερών Κανόνων

Για το πλήρες κείμενο των Ιερών Κανόνων, βλ. λήμμα [Α' Οικουμενική Σύνοδος \(κανόνες\)](#).

- **Κανών Α'**: Καταδικάζει τη συνήθεια του οικειοθελούς [ευνουχισμού](#) και απαγορεύει τη [χειροτονία](#) ευνουχισμένων, πλην όσων για ιατρικούς λόγους ή λόγω βασανιστηρίων εξετμήθησαν.
- **Κανών Β**: Απαγορεύει τη χειροτονία ως κληρικών στα νέα μέλη (νεόφυτοι) της εκκλησίας.

- **Κανών Γ΄:** Καταδικάζει την συνήθεια των [κληρικών](#) όλων των βαθμών να συζούν με νεαρές γυναίκες τις οποίες δεν είχαν παντρευτεί ([συνείσακτοι](#)).
- **Κανών Δ΄-Ε΄:** Εισάγεται το «μητροπολιτικό σύστημα», το οποίο ίσχυε στην οργάνωση της [Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας](#), και καθορίζουν την αρμοδιότητα της επαρχιακής συνόδου στη χειροτονία των [επισκόπων](#).
- **Κανών ΣΤ΄:** Αναγνωρίζει κατ' εξαίρεση το αρχαίο έθος της συγκεντρωτικής δικαιοδοσίας του επισκόπου της [Αλεξάνδρειας](#) στις εκκλησίες της [Αιγύπτου](#), [Λιβύης](#) και [Πεντάπολης](#) —όπως συνέβαινε και με την εκκλησία της Ρώμης—, ενώ εξαιρεί τη [Ρώμη](#) και την [Αντιόχεια](#) από το γενικό μέτρο του μητροπολιτικού συστήματος.
- **Κανών Ζ΄:** Ορίζεται ότι ο επίσκοπος Αιλίας (δηλ. [Ιερουσαλήμ](#)) να είναι ο επόμενος στη σειρά απόδοση τιμών.
- **Κανών Η΄:** Ορίζει τον τρόπο επιστροφής στην εκκλησία της Αιγύπτου των λεγόμενων «Καθαρών» ([Μελιτιανό σχίσμα](#)).
- **Κανών Θ΄:** Αναφέρεται στην συνήθη περίπτωση χειροτονίας [πρεσβυτέρων](#) των οποίων δεν εξετάστηκαν τα προσόντα ή οι οποίοι δεν παραμένουν άμεμπτοι.
- **Κανών Ι΄:** Καταδικάζει τη χειροτονία [πεπτωκότων](#).
- **Κανών ΙΑ΄-ΙΒ΄:** Καθορίζεται η μετάνοια των πεπτωκότων, με αυστηρότερα κριτήρια.
- **Κανών ΙΓ΄:** Δέχεται ότι είναι δυνατόν να παρασχεθεί [Θεία Ευχαριστία](#) επί της επιθανατίου κλίνης.
- **Κανών ΙΔ΄:** Ορίζεται η μετάνοια των πεπτωκότων κατηχουμένων.
- **Κανών ΙΕ΄-ΙΣΤ΄:** Καταδικάζεται η επιδίωξη κληρικών για μετάθεση σε άλλες εκκλησίες.
- **Κανών ΙΖ΄:** Καταδικάζει την πλεονεξία και αισχροκέρδεια των κληρικών που προέρχεται από τον έντοκο δανεισμό.
- **Κανών ΙΗ΄:** Απαγορεύει στους [διακόνους](#) να μεταδίδουν και να αγγίζουν τη Θεία Ευχαριστία πριν από τους [πρεσβυτέρους](#), και δεν επιτρέπεται το να κάθονται μεταξύ των πρεσβυτέρων.
- **Κανών Κ΄:** Απαγορεύει τη γονυκλισία στη [Θεία Λειτουργία](#) της Κυριακής και την ημέρα της [Πεντηκοστής](#).

Επισπρόσθετα καθορίστηκε η κοινή ημέρα εορτασμού του [Πάσχα](#).

Το σύμβολο της Νίκαιας

Η διαμόρφωσή του και η ομοουσιότητα

Το *Σύμβολο της Νίκαιας* ή «*Εκθesis της καθολικής πίστεως, εκτεθείσης υπό της εν Νικαία Συνόδου, επί του θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου, εν υπατεία Παυλίνου και Ιουλιανού των λαμπρών, έτους χλστ΄, εν μηνί Δεσίοω τη προ 13 Καλάνδρων Ιουλίου, εν Νικαία μητροπόλει της Βιθυνίας*»^[14], αποτέλεσε την επιτομή των ενεργειών αντιμετώπισης του αρειανισμού, στην προσπάθεια σύνταξης της αυθεντικά βιούμενης

πίστης και της διαχρονικής συνειδήσεως για την περιφρούρηση της αποστολικής παραδόσεως της εκκλησίας και ουσιαστικά απετέλεσε «το πρώτον κυριωδέστατον έργον της Α' οικουμενικής Συνόδου»^[15]. Το σύμβολο της Νίκαιας κατά βάση ήταν ένα σύντομο κείμενο βαπτιστήριου συμβόλου, το οποίο προσαρμόστηκε στα δεδομένα της αντιμετώπισης της Αρειανικής διδασκαλίας. Η συνείδηση αυτή σε κάθε εκκλησία αντικατοπτριζόταν από το εκάστοτε τοπικό βαπτιστήριο σύμβολο και έτσι το Σύμβολο της Νίκαιας στόχο είχε να εκφράσει το φρόνημα όλων των ανά την οικουμένη τοπικών εκκλησιών, με κύρια όμως βάση την οριοθέτηση της αποστολικής ορθοδοξίας έναντι των κακοδοξιών της αρειανικής διδασκαλίας. Το βαπτιστήριο σύμβολο όμως που επιλέχθηκε αποτέλεσε θέμα έρευνας και αντικρουόμενων απόψεων. Έτσι οι *F.Hort*, *A.E.Burn* και *A.von Harnack* υποστήριξαν, με ισχυρά επιχειρήματα, πως βάση του συμβόλου ήταν το βαπτιστήριο σύμβολο της Καισαρείας, το οποίο ο [Ευσέβιος Παμφύλου](#) έθεσε ενώπιον των επισκόπων για να δείξει τη μεταμέλειά του. Η δεύτερη που προβλήθηκε από τον *H.Lietzmann*, αλλά και τον *B.Στεφανίδη* ήταν πως βάση αποτέλεσε το χαμένο βαπτιστήριο σύμβολο της εκκλησίας των [Ιεροσολύμων](#) που την ακριβή μορφή του δε γνωρίζουμε, αλλά είχε παρεμφερή με της παράθεση του [Κυρίλλου Ιεροσολύμων](#). Επίσης μερίδα θεολόγων υποστήριξε πως είναι μια σύνθεση βαπτιστηρίων συμβόλων, όπως ο *Ιω.Καρμύρης*.

Το κρίσιμο σημείο, που εστιάζεται στο σύμβολο, αναμφισβήτητα είναι ο όρος *ομοούσιος*. Ο Ευσέβιος αποδίδει μάλιστα τον όρο αυτό στον [Κωνσταντίνο](#), που συνάγεται ότι η πρόταση αυτή προήλθε από τον σύμβουλό του [Όσιο Κορδούης](#). Αναμφίβολα ο Κορδούης έπαιξε σημαντικό ρόλο στην καταδίκη του αρειανισμού, αλλά σήμερα κρίνεται αδύνατο να θεωρηθεί ως ο εισηγητής του όρου. Ο Φιλοστόργιος, υποδεικνύει τον [Αλέξανδρο Αλεξανδρείας](#)^[16], μια περιγραφή που αποδίδει βεβαίως τα προσυνοδικά δεδομένα. Παρά όμως τις σημαντικές πρωτοβουλίες του Αλεξάνδρου, δύσκολα θα μπορούσε να επιβάλει στο σύνολο του σώματος των επισκόπων όσα οι αρειανόφρονες του απέδωσαν, χωρίς όμως ο ίδιος να απέχει από την καθοριστική συμβολή στον ορισμό του *ομοουσίου*. Η πραγματικότητα όμως φαίνεται να βρίσκεται στη γραμματεία του Ευσεβίου. Οτι η απόφαση προφανώς αποτέλεσε καρπό μακράς θεολογικής συζητήσεως, όχι μόνο κατά τη διάρκεια της συνόδου, με την επίκληση παλαιότερων πατέρων και εκκλησιαστικών συγγραφέων, όπως του Ωριγένη, αλλά και παλαιότερης προβληματικής της θεολογικής έρευνας. Σε αυτήν την προσπάθεια όμως ο μόνος πραγματικά ικανός για την πρόταση και την ορθή θεμελίωση αυτή, λόγω της διάθεσης του σχετικού υλικού, φαίνεται πως ήταν ο [Αλέξανδρος Αλεξανδρείας](#).

Οι Αρειανόφρονες, θεολογικώς διαφωνούσαν προς τον όρο *ομοούσιος* ο οποίος ταυτιζόταν με καταδικασθείσα διδασκαλία του *Σαβελίου*. Οι πατέρες της Συνόδου όμως, απέρριψαν τις αιτιάσεις αυτές διότι ο Σαβέλιος δε διαχώριζε, την [ουσία](#) από τις [υποστάσεις](#), αλλά ταυτοποιούσε τις έννοιες, με αποτέλεσμα να θεωρεί «εν *ον* και εν *πρόσωπον*». Ταυτόχρονα διαμαρτύρονταν, διότι ο όρος ήταν *άγραφος*, δηλαδή μη βιβλικός. Ο [Μέγας Αθανάσιος](#) αντιμετωπίζοντας την κριτική αυτή ανέφερε «ο γογγυσμός αυτών, ότι *άγραφοι εισίν αι λέξεις, ελέγχεται παρ' αυτών μάταιος, αζ αγράφων γαρ ασεβήσαντες (άγραφα δε τα «εξ ούκ όντων» και «ην ποτέ ουκ ήν) αιτιώντα, διότι εξ αγράφων μετ'ευσεβείας νοουμένων λέξεων κατεκρίθησαν*», ενώ συνεχίζει λέγοντας «Οι *επίσκοποι, ουχ εαυτοίς ευρόντες τας λέξεις, αλλ'εκ των πατέρων έχοντες μαρτυρίαν, ούτως έγγραφαν*»^[17], διότι «σημαινόμεναι *αγιογραφικάί λέξεις και φράσεις οι αρειανίζοντες παρερμήνευσαν εν πνεύματι αρειανικώ*»^[18]. Ο ιστορικός Θεοδώρητος βεβαιώνει δε ότι, «*ου καινή της ομοουσίου πρόσρησις, ουδέ υπό των τότε συναθροισθέντων Πατέρων εξευρεθείσα, αλλ'ανωθεν εκ προγόνων εις εγγονούς καταγομένη*»^[19].

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητὴν.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινόν, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

Καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Τοὺς δὲ λέγοντας, ὅτι ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, [ἢ κτιστόν,] τρεπτὸν ἢ ἁλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, [τούτους] ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ [καὶ ἀποστολική] ἐκκλησία.

Προγενέστερο Τριαδικό Σύμβολο

Σημαντικῆς θεολογικῆς ἀξίας εἶναι καὶ *"ἡ περίφημος "Ἐκθεσις τῆς Πίστεως"* τοῦ [Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ](#), *"ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐν συνόψει τονίζονται ὅλα τα σημεῖα τοῦ τριαδολογικοῦ δόγματος τῆς Ἐκκλησίας"*^[20]. Πρόκειται γιὰ ἕνα *"σύντομο, ἀλλὰ σπουδαιότατο δογματικὸ κείμενο, ποῦ καταπολεμεῖ τις πλάνες τοῦ [Παύλου Σαμοσατέα](#)"*^[21] ἐμμένοντας ἰδιαίτερα στὴν ἐνότητα τοῦ χριστιανικοῦ Θεοῦ^[22]. Τὴν *"ἱστορίαν τοῦ Συμβόλου τούτου"* τὴν *"διηγείται ὁ ἅγιος [Νύσσης Γρηγόριος](#)"* ὁ ὁποῖος μάλιστα γράφει πὼς τὸ *"αὐτόγραφον υπήρχεν"* ἀκόμη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ^[23]:

"Τὰ χαράγματα τῆς μακαρίας ἐκείνης χειρὸς εἰς ἐτι καὶ νυν διασώζεται"^[24]

Με τὸ κείμενο αὐτὸ ποῦ διατυπώθηκε περὶ τὰ μέσα τοῦ Γ' αἰῶνα μ.Χ. (260-265 μ.Χ.^[25]) ὁ *"Γρηγόριος ὁ Θαυματουργός, προλαμβάνων οὐσιωδῶς τὸ Σύμβολον ὅπερ ἐθεσπίσθη εἰς Νίκαιαν, εἶχε παρουσιάσει...τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ τριαδικὸν δόγμα"*^[26]:

«Εἰς Θεός, Πατὴρ Λόγου ζώντος, σοφίας υφεστῶσης, καὶ δυνάμεως καὶ χαρακτήρος αἰδίου. Τέλεια τελείου γεννήτωρ. Πατὴρ Υἱοῦ μονογενοῦς. Εἰς Κύριος, μόνος ἐκ μόνου. Θεός ἐκ Θεοῦ χαρακτήρ καὶ εἰκὼν τῆς θεότητος, λόγος ενεργός. Σοφίας τῆς τῶν ὅλων συστάσεως περιεκτικῆ· καὶ δυνάμις τῆς ὅλης κτίσεως ποιητικῆ. Υἱός ἀληθινός, ἀληθινοῦ Πατρὸς, ἀόρατος ἀοράτου καὶ ἀφθαρτος ἀφθάρτου καὶ ἀθάνατος ἀθανάτου, καὶ αἰδῖος αἰδίου. Καὶ ἐν πνεῦμα ἅγιον, ἐκ Θεοῦ τὴν ὑπαρξιν ἔχον καὶ διὰ Υἱοῦ πεφηνός, δηλαδὴ τοῖς ἀνθρώποις· εἰκὼν τοῦ Υἱοῦ· τελείου τελεία ζωῇ, ζώντων αἰτία πηγὴ ἀγία· ἀγιότης, ἀγιασμοῦ χορηγός. Ἐν ὧ φανεροῦνται Θεός ὁ Πατὴρ, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ ἐν πάσι καὶ Θεός ὁ Υἱός, ὁ διὰ πάντων. Τριάς τελεία, δόξη καὶ αἰδιότης καὶ βασιλεία, μὴ μεριζομένη, μηδὲ ἀπαλλοτριωμένη. Οὔτε οὖν κτιστόν τι, ἢ δούλον ἐν τῇ Τριάδι· οὔτε

επέισακτον, ως πρότερον μεν ουκ υπάρχον, ύστερον δε επεισελθόν. Ούτε ουν ενέλιπέ ποτέ Υιός Πατρί, ούτε Υιώ το Πνεύμα αλλ' άτρεπτος και αναλλοίωτος, η αυτή Τριάς αεί.»^{[27][28]}.

Β' Οικουμενική Σύνοδος

Η Πρώτη σύνοδος της Κωνσταντινούπολης, γνωστή ως **Β' Οικουμενική Σύνοδος**, ήταν η [Εκκλησιαστική Σύνοδος](#) που διενεργήθηκε το [381](#) μ.Χ. και συγκλήθηκε από τον αυτοκράτορα [Θεοδόσιο](#), μετά από προτροπή του [Μελετίου Αντιοχείας](#)^[1]. Στόχος της ήταν η εκκλησιαστική ειρήνευση^[2], αλλά και η «επίλυση των αναφυνόντων εν τη εκκλησία κρίσιμων θεολογικών και διοικητικών προβλημάτων»^[3].

Κύρια εστία εντάσεων μετά την [Α' Οικουμενική σύνοδο](#), αναδείχτηκε ο προσδιορισμός της υπόστασης του [Αγίου Πνεύματος](#), αλλά και η συνεχιζόμενη αμφισβήτηση της [ομοουσίον υποστάσεως](#) του Υιού με τον Πατέρα. Η σύνοδος αυτή επελήφθη των εν λόγω προβλημάτων και αποτέλεσε ουσιαστικά το κύκνειο άσμα της [αρειανικής](#) διαμάχης στην Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, αφού μετά τη σύνοδο του [383](#) στη [Κωνσταντινούπολη](#), καμία άλλη σύνοδος δεν ασχολήθηκε ξανά με το ζήτημα αυτό^[4], ενώ έδρασε καταλυτικά και στη δυτική επαρχία της αυτοκρατορίας, όχι όμως και στην υπόλοιπη Δύση, που λόγω της ισχυρής [Γοτθικής](#) παρουσίας, συνεχίστηκε για αρκετά χρόνια ακόμα.

Β' Οικουμενική Σύνοδος	
Ημερομηνία	381
Τόπος	Κωνσταντινούπολη
Αποδοχή	Ορθόδοξη εκκλησία , Καθολική εκκλησία , Αγγλικανική εκκλησία , Λουθηρανισμός , Καλβινισμός
Προηγούμενη	Α' Οικουμενική Σύνοδος (Α' Νικαίας)
Επόμενη	Γ' Οικουμενική Σύνοδος (Έφεσος)
Συγκλήθηκε από	Μέγα Θεοδόσιο
Προήδρευσε	Μελέτιος Α' Αντιοχείας , Γρηγόριος Ναζιανζηνός , Νεκτάριος
Συμμετοχή	Περίπου 150 επίσκοποι
Λόγοι σύγκλησης	Άγιο Πνεύμα , Αρειανισμός ,

	Απολλιναρισμός, Μακεδονιανοί, Εκλογή επισκόπου Κωνσταντινουπόλεως
--	--

Λόγοι σύγκλησης της συνόδου

Η πορεία προς τη Β΄ Οικουμενική σύνοδο

Παρά την καταδίκη του [αρειανισμού](#) και τη σύνταξη [συμβόλου πίστεως](#) με το οποίο εκφραζόταν η κοινή πίστη της πλειοψηφίας των [επισκόπων](#), η σταδιακή μεταστροφή του [Μεγάλου Κωνσταντίνου](#), λόγω της επιρροής των ισχυρών γυναικών του παλατιού Βασιλίνας και Κωνσταντίας^[5], αλλά και του προσωπικού φίλου του [Ευσεβίου Καισαρείας](#), προς τον αρειανισμό πυροδότησε νέο γύρο αρειανικής διαμάχης στην εκκλησία για περίπου 50 χρόνια. Τόσο οι ανακλήσεις αρειανών επισκόπων από την εξορία^[6], όσο και η διάθεσή του για μια συμβιβαστική λύση, ιδίως στο θέμα του «*ομοουσίου*», έφερε σε πλεονεκτική θέση τους αρειανίζοντες επισκόπους σε σχέση με τους εκφραστές της [συνόδου της Νίκαιας](#), οι οποίοι επιπρόσθετα είχαν βρει και ένα σημαντικό σύμμαχο μετά τον θάνατό του Κωνσταντίνου, τον αρειανόφρονα αυτοκράτορα [Κωνσταντίο](#). Με συστηματική προώθηση των ιδεών τους στο παλάτι κατάφεραν στην ανατολή να επικρατήσουν, την ώρα που υποστηρικτές επίσκοποι της συνόδου της Νίκαιας, αποπέμπονταν^[7] από τη θέση τους τους, ιδίως όσοι δε συνέτειναν σε μια πρόταση σύγκλησης προς τα σύμβολα της συνόδου του Σιρμίου (351) που είχαν εκφράσει οι αρειανόφρονες. Η σύνοδος μάλιστα Αριμίνου - Σελεύκειας το 359, παρουσία 400 επισκόπων, είχε επιβεβαιώσει πως η πλειοψηφία των επισκόπων συμφωνούσε με το Νικαϊκό σύμβολο^[8], ενώ οι παρεμβάσεις^[9] του μονοκράτορα Κωνσταντίου δεν επέτρεπαν την ελεύθερη συλλογική έκφραση της πλειοψηφίας του σώματος της εκκλησίας, που και σε αυτή την περίπτωση υποχρεώθηκε σε υπαναχώρηση μετά από εξορίες επισκόπων^[10].

Ταυτόχρονα, με το πέρας της Α΄ οικουμενικής συνόδου οι αρειανικές θέσεις περί της υποστάσεως του Υιού αυξήθηκαν, εκφραζόμενες από τρεις παρατάξεις. Των ομοίων, των ομοιουσιανών και των ανομοίων ή ευνομοιανών, ενώ ιδίως μετά το 360 σταδιακά ενεφανίσθησαν θέσεις περί της υποστάσεως και του τρίτου προσώπου της Τριάδος, με κύριους εκφραστές, τους [Μακεδονιανούς](#) και τους [Απολλιναριστές](#) οι οποίοι ονομάστηκαν πνευματομάχοι, όπως πνευματομάχοι αποκαλούνταν και οι αρειανόφρονες, αφού πέραν της κατωτερότητας του Υιού ως κτίσμα, κτίσμα θεωρούσαν και το Άγιο Πνεύμα. Χαρακτηριστικός είναι ο λόγος του [Επιφανίου](#) για την πίστη των αρειανιστών, λέγοντας πως «Το Άγιον Πνεύμα κτίσμα πάλιν κτίσματος φασίν είναι»^[11].

Ο σκοπός σύγκλησης της συνόδου

Κύριος σκοπός σύγκλησης της συνόδου ήταν «να εξαλείψει τα λείψανα του βία επιβληθέντος Αρειανισμού δια της αναστηλώσεως του κύρους της Α΄ οικουμενικής συνόδου και ολοκληρώσεως του Τριαδικού δόγματος κατά του οποίου εστρέφοντο οι ετερόδοξες ομολογίες»^[12] και να αποσαφηνίσει τον «*λαβύρινθο εκθέσεων*»^[13] από τη μεγάλη δογματική σύγχυση που είχε επέλθει. Ταυτόχρονα ήταν η θέληση του Αυτοκράτορα για ειρήνευση στην Ανατολική επαρχία της Αυτοκρατορίας, καθώς και η θέληση της εκκλησίας να διευθετήσει εκκλησιαστικά ζητήματα με αιχμή την αποκατάσταση του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως^[14], αλλά και κανονικών

ζητημάτων. Η σύνοδος αυτή οριστικώς κηρύχθηκε οικουμενική από την [Δ΄ Οικουμενική](#), παρότι η συμπληρωματική και διευκρινιστική σύνοδος στην Κωνσταντινούπολη ένα έτος αργότερα, την είχε ήδη ανακηρύξει με αυτό τον τίτλο^[15]. Ο προβληματισμός όμως κυρίως τίθεται, εξαιτίας της «*Ληστρικής συνόδου*» του [449](#), της οποίας τα πρακτικά, δεν την απαριθμούν στις οικουμενικές, ενώ αποκαλούν δεύτερη οικουμενική, τη θεωρούμενη σήμερα τρίτη^[16].

Από τη σύνοδο, πρέπει να αναφερθεί, πως δεν τηρήθηκαν πρακτικά, αλλά εκδόθηκε «*Τόμος*»^[17] πίστεως ο οποίος δε διασώζεται. Η αρχική πρόθεση του Θεοδόσιου κατά την κλήση, ήταν η συμμετοχή των ανατολικών επισκόπων, λόγω των διαστάσεων του εκκλησιαστικού ζητήματος στην ανατολή, ενώ εκφράζεται και η άποψη πως η δικαιοδοσία του - αυτοκράτορας της Ανατολής - δεν του επέτρεπε να κάνει αντίστοιχη κίνηση και στη Δύση, άποψη όμως, που δε βρίσκει ισχυρή απήχηση^[18]. Στη Δύση μάλιστα φαίνεται πως ήδη υπήρχαν αντιδράσεις, αφού δεν αναγνώριζαν τον επισκοπικό τίτλο του προεδρεύοντα Μελετίου^[19]. Από μια άλλη μεριά, η μη συνένωση αρχικά δυτικών επισκόπων εντείνει την άποψη πως ο αρχικός ρόλος τη συνόδου, δεν ήταν η οικουμενικότητα, όπως τελικά κρίθηκε από την σύνοδο του [382](#), αλλά η λογική μιας ενδημούσας συνόδου, η οποία εξελίχθηκε σε οικουμενική. Αυτό άλλωστε προδίδεται από τη προσχώρηση στο β΄ μέρος της συνόδου [Αιγυπτίων](#) και [Ιλλυριών](#) επισκόπων και την αναγνώριση του «*Τόμου*» από του δυτικούς^[20] ένα έτος αργότερα. Αν στόχος ήταν εξ αρχής η οικουμενικότητα θα θεωρείτο αδιανόητη η μη κλήση τους. Προς την ίδια κατεύθυνση, καταδεικνύεται η εκκρεμότητα της εκλογής του τοπικού επισκοπικού θρόνου της Κωνσταντινούπολης, θέμα το οποίο κρίνεται πως είχε αρχίσει να λαμβάνει σοβαρές διαστάσεις, όταν ο [Πέτρος Αλεξανδρείας](#) προέβη στην αντικανονική χειροτονία του [Μαξίμου Κυνικού](#)^[21], αλλά και με την όξυνση του προβλήματος με τον Μακεδόνη και τις αυθαίρετες υπερόριες χειροτονίες του^[22].

Η σύνθεση της συνόδου και οι εργασίες

Στη σύνοδο συμμετείχαν 150 ανατολικοί επίσκοποι, με δεσπόζουσες προσωπικότητες των [Αντιοχείας Μελέτιο](#), [Γρηγόριο Ναζιανζηνό](#), [Νεκτάριο Κωνσταντινουπόλεως](#), [Τιμόθεο Αλεξανδρείας](#), [Κύριλλο Ιεροσολύμων](#), [Ικονίου Αμφιλόχιο](#), [Γρηγόριο Νύσσης](#), [Ταρσού Διόδωρο](#) κ.α.^[23]. Επίσης ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος, παραβρέθηκε στην εναρκτήρια συνεδρία^[24]. Η σύνοδος όπως προαναφέρθηκε είχε διττό σκοπό, δηλαδή την επίτευξη επίλυσης βασικών άμεσων αναγκών της εκκλησίας, αλλά και την αντιμετώπιση δογματικών θεωριών. Ήδη από την εποχή της ανόδου του Θεοδοσίου στο θρόνο, είχε εκφραστεί η διάθεση για μία οικουμενική σύνοδο, η οποία θα διακήρυττε την ενότητα της εκκλησίας, την πίστη στο σύμβολο της Νίκαιας και θα αντιμετώπιζε τις κακοδοξίες. Πρωτοστάτης αυτής της κίνησης υπήρξε ο [Μέγας Βασίλειος](#)^{[25][26]} που από το [372](#) επιδίωξε, αν και για διάφορους λόγους δε κατέστη δυνατή η επιθυμία του, σύγκληση μεγάλης συνόδου. Θεολογικά η σύνοδος είχε προετοιμαστεί από τον Μελέτιο και τη σύνοδο των 153 επισκόπων το [379](#) στην Αντιόχεια, στην οποία είχε ήδη κατοχυρωθεί η Τριαδολογική θεολογία των Καππαδοκών πατέρων^[27].

Αρχικά πρόεδρος της συνόδου ήταν ο Μελέτιος Αντιοχείας, ο οποίος απεβίωσε κατά τη διάρκεια των εργασιών. Πρώτο μέλημα της συνόδου όπως διαφαίνεται από τη σχετική γραμματεία^[28] ήταν η εκλογή του Γρηγορίου από τη Ναζιανζό, με τη σχετική προώθησή του από τον Μελέτιο. Κατά την ίδια περίοδο συντάχθηκαν και κανόνες, με σημαντικότερους τον πρώτο και τον τρίτο οι οποίοι δήλωναν την αμετακίνητη πίστη στο Σύμβολο της Νίκαιας και την απόδοση [πρώτων πρεσβειών τιμής](#) στην εκκλησία της Κωνσταντινούπολης στην ανατολή και δεύτερα τη τάξη μετά τη Ρώμη. Ένα

ακόμα θέμα που τέθηκε στη σύνοδο ήταν ο θρόνος της [Αντιοχείας](#), λόγω του προβλήματος του [Ευσταθιανού σχίσματος](#). Ο Μελέτιος προωθούσε την άποψη πως για να γεφυρωθεί το χάσμα έπρεπε να μην εκλεγεί νέος [επίσκοπος](#) σε περίπτωση θανάτου ενός εκ των δύο. Ο ίδιος όμως απεβίωσε πριν το τέλος της συνόδου και ενώ ο Γρηγόριος προωθούσε το αίτημά του, συνάντησε ισχυρές αντιδράσεις που δεν επέτρεψαν την προωθούμενη λύση, εντείνοντας το πρόβλημα. Τελικά τοποθετήθηκε στη θέση αυτή ο [Φλαβιανός](#), με αποτέλεσμα τις μετέπειτα έντονες αντιδράσεις των δυτικών επισκόπων, που δεν τον αναγνώρισαν. Σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις διαδραμάτισε ο Διόδωρος Ταρσού, ο οποίος είχε και σοβαρές θεολογικές διαφωνίες προς τον Γρηγόριο, όπως αποδείχθηκε από τις απόψεις που εξέφρασαν στο λεγόμενο χριστολογικό ζήτημα. Αποτέλεσμα ήταν να παραιτηθεί ο Γρηγόριος λόγω των αντιδράσεων από τη μερίδα των επισκόπων που δεν συμφωνούσαν με τη διαλλακτική τακτική του, αλλά και τους ψιθύρους περί αντικανονικής χειροτονίας του (μεταθετό)^[29], παρά την αντίθεση του Θεοδοσίου^[30]. Στη θέση του προωθήθηκε ο Νεκτάριος υπό την ισχυρή επιρροή του Διοδώρου Ταρσού, με αποτέλεσμα η σύνοδος να εκκινήσει με πρόεδρο τον Μελέτιο, να εκτελέσει εργασίες με τον Γρηγόριο και να κλείσει με τον Νεκτάριο^[31]. Οι εργασίες διήρκεσαν από το Μάιο μέχρι τις 30 Ιουλίου του [381](#). Το δεύτερο μέρος τη συνόδου, απαιτούσε υποχρεωτικά μεγαλύτερη σύνθεση συνέδρων ειδάλλως αδυνατούσε να εφαρμόσει στην πράξη συγκεκριμένες εκκλησιαστικές διαδικασίες, οι οποίες μπορούσαν να τεθούν σε εφαρμογή μετά τη συμμετοχή στη σύνοδο των επισκόπων Ιλλυρικού και Αιγύπτου. Τις αποφάσεις προσυπέγραψαν ένα έτος αργότερα οι δυτικοί^[32] μετά από σύνοδο στη [Ρώμη](#). Σε αυτή τη σύνοδο, προσκάλεσαν και τους ανατολικούς επισκόπους, οι οποίοι δε θεώρησαν σκόπιμο να παραστούν. Αντ' αυτού, σε νέα σύνοδο, όπως προαναφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη, εξέδωσαν «τόμο» με την πίστη των *ρν' πατέρων*, χαρακτηρίζοντας τη σύνοδο οικουμενική, την οποία και αποδέχτηκαν τελικά οι συγκληθέντες δυτικοί επίσκοποι στη [Ρώμη](#).

Το κανονικό-διοικητικό έργο της συνόδου

Εισαγωγή

Το κανονικό έργο της συνόδου, λόγω της μη τήρησης πρακτικών, προκάλεσε αρκετές συγχύσεις σε ότι αφορά την έκταση και το περιεχόμενο των κανόνων της συνόδου. Σκοπός ήταν η εφαρμογή των κανονικών διατάξεων σε όλο το σώμα της εκκλησίας ακόμα και των αιρετικών, γι αυτό προσεκλήθησαν οι φορείς των ήπιων ετερόδοξων προσεγγίσεων των [Μακεδονιανών](#), [Απολιναριστών](#), αλλά και [Αρειανοί](#) (οι οποίοι όμως δε προσήλθαν), όχι ως μέλη, αλλά με στόχο την ερμηνεία των αποφάσεων, ώστε να μην αποχωρίζεται το κανονικό έργο από το θεολογική ερμηνεία του. Χαρακτηριστικά στην επιστολή των μελών της συνόδου προς τον Θεοδόσιο^[33] καταγράφεται με σαφήνεια το κανονικό έργο της συνόδου που ήταν:

- α. ανανέωση της κοινωνίας των μελών της
 - β. διατύπωση σύντομων όρων για την επικύρωση της πίστης της Νίκαιας
 - γ. αναθεματισμός αιρετικών παρεκκλίσεων
 - δ. ψήφιση ορισμένων κανόνων προς τη σχετική τάξη της εκκλησίας^[34].
- Οι αποφάσεις των κανόνων της συνόδου κατοχυρώθηκαν με αυτοκρατορικό διάταγμα^[35].

Οι αριθμός των κανόνων που αποδίδονται σήμερα στην β' οικουμενική σύνοδο είναι επτά (7), αλλά αμφισβητείται από τη θεολογική έρευνα. Αυτό διότι οι αρχαίες λατινικές συλλογές διατηρούν 4 κανόνες, το Συνοδικό της συνόδου τρεις^[36], οι εκκλησιαστικοί ιστορικοί του [5ου αιώνα](#) αναφέρουν τέσσερις, ο [Ιωάννης](#)

[Σχολαστικός](#) αποδίδει 6 τον [6ο αιώνα](#), ενώ οι μεταγενέστεροι ιστορικοί και κανονολόγοι αποδίδουν επτά^[37]. Σύμφωνα με τη σημερινή επικρατούσα άποψη οι κανόνες 5 και 6 είναι μεταγενέστεροι, δηλαδή της εν Κωνσταντινούπολη συνόδου του [382](#), ενώ ο 7ος θεωρείται απόσπασμα επιστολής της [εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως](#) προς τον [Μαρτύριο Αντιοχείας](#)^[38]. Κατά άλλη άποψη οι κανόνες 5, 6, 7 είναι κανόνες της οικουμενικής συνόδου ενσωματωμένοι στους πρώτους 4, οι οποίοι διασπάστηκαν σε μεταγενέστερες συλλογές, αφού ο 5ος κανόνας σχετίζεται με συζητήσεις της συνόδου για ειρήνευση στην εκκλησία της Αντιόχειας, ο 6ος σχετίζεται με το 2ο και ο 7ος είναι σχετικός με τον 1ο κανόνα.

Εν κατακλείδι οι κανόνες μπορούν να διαχωριστούν σε δύο κατηγορίες. Σε αυτούς που αποσκοπούσαν στην αποκατάσταση της ενότητας στην εκκλησία με βάση την ορθή πίστη δηλαδή ο 1, 5, 6 (α), 7 και σε αυτούς που διασφαλίζουν την ενότητα με βάση τη κανονική τάξη και ανήκουν οι υπόλοιποι κανόνες.

Συνοπτική παράθεση και ερμηνεία Ιερών Κανόνων

Για το πλήρες κείμενο των Ιερών Κανόνων, βλ. λήμμα [Β΄ Οικουμενική Σύνοδος \(κανόνες\)](#).

Κανών Α΄: Κυρώνει την πίστη των πατέρων της Νίκαιας και αναθεματίζει τις αναφυόμενες [αιρέσεις](#). Σκοπός του κανόνος είναι να διακηρύξει τη σταθερότητα στην πίστη της [Α΄ Οικουμενικής συνόδου](#), να διακηρύξει πως κάθε αθέτηση του συμβόλου της αποτελεί αιρετική δοξασία. Τέλος αναθεματίζει δεδομένες ετερόδοξες ομολογίες (Ευνομοιανοί, Ημιαρειανοί, Πνευματομάχοι κ.α.).

Κανών Β΄: Απαγορεύει κάθε υπερόρια επέμβαση σε αλλότριες εκκλησιαστικές διοικήσεις. Κατά το παρελθόν στα εκκλησιαστικά πράγματα οι υπερόριες χειροτονίες συνέβαιναν λόγω των διωγμών^[39], με σκοπό την διοικητική οικονομία του ποιμνίου, όπως κατά τους αποστολικούς κανόνες ορίζετο^[40]. Επειδή όμως παρατηρήθηκαν υπερόριες χειροτονίες (Πέτρος Αλεξανδρείας - Μάξιμος Κυνικός), οι οποίες στόχο είχαν προώθηση προσωπικών συμφερόντων, ορίστηκε κατά το παράδειγμα του 6ου κανόνος της Α΄ Οικουμενικής συνόδου, πως επίσκοπος δε μπορεί να χειροτονηθεί κάποιος χωρίς την συγκατάβαση της επαρχιακής συνόδου.

Κανών Γ΄: Αποδίδει στην Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως τα δεύτερα σε τάξη [Πρεσβεία τιμή](#). Αποδίδεται μάλιστα στην Κωνσταντινούπολη η ονομασία *Νέα Ρώμη*. Η παρουσία αυτού του κανόνος είναι πραγματικά πολύ σημαντική γιατί δημιουργήθηκαν περί αυτής σημαντικές ερμηνευτικές αποκλίσεις, ιδίως δε από τους Λατίνους θεολόγους και αυτό γιατί θεωρήθηκε ως κλίμακα εξουσίας στην εκκλησιαστική διοικητική τάξη. Σύμφωνα όμως με το [Πηδάλιον](#) αυτός ο κανόνας «*δηλοί ισότητα τιμής, και τάξιν...όχι δεύτερον τη τιμή, αλλά τη τάξη της τιμής...καθώς αδύνατο είναι να ευρεθούν δύο τινά ίσα όντα*»^[41].

Κανών Δ΄: Ορίζει τη χειροτονία του Πέτρου Κυνικού αντικανονική, καθώς και τις χειροτονίες που διενήργησε.

Κανών Ε΄: Κυρώνει τον τόμο πίστεως των δυτικών. Σύμφωνα με τον [Νικόδημο Αγιορείτη](#), ο κανόνας αυτός είναι ειδικός και μερικός^[42]. Έτσι επί της ουσίας κυρώνεται το σύμβολο της πίστες της Νίκαιας, αλλά και η τριαδολογία των Καππαδοκών πατέρων, όπως αυτή εκφράστηκε στον τόμο της εν λόγω συνόδου.

Κανών ΣΤ΄: Αποτελεί συμπλήρωση της δευτέρας κανονικής διατάξεως της συνόδου που ως σκοπό έχει να ορίσει ένα πλαίσιο περί των κατηγοριών κατά [επισκόπων](#). Ορίζει πως αν είναι ιδιωτική η καταγγελία για χρηματισμό ή πλεονεξία τότε να μην εξετάζεται το θρήσκευμα του κατηγορούντος, αν όμως κατηγορείται για έγκλημα ή ιεροσυλία, να εξετάζεται η δογματική πεποίθηση, αλλά και αν οι κατήγοροι έχουν επίσης κατηγορηθεί στο παρελθόν και έχουν απαλλάξει τον εαυτό τους από κάθε αμφιβολία. Ορίζει επίσης πως οι κατηγορίες πρέπει να εμφανίζονται ενώπιον τοπικής συνόδου και να λαμβάνεται εκεί η απόφαση.

Κανών Ζ΄: Καθορίζει τον τρόπο εισαγωγής των επιστρεφόντων στην εκκλησία αιρετικών. Αυτοί για να εισέλθουν στην εκκλησία πρέπει να παραδώσουν Λίβελλο πίστεως. Οι Αρειανοί, Μακεδονianoί, Απολλιναριστές ορίζονται να μην αναβαπτισθούν, αλλά να μετέχουν εκ νέου του χρίσματος, ενώ [Μοντανιστές](#), Ευνομianoί, [Σαβελλianoί](#) να αναβαπτιστούν λόγω της άκυρης τέλεσης του αρχικού μυστηρίου.

Το δογματικό έργο της συνόδου

Εισαγωγή

Παρότι δεν τηρήθηκαν πρακτικά η σύνοδος στην [Κωνσταντινούπολη](#) εξέδωσε «Τόμο»^[43] με την ορθόδοξο διδασκαλία της συνόδου, όπως φαίνεται μέσα από τη συνοδική επιστολή της συνόδου της Κωνσταντινουπόλεως του 382, προς τους δυτικούς επισκόπους^[44], ο οποίος σήμερα δε διασώζεται. Έτσι με το πέρας της Οικουμενικής συνόδου ολοκληρώθηκε και έκλεισε οριστικά το τριαδικό δόγμα^[45] για την εκκλησία, ορίζοντας αμετακίνητη πίστη στην ομοουσιότητα του Υιού όπως και από την προηγούμενη οικουμενική σύνοδο διατυπώθηκε, αλλά και του Αγίου Πνεύματος.

Έτσι οι πατέρες της συνόδου εξέλεξαν όλα τα χωρία της [Παλαιάς](#) και [Καινής Διαθήκης](#), τα αναφερόμενα στις ενέργειες του Πατρός και του Υιού και μέσω αυτής της συλλογής κατέληξαν πως όλες τις ενέργειες του Θεού Πατρός έχει ο Λόγος ο Μονογενής, όχι λόγω χάριτος αλλά φυσικώς. Δηλαδή ότι τα πάντα είναι κοινά εκτός από τα υποστατικά ιδιώματα. Εν συνεχεία συλλέγοντας χωρία των εν σαρκί ενεργειών του Λόγου, απέδωσαν τις ιδιότητες των ανθρωπίνων ενεργειών στην κτιστή φύση και μόνο. Έτσι κατέληξαν πως «τα θεία ενεργεί ο Θεός και τα ανθρώπινα ο άνθρωπος»^[46]. Τελικά αποφάνθηκαν ότι εν σαρκωθέντι Λόγω μόνον ενώνονται *ασυγχήτως, ατρέπτως, αχωρίστως και αδιαιρέτως* η θεία φύση και η ανθρώπινη φύση και οι φυσικές ιδιότητες κάθε φύσεως φυσικώς. Σαφώς δηλωτικά των απόψεων των συνοδικών επισκόπων είναι τα κατωτέρω χωρία εκ της συνοδικής επιστολής στη Ρώμη.

Έτσι για τον Υιό και Λόγο,

«Τον της ενανθρωπήσεως του του Κυρίου λόγον αδιάστροφον σόζωμεν, ούτε άψυχον, ούτε άνουν, ούτε ετελή την της σάρκας οικονομίαν παραδεχόμενοι, όλον δε ειδοτές τέλειον μεν προ αιώνων όντα Θεόν Λόγον, τέλειον δε άνθρωπον επ'εσχάτων των ημερών δια την ημετέραν σωτηρίαν γενόμενον»^[47].

ενώ για το Άγιο Πνεύμα δηλούται:

«ομοτίμου τε της αξίας και συναϊδίου βασιλείας, εν τρισί τελειοτάταις υποστάσεσιν, ήγουν τρισί τελείοις προσώποις, ως μήτε την Σαβελλίου νόσον χώραν λαβείν, συγχεομένον των υποστάσεων, ειτ ουν των ιδιοτήτων αναιρουμένων, μήτε ..., της ουσίας ή της φύσεως ή της θεότητος τεμνόμενης και τη ακτίστω και ομουσίω και συναϊδίω Τριάδι μεταγενεστέρας τινός κτιστής ή ετερουσίας φύσεως επαγομένης»^[48],

Το σύμβολο Νίκαιας - Κωνσταντινούπολης

Η αυθεντικότητα τής προέλευσης του συμβόλου

Το **σύμβολο της συνόδου Νικαίας – Κωνσταντινουπόλεως** ονομάστηκε έτσι λόγω του ότι τα πρώτα επτά άρθρα του είχαν θεσπιστεί από τη σύνοδο της Νίκαιας, ενώ τα υπόλοιπα πέντε από τη σύνοδο της Κωνσταντινούπολης. Επίσης ονομάζεται και σύμβολο των «ρν' (150) πατέρων».

Το σύμβολο αυτό τελικά αποτέλεσε σημείο διχασμού της θεολογικής κοινότητας και οι ερευνητές κατά βάση έστρεψαν σε δύο κατευθύνσεις τις τοποθετήσεις τους, για το αν τελικά συνετάχθη ένα νέο σύμβολο πίστεως ή όχι, αλλά και κατά πόσο το σύμβολο αυτό όντως ετέθη συμπληρωματικώς ή παραλλήλως με το σύμβολο της Νίκαιας. Θεολόγοι όπως οι *Hort*, *Harnack*^[49], *Kattenbush*^[50], *Kuntze*^[51] διετύπωσαν ενστάσεις και υποστήριξαν πως το σύμβολο αυτό δεν είναι γνήσιο της συνόδου, αλλά μεταγενέστερο. Στο κέντρο των επιχειρημάτων τους βρέθηκαν τόσο οι αλλαγές στο σύμβολο, που θεώρησαν ότι άλλαζαν τη μορφή και τη σύσταση του συμβόλου της Νίκαιας, όσο και οι προσθέσεις που καθ' αυτούς αλλοίωναν το σύμβολο και ήσαν αντίθετες προς τον πρώτο κανόνα. Ως θέση πρότειναν πως η βάση βεβαίως είναι το σύμβολο της Νίκαιας, αλλά με προσθήκες και βελτιώσεις *εν ταις κατηχήσεσι του Κυρίλλου Αλεξανδρείας*. Ταυτόχρονα θεμελίωναν αυτή την άποψη στηριζόμενοι πως ουδέποτε ενεφανίσθη με αυτή τη μορφή το σύμβολο των ρν' πατέρων έως της [Δ' Οικουμενικής συνόδου](#).

Κάτι τέτοιο όμως δε φαίνεται να ισχύει, καθώς παρά τις σποραδικές μαρτυρίες που υπάρχουν, φαίνεται πως το σύμβολο αυτό ή η ομολογία ήταν γνωστή από το [Θεόδωρο Μοψουεστίας](#), το [Νεστόριο](#), τον [Ιωάννη το Χρυσόστομο](#), τον [Κύριλλο Αλεξανδρείας](#), το [Διογένη Κυζίκου](#) κ.α.^[52]. Η σπάνια χρήση του, αφενός εξηγείται από το ότι δεν είχε λάβει όντως αρχικώς οικουμενική διάσταση η σύνοδος^{[53][54]}, παρά την άμεση ανακήρυξή της, όπως ανωτέρω κατεδείχθη, αλλά και από το ότι δεν θέλησαν οι πατέρες να υποβιβάσουν την σύνοδο της Νίκαιας, αφού ο αγώνας για 50 έτη κατά των ετεροδόξων είχε επικεντρωθεί στο κύρος του συμβόλου της Νίκαιας^[55]. Μάλιστα στον Αγκυρωτό του Επιφανίου που συνετάχθη επτά έτη νωρίτερα της συνόδου φέρεται να υπάρχει εξ ολοκλήρου το σύμβολο της Νίκαιας-Κωνσταντινούπολης, αλλά η έρευνα έχει καταλήξει πως πρόκειται για ύστερη αντικατάσταση του συμβόλου της Νίκαιας. Πέραν τούτου, ο *Ιωάννης Καρμίρης* συμφωνώντας με τον *H. Schwarz*, παρατηρεί πως «ουδείς ... κατελάχιστον ημφεσβήτησε την ύπαρξιν ή τη γνησιότητα ή το κύρος του συμβόλου Κπόλεως, αλλά πάντες ομοφώνως απεδέχθησαν αυτό ως πρϋπάρχον κοινόν και γνήσιον Σύμβολον, συμπεριλαμβανομένων και των παπικών αντιπροσώπων»^{[56][57]} κατά τη Δ' Οικουμενική σύνοδο.

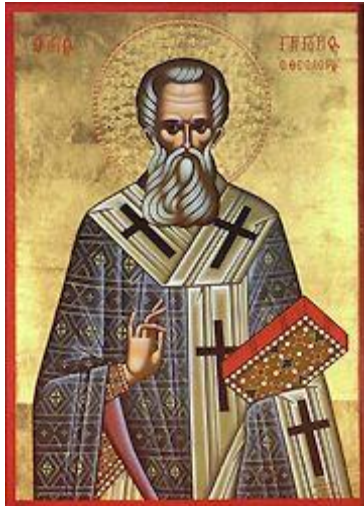
Οι *Hort* και *Harnack* επίσης υποστήριξαν πως οι κοινές λέξεις, συμβόλου Νικαίας και Συμβόλου Νικαίας – Κωνσταντινούπολης, είναι 33 προς τις 178, ενώ αυτές είτε είναι πρωτότυπες, είτε εκλείφθησαν από άλλο σύμβολο. Ο *Schmidt* αναιρώντας αυτή την άποψη υποστήριξε πως 86 λέξεις είναι κοινές, ενώ κατά τον *Χρυσόστομο*

Παπαδόπουλο, αν αφαιρέσουμε τις προσθήκες περί του [Αγίου Πνεύματος](#) και ύστερα, 76 από τις 126 είναι κοινές δηλαδή τα 3/5. Αλλά και πάλι θεωρεί πως αυτή η αρίθμηση είναι εσφαλμένη, καθώς ως λέξεις περιλαμβάνονται και τα άρθρα, οι σύνδεσμοι και οι προθέσεις. Έτσι παρατηρώντας το σύμβολο της Νίκαιας ανευρίσκουμε 140 λέξεις εκ των οποίων 87 είναι κύριες λέξεις, 23 είναι προθέσεις, 22 σύνδεσμοι και 28 άρθρα. Αφαιρώντας τους αναθεματισμούς τελικά παρατηρεί πως από τις 56 κύριες λέξεις^[58] του συμβόλου της Νίκαιας, οι 53 χρησιμοποιήθηκαν στο σύμβολο Νίκαιας- Κωνσταντινούπολης^[59], ενώ στο εν λόγω σύμβολο οι παραλειπόμενες 3 λέξεις από το σύμβολο της Νίκαιας αντικαταστάθηκαν από 19 λέξεις, πλειάδα των οποίων είχαν φιλολογικό χαρακτήρα^[60] λόγω λεξικών αναγκών, που επιβάλλονταν για λόγους ύφους, ευφωνίας και ρυθμού, ώστε να διευκολύνουν την απομνημόνευση και την εμμελή ανάγνωση^[61]. Την ίδια στιγμή η ομοιότητα του Κυριλλικού συμβόλου αγγίζει τις 38 λέξεις από τις 170. Διάθεση μάλιστα για προσθήκες, οι οποίες δε θα συνιστούσαν μεταβολή αλλά συμπλήρωση, λόγω ελλείψεων στο σύμβολο, είχαν εκφραστεί και από τον πρωτεργάτη σύγκλησης της συνόδου Μέγα Βασίλειο, αναφέροντας πως «πλην της εις το Πνεύμα το άγιον δοξολογίας, δια το εν παραδρομή τους πατέρας ημών τούτου του μέρους επιμνησθήναι, ούπω κατ'αυτό ζητήματος τότε κεκινημένου...εκτός του προκοπής τινά αύξησιν επιθεωρείσθαι τοις λεγομένοις, όπερ ουχί μεταβολή εστίν εκ του χειρόνος προς το βέλτιον, αλλά συμπλήρωσις του λείποντος κατά την προσθήκην της γνώσεως»^[62].

Ο Μέγας Βασίλειος
Πρόδρομος της συνόδου

Η παραδοχή βέβαια πως η νέα αυτή προσπάθεια δεν αλλοιώνει το σύμβολο της Νίκαιας θεμελιώθηκε και με διαφορετικούς τρόπους, αλλά και με σοβαρά επιχειρήματα εκατέρωθεν. Έτσι κατά βάση είναι πιστευτό πως το σύμβολο αποτελεί το ίδιο σύμβολο το οποίο αναδεικνύει «πλατύτερον» την πίστη της συνόδου της Νίκαιας^[63]. Συνάμα, η ταυτόχρονη διακήρυξη προς τον αυτοκράτορα πως στόχος της συνόδου ήταν και η διατύπωση «*σύντομων όρων*» ενίσχυσε προς αυτή την κατεύθυνση την έρευνα, συμπληρωματικά με τα παραπάνω. Παρόλα αυτά ακόμα και σήμερα διατυπώνονται απορίες γιατί εφόσον πραγματικώς το σύμβολο αυτό είχε στόχο να αντικαταστήσει το σύμβολο των «*την πατέρων*», πληρώνοντας το λογικό κενό που υπήρχε με την εμφάνιση νέων δοξασιών, αγνοήθηκε πλήρως κατά τις συζητήσεις μεταξύ Κυρίλλου Αλεξανδρείας και Ιωάννη Αντιοχείας για την αποκατάσταση κοινωνίας των δύο εκκλησιών κατά την [Γ' Οικουμενική σύνοδο](#)^[64] (παρά την άποψη του H.Scwhartz ότι επικυρώθη υπό της τρίτης οικουμενικής συνόδου, άποψη που κρίνεται εσφαλμένη λόγω λάθος εκτίμησης και κατανόησης ενός χωρίου κυρώσεως παπικών αντιπροσώπων^[65], αφού η αναφορά γίνεται τελικά προς το σύμβολο της Νίκαιας και όχι το Νίκαιας-Κωνσταντινούπολης); Για πιο λόγο εμφανίζεται σποραδικά μέχρι την επισημοποίηση του από την Δ' Οικουμενική σύνοδο, την ώρα που η κατά γράμμα ερμηνεία του πρώτου κανόνα δεν αφήνει περιθώριο για σύνταξη νέου κανόνα; Από κάποιους θεολόγους^[66] αυτό πιθανώς ερμηνεύεται ότι το σύμβολο τέθηκε ως μια ομολογία πίστης η οποία αναγνωρίστηκε από την Δ' οικουμενική σύνοδο ως σύμβολο, εξού και κατά την διάρκεια τη συνόδου αυτής ανεγνώσθησαν και τα δύο σύμβολα^[67], κατά άλλους η σύνοδος συνέταξε δικό της νέο σύμβολο παραλλήλως προς της Νίκαιας, προς αντιμετώπιση της νέας δογματικής κατάστασης^[68], ενώ τέλος, κατά μια άλλη προσέγγιση, το σύμβολο αυτό κατά το ρηθέν του Μεγάλου Βασιλείου αποτέλεσε τη φυσική συμπλήρωση του ελλειπόντων ζητημάτων του προϋπάρχοντος^[69].

1. Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.
 2. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων • φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.
 3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.
 4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.
 5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.
 6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.
 7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.
 8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.
 9. Εἰς μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.
 10. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
 11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.
 12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.
- Ἀμήν.

Ο Άγιος Γρηγόριος Ναζιανζηνός
Εκ των προέδρων της συνόδου

Κύριοι διαμορφωτές του συμβόλου σήμερα εμφανίζονται οι [Καππαδόκες πατέρες](#), των οποίων η δογματική αποσαφήνιση στη διδασκαλία των όρων και της τριαδολογικής σχέσης επικυρώθηκε με τον ευρύτερο δυνατό τρόπο, αλλά και ειδικώς οι [Μέγας Βασίλειος](#) και [Γρηγόριος Θεολόγος](#) με τη θεολογία που διατύπωσαν. Κατά το Νικηφόρο Κάλλιστο, ο έτερος Καππαδόκης θεολόγος [Γρηγόριος Νύσσης](#)^[70] ήταν και ο άμεσος συντάκτης και διαμορφωτής του συμβόλου. Ο Μέγας Βασίλειος στο έργο του Περί του Αγίου Πνεύματος είχε θεολογικά αναλύσει την κυριότητα του Αγίου Πνεύματος, ενώ ο Γρηγόριος ο Θεολόγος είχε χρησιμοποιήσει σε ουδέτερο γένος το επίθετο «Κύριος» ως χαρακτηριστικό του Πνεύματος^[71].

Οι προσθήκες του συμβόλου είναι οι εκφράσεις «*σαρκωθέντα εκ Πνεύματος Αγίου και Μαρίας της Παρθένου*», «*σταυρωθέντα υπέρ ημών επί Ποντίου Πιλάτου*», «*καθεζόμενον εκ δεξιόν του Πατρός*», «*ου της βασιλείας ουκ έσται τέλος*», «*εις μίαν αγίαν καθολικήν και αποστολικήν εκκλησίαν, ομολογούμεν εν βάπτισμα εις άφεσιν αματιών, προσδωκόμεν αναστασιν νεκρών και ζωήν του μέλλοντος αιώνος*». Τα επί μέρους αυτά στοιχεία επισημαίνονται με κάποιες παραλλαγές ή αυτούσια σε σύμβολα της εικοσαετίας [341-360](#), τα οποία συντάσσονταν προς αποκατάσταση του συμβόλου της Νίκαιας και που συχνά περιείχαν ορθόδοξες κατά την εκκλησία θέσεις^[72]. Το ότι ο Γρηγόριος ο Θεολόγος εντοπίζει το έργο της συνόδου στην προσθήκη του άρθρου περί του Αγίου Πνεύματος και ο Μέγας Βασίλειος παραθέτει το σύμβολο της Νίκαιας χωρίς την έκφραση «*Θεόν εκ Θεού*»^[73], καταδεικνύει ότι τα νέα στοιχεία είχαν γίνει δεκτά πριν τη σύνοδο. Από το σύμβολο της Νίκαιας οι εκφράσεις που δεν περιελήφθησαν στο σύμβολο των ρν' πατέρων, είναι οι «*τουτέστιν εκ της ουσίας του πατρός*», «*Θεόν εκ Θεού*», «*τα τε εν τω ουρανώ και τα εν τη γη*». Οι τρεις αυτές εκφράσεις προφανώς θεωρήθηκαν περιττές επαναλήψεις^[74] ένεκα της εμφάνισης λέξεων και φράσεων όπως «*ομοούσιον*», «*Θεόν αληθινόν εκ Θεού αληθινού*» και «*δι ού τα πάντα εγένετο*». Επίσης αφαιρέθηκαν και οι αναθεματισμοί λόγω ότι το σύμβολο έπρεπε να περιλαμβάνει πλέον μόνο θέσεις και όχι αρνήσεις^[75].

Κύριος στόχος των εκφράσεων ήταν να δοθούν απαντήσεις και να αποκλειστούν εκπεφρασμένες κακοδοξίες, όπως του Μακεδονίου, του Απολλιναρίου, του Μαρκέλλου Άγκυρας και των πνευματομάχων. Έτσι:

- Το 8ο άρθρο αναφέρει «Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν».

Η διατύπωση αυτή έχει άμεση αναφορά κατά των πολεμίων του Αγίου Πνεύματος και έχει βάση αγιογραφική. Έτσι η λέξη «Κύριον» ελήφθη εκ Β΄ Κορινθίων 3, 17-18, αν και ο Α. Adam υποστήριξε πως αυτό μπορεί να αποχωριστεί και από το εν λόγω χωρίο, αφού κατά βάση στόχο έχει να δηλώσει την αυτοτέλεια του Αγίου Πνεύματος. Η λέξη «ζωοποιόν» από Κατά Ιωάννην 6, 63/Προς Ρωμαίους 8, 12/Β΄ Κορινθίους 3, 6. Η φράση «τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον» από το Κατά Ιωάννην 15, 26. Τέλος η σύνοδος θέλησε να αποφύγει τον όρο «ομοούσιος» κατ' οικονομίαν, ώστε να καταστεί ευκολότερη η εισαγωγή αιρετικών στην εκκλησία. Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποίησε τον όρο «τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον», που επί της ουσίας διδάσκει το ομοούσιο. Τέλος η έκφραση «τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν» πάρθηκε εκ της Β΄ Καθολικής επιστολής Πέτρου 1, 21, που αναφέρεται πως «ὕπὸ Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ Ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι». Επίσης δια του τονισμού των «προφητῶν», στόχο καταστάται η αναφορά στην Παλαιά Διαθήκη, ώστε να εξαίρεται μέσω της φράσης αυτής «η προπαρασκευαστική σημασία της εν Παλαιά Διαθήκη αποκαλύψεως δια τα εν Χριστῷ πραγματοποιηθέντα ἀλλ ἡ σημασία τοῦ γεγονότος παραμένει ἀμείωτος ὡς πρὸς τὸ ὅτι ἡ κατὰ τα ἀνωτέρω τάξεις καὶ θέσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐντάσσεται ἐν τῷ συμβόλῳ ἐντὸς αὐτῶν τούτων τῶν περὶ Ἁγίου Πνεύματος αποφάσεων καὶ προσδιορισμῶν»^[76]

- Η φράση του 3ου άρθρου «σαρκωθέντα εκ Πνεύματος Αγίου και Μαρίας της Παρθένου» απευθύνεται προς την θέση του [Απολλιναρίου](#), ο οποίος κήρυττε το Θεό Λόγο εγκατεικημένο στον Χριστό, αντί της λογικής ψυχής. Αυτή η έκφραση προϋπάρχει στο σύμβολο της Νίκης (Θράκης) του [359](#), προτού εμφανιστεί η θέση του. Στόχος επίσης και τετάρτου άρθρου («Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα»), είναι ο Απολιναρισμός.
- Η έκφραση του πρώτου άρθρου «ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς» κατὰ [Μαρκωνιτῶν](#), [Μανιχαίων](#) και Ερμογένους, που δέχονταν ὕλη αἰώνια, ταυτοχρόνως δε με την έκφραση «ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων» και κατὰ των αρειανῶν.
- Η έκφραση του β΄ άρθρου «πρὸ πάντων τῶν αἰώνων» χρησιμοποιεῖται κατὰ Αρειανῶν, Μαρκέλλου Ἀγκυρας, Φωτεινοῦ Σιρμίου και Ευνομίου που κήρυσσαν ἐν χρόνῳ γέννηση.
- Οι εκφράσεις «καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης» και «οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος» κατὰ Μαρκέλλου Ἀγκυρας προς δήλωση της αιωνίου διακρίσεως Πατρὸς και Υιού.
- Τα ἄρθρα 6 και 7 «καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς» και «οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος» κατὰ Μαρκέλλου Ἀγκυρας και Φωτεινοῦ Σιρμίου, που αρνούνταν αἰώνια ὕπαρξη ὡς Θεανθρώπου και λαμβανόμενη ἀπὸ Κατὰ Λουκάν 1, 33.
- Ο όρος «ομοούσιος» παραλείφθηκε προς αποφυγή [σαβελλιανιστικῶν](#) ερμηνειῶν, ἀλλὰ και ευκολότερη εισαγωγή των ετεροδόξων^[77], το ίδιο και οι εκφράσεις «ἀληθινόν εκ Θεοῦ ἀληθινού» και «δι οὗ τα πάντα ἐγένετο» ὡς περιττές, για λόγους που ἐξηγήθηκαν ἀνωτέρω.
- Τα τελευταία 4 ἄρθρα συμπλήρωσαν το σύμβολο ἔτσι ὥστε να το καταστήσουν εὐχρηστο και ὡς ομολογία πίστεως και ὡς βαπτιστήριό σύμβολο^[78], καθὼς και για λειτουργική χρήση^[79]. Ταυτόχρονα οι ἀλήθειες των ἐκφραζόμενων αὐτῶν ἁρθρῶν κύριο στόχο εἶχαν να καταδείξουν τις ἐνέργειες τοῦ [Ἀγίου Πνεύματος](#), και μάλιστα κατὰ τη σειρά τις οποίες ἐμφανίζονται. Έτσι η καθολική εκκλησία ἐντάσσεται στην περιοχή ἐνέργειας τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἐνὸς το [βάπτισμα](#) ἀναγνωρίζεται «ὡς ἔχων ἰσχύν στην ἐκκλησίαν, ὑπὸ την ἐνεργεία τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ὡς σωτηριολογικό γεγονός»^[80].

Η προσθήκη του *Filioque*

Στο σύμβολο της πίστεως η [καθολική εκκλησία](#) περιέχει τον όρο «και (εκ) του Υιού» για την εκπόρευση του Αγίου Πνεύματος, γνωστό και ως [filioque](#). Η σημαντικότητα αυτής της παραλλαγής έγκειται στο ότι υπήρξε η πρώτιστη θεολογική αιτία του μεγάλου σχίσματος και μονίμου ως σήμερα, μεταξύ Ορθοδόξου και Καθολικής εκκλησίας. Όπως είναι γνωστό οι αποφάσεις των οικουμενικών συνόδων, αποφαίνονται δογματικώς αλαθήτως και πως τα σύμβολα πίστεως αυτών είναι «ο ακριβής και απλανής δρόμος της ορθοδοξίας»^[81]. Το σύμβολο μάλιστα αυτό επικράτησε από νωρίς στην εκκλησία ως βαπτιστήριο σύμβολο, ήτις ως το κατηχητικό σύμβολο της ορθής δογματικής πίστεως που εξέφραζαν οι νεοφώτιστοι, ενώ εισήλθε και από νωρίς στην λατρευτική πράξη της εκκλησίας^[82], τόσο στη Ανατολή, όσο και στη Δύση.

Το filioque αρχικώς ενεφανίσθη στην [Ισπανία](#), σε μια προσπάθεια απόκρουσης αιρετικών δοξασιών στη σύνοδο του [Τολέδο](#), το 589. Η προσθήκη αυτή επικυρώθηκε στη Φραγκική εκκλησία το 809/810 στη σύνοδο του *Ακνισγράνω*([Ααχεν](#)), με το [Πάπα Λέοντα](#) τον Γ', να διαφωνεί προς τον όρο, αντιτιθέμενος προς κάθε προσθήκη στο σύμβολο. Επιπρόσθετα αντιλαμβανόμενος τον κίνδυνο ανέγραψε σε αργυρές πλάκες, σε ελληνικά και λατινικά, στο ναό του Αγίου Πέτρου στη [Ρώμη](#) το σύμβολο, ώστε στο μέλλον να μην παραχαραχθεί^[83]. Σε κάθε περίπτωση όμως φαίνεται από τις διασωθείσες ιστορικές πηγές πως το *filioque* αντιμετωπίστηκε ως αιρετική διδασκαλία από την ενιαία εκκλησία. Η αντίδραση του Πάπα Λέοντα ήταν ενδεικτική, όπως και οι κανόνες των οικουμενικών συνόδων, οι οποίοι σαφώς απαγορεύουν οποιαδήποτε προσθήκη στα σύμβολα των πατέρων των οικουμενικών συνόδων. Ένα ακόμα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ενέργεια των παπικών αντιπροσώπων του Πάπα Νικολάου, όταν αυτοί θέλησαν να διαδώσουν το σύμβολο με την προσθήκη του filioque στη Βουλγαρία, οπότε και προκλήθηκε έντονη αντίδραση από την εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως, οδηγώντας τον ιερό Φώτιο να το χαρακτηρίσει ως «αιρετική δόξα», «άθεον γνώμη», «βλασφημία κατά του Αγίου Πνεύματος» καθώς και ότι «εισάγει *Δυναρχία εν τη Μοναρχική Τριάδι*»^[84]. Πέραν τούτου η προσθήκη δε φαίνεται να διδάσκεται αγιογραφικώς (στις Γραφές), ιστορικοδογματικώς (καμία αναφορά από [Οικουμενικές συνόδους](#)), αλλά και θεολογικώς όπως ανωτέρω ο [ιερός Φώτιος](#) υπομνημάτίζει^[85].

Τα αποτελέσματα της συνόδου

Οι αποφάσεις της συνόδου, επισφράγισαν την κατάρρευση του αρειανισμού στην ανατολή, τη στιγμή που μετριοπαθείς αρειανοί (κατά βάση ημιαρειανοί), Μακεδονιανοί και Απολιναριστές αποδέχθηκαν το σύμβολο Νίκαιας – Κωνσταντινούπολης, ώστε να ενταχθούν στην εκκλησιαστική κοινότητα. Ταυτόχρονα, αποτέλεσε θρίαμβο της πολιτικής θεολογίας την οποία προ διετίαν είχε χαράξει ο [Μέγας Βασίλειος](#)^[86]. Στη Δύση το πρόβλημα συνεχίστηκε κατά βάση εκτός ορίων της αυτοκρατορίας, με αποτέλεσμα οι αρειανικές έριδες να μεταφερθούν στις εκκλησίες της δυτικής Ευρώπης μέχρι και τον 6ο αιώνα και την επικράτηση των [Φράγκων](#). Μάλιστα η αποδοχή του αρειανισμού και δη της ομολογίας των ομοίων, επέφερε και πολιτικά προβλήματα στην αυτοκρατορία αφού εμπόδισε την αφομοίωση των γοθικών φύλλων στο εσωτερικό της, ενώ θεολογικά μεταλαμπάδευσε τη θεολογική διαλεκτική στη φραγκολατινική θεολογία, επηρεάζοντας και την πνευματική ταυτότητά της.

Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος

Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος ή Πρώτη Σύνοδος της Εφέσου, ονομάζεται η [Εκκλησιαστική Σύνοδος](#) η οποία διενεργήθηκε το 431 στην *Έφεσο της Μικράς Ασίας* και συγκλήθηκε από τον Αυτοκράτορα Θεοδόσιο Β΄, μετά από προτροπή του [Πατριάρχη](#) Κωνσταντινουπόλεως [Νεστορίου](#)^[1]. Εργασίες εκτέλεσε υπό την προεδρία του Πατριάρχη Αλεξανδρείας, [Κυρίλλου](#) και κύριος στόχος της ήταν «*η καταδίκη της αιρέσεως του Νεστοριανισμού*»^[2] και του Πελαγianiσμού.

Μετά την καταδίκη του [Αρειανισμού](#) στη Ρωμαϊκή (Βυζαντινή) Αυτοκρατορία, νέα εστία εντάσεως στο εσωτερικό της εκκλησίας ανεδείχθη η αίρεση του [Νεστοριανισμού](#) και δευτερεύοντος του [Πελαγianiσμού](#). Ο Νεστόριος και οι ακόλουθοί του αρνούνταν τον όρο *Θεοτόκος* για τη μητέρα του [Ιησού Χριστού](#), θεωρώντας πως «*υπό ανθρώπου Θεόν τεχθήναι αδύνατον*»^[3]. Η [Σύνοδος](#), καταδίκασε την διδασκαλία αυτή, αναθεμάτισε τις κακοδοξίες και είχε σαν αποτέλεσμα θεολογικών συζητήσεων που διενεργήθηκαν μετά το πέρας της Συνόδου, τον «*Όρο των διαλλαγών*», μία σπουδαιότατη Έκθεση Πίστεως, περί της υποστατικής φύσης του Ιησού Χριστού, αλλά και τη θέσπιση ενός σπουδαίου Κανόνα, ο οποίος απαγόρευε οποιαδήποτε προσθήκη στο [Σύμβολο της Πίστεως](#) της [Α΄ Οικουμενικής Συνόδου](#)^[4].

Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος	
Ημερομηνία	431
Τόπος	Έφεσος Μικράς Ασίας
Αποδοχή	Ορθόδοξη Εκκλησία , Καθολική εκκλησία , Αγγλικανική εκκλησία , Λουθηρανισμός , Καλβινισμός
Προηγούμενη	Β΄ Οικουμενική Σύνοδος (Α΄ Κωνσταντινούπολης)
Επόμενη	Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος (Χαλκηδόνα)
Συγκλήθηκε από	Θεοδόσιος Β΄
Προήδρευσε	Κύριλλος Αλεξανδρείας
Συμμετοχή	Περίπου 200 επίσκοποι , (250 μετά τον Όρο των Διαλλαγών)
Λόγοι σύγκλησης	Νεστοριανισμός , Πελαγianiσμός

Λόγοι σύγκλησης της συνόδου

Μετά το πέρας της [Α΄ οικουμενικής Συνόδου](#) και τη διακήρυξη της ομοουσιότητας του Πατρός και του Υιού, τέθηκε με ιδιαίτερη ένταση το ζήτημα της ένωσης της θείας και ανθρωπίνης φύσεως, στον ενσαρκωθέντα Λόγο. Το ζήτημα είχε ήδη τεθεί προ της [Β΄ Οικουμενικής Συνόδου](#), αφού οι *Ανόμοιοι* υποστήριζαν πως ο Λόγος προσέλαβε άψυχο σώμα, με αποτέλεσμα να απορρίπτονται «*όχι μόνο τη φυσική θεότητα του Χριστού, αλλά και την πληρότητα της ανθρωπότητός του*»^[5].

Η [Αντιοχειανή Θεολογική Σχολή](#), από την εποχή του [Λουκιανού](#), ιδρυτή και διδασκάλου της, παρέμενε σταθερά προς ένα διαχωρισμό μεταξύ των δύο εν Χριστώ φύσεων^[6]. Έτσι ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νεστόριος, προερχόμενος εξ αυτής της Θεολογικής σχολής, ήδη από το 428 και την εξ άμβωνος ομιλία περί της *Χριστοτοκίας* της Μητρός του Ιησού, από τον πρεσβύτερο Αναστάσιο, υποστήριζε πως «*Θεοτόκον την Μαρίαν καλείτω μηδείς, Μαρία γαρ άνθρωπος ην, υπό ανθρώπου δε Θεόν τεχθῆναι αδύνατον*»^[7]. Ο ίδιος μάλιστα ανέλαβε και τη θεολογική θεμελίωση του όρου Χριστοτόκος, υποστηρίζοντας πως η Μαρία γέννησε «*ψιλόν άνθρωπον*», σε μια προσπάθεια της αντικατάστασης του όρου, που ήταν ήδη καθιερωμένος στην Αίγυπτο από τον Δ΄ αιώνα^[8]. Θεωρούσε δε, πως ο όρος είναι μη βιβλικός^[9], ειδωλολατρικός^[10] και πως δημιουργούσε «*την παρθένον θεάν*». Ανέφερε επίσης, πως η παρθένος γέννησε «*άνθρωπον Χριστόν συμπαρελθόντως αὐτῷ του Λόγου*», ο οποίος απλώς «*διήλθε*» δια της Μαρίας, αλλά δεν «*εγεννήθη*», με αποτέλεσμα να την καλεί είτε «*Θεοφόρο*», είτε «*Θεοδόχο*»^[11]. Γι'αυτό και «*απέρριπτε την αντίδοση ιδιωμάτων των δύο φύσεων...δεχόμενος απλή συνάφειαν*»^[12]. Με αυτό τον τρόπο όμως ο Νεστόριος ερχόταν σε σύγκρουση με την έτερη μεγάλη θεολογική σχολή, την Αλεξανδρινή, της οποίας προεξάρχων θεολόγος αναδείχθηκε ο [Κύριλλος Αλεξανδρείας](#). Η Αλεξανδρινή σχολή θεολογούσε περί «*υποστατικής ενώσεως*» των δύο φύσεων στον Ιησού Χριστό και απέρριπτε πως η παρθένος γέννησε μόνο «*ψιλόν άνθρωπον*», θεολογώντας πως «*σάρκα, εμψυχωμένη ψυχή λογική ενώσας ο Λόγος καθ'υπόστασιν, αφράστως τε και απερινοήτως γέγονεν άνθρωπος...ότι διάφορο μεν αι προς ενότητα την αληθινήν συνενεχθείσαι φύσεις...θεότητός τε και ανθρωπότητος δια της αφράστου και απορρήτου προς ενότητα συνδρομής*»^[13]. Κατά τη θεολογία της εκκλησίας, η μη αντίδοση των ιδιωμάτων, αντέκρουε τη θεολογία των πατέρων^[14], διότι έτσι «*μειούται η αποτελεσματικότης της απολυτρώσεως του ανθρωπίνου γένους...αδυνατούντος να μεταδώση τοις ανθρώποις την θείαν χάριν και δύναμιν και ζωήν*»^[15].

Η ανταλλαγή επιστολών μεταξύ των Πατριαρχών δε γεφύρωσε τη θεολογική διαφορά, αντ'αυτού, διεύρυνε το χάσμα, όταν ο Πατριάρχης Αντιοχείας Ιωάννης στήριξε τις απόψεις του Νεστορίου. Ο Κύριλλος από τη πλευρά του, ενημέρωσε τη Ρώμη για τη θεολογική διαφορά όταν αυτό του ζητήθηκε, με αποτέλεσμα να συγκληθεί σύνοδος από τον Πάπα Κελεστίνο το 430, η οποία κατέκρινε τις απόψεις των Νεστορίου και Ιωάννη. Η αποφάσεις αυτές κοινοποιήθηκαν^[16], με το Νεστόριο να υποστηρίζει πως θα αποδεχόταν τον όρο «*Θεοτόκος*», αλλά περίμενε μια σαφή δογματική τοποθέτηση. Όταν αυτή επήλθε από τον Κύριλλο, αναθεματίστηκε ως Απολιναριστική και Μονοφυσιτίζουσα, αποδίδοντας όμως δοξασίες «*ας ούτος δεν είχεν*»^{[17][18]}. Εξ αυτών συνάγεται πως ο όρος «*Θεοτόκος*» ήταν αποδεκτός για το Νεστόριο, μόνο στα πλαίσια της δικής του διδασκαλίας^[19] και γι αυτό η δογματική διαφορά παρέμενε, με αποτέλεσμα την ανάγκη σύγκλησης *Οικουμενικής Συνόδου*, ώστε να επιλυθεί το μεγάλο αυτό δογματικό ζήτημα.

Η Σύνοδος

Η σύνθεση της συνόδου

Ο Αυτοκράτορας Θεοδόσιος, ο οποίος είχε ενημερωθεί με επιστολή^[20] για τη δογματική διαφορά, εξέδωσε διάταγμα (σάκρα) στις 19 Νοεμβρίου 430, ώστε να συνέλθει [Οικουμενική Σύνοδος](#), για την επίλυση του ζητήματος αυτού^[21]. Η Σύνοδος καθορίστηκε για την 7η του μηνός Ιουνίου, δηλαδή την εορτή της [Πεντηκοστής](#), στην πόλη της Εφέσου. Έτσι ο τρόπος συγκροτήσεως της συνόδου καθορίστηκε από την αυτοκρατορική σάκρα, η οποία ζητούσε υποχρεωτική αντιπροσώπευση κάθε μεγάλης μητροπολιτικής περιφέρειας. Χαρακτηριστικά θα έπρεπε να ορισθούν τρεις εκπρόσωποι από κάθε επαρχία για τη σύνοδο^[22], μια ενέργεια πολύ σημαντική *«για τη νομιμότητα της συγκροτήσεως της συνόδου, γιατί είχε καθοριστική σημασία για την αντιπροσωπευτική ισορροπία των μελών της συνόδου»*^[23].

Πρώτος στην Έφεσο κατέφτασε ο Νεστόριος με 16 επισκόπους και συνοδεία της Αυτοκρατορικής φρουράς, ενώ λίγο μετά και ο Κύριλλος με 50 επισκόπους από την εκκλησιαστική περιφέρεια της Αλεξάνδρειας και τη συνοδεία μοναχών, παραβολάνων και ναυτικών *«για ενδεχόμενη ανάγκη δυναμικής υποστηρίξεως του κυρίου τους»*^[24]. Η Σύνοδος όμως παρότι είχε ορισθεί για την 7η του μήνα Ιουνίου, δεν κήρυξε έναρξη εργασιών στην προγραμματισθείσα ημερομηνία και αυτό διότι παραβρέθηκαν αρχικώς 160 επίσκοποι^[25] στη σύνοδο, αφού καθυστέρουσαν οι επίσκοποι από τις περιοχές των διοικήσεων της Ανατολής, του Ιλλυρικού και της Δύσης. Έτσι ο Κύριλλος ως πρόεδρος της εκκίνησε με καθυστέρηση 16 ημερών, στις 22 Ιουνίου, τη Σύνοδο, ενώ εν τω μεταξύ δεν είχαν καταφθάσει οι επίσκοποι της περιφέρειας της Αντιόχειας, της Ανατολής και της Δύσεως.

Το ιστορικό της Συνόδου

Το διάστημα κατά το οποίο καθυστέρησε η έναρξη της συνόδου, παρατηρήθηκε έντονη κινητικότητα από τις δύο διαφωνούσες παρατάξεις. Ο Κύριλλος μάλιστα φαίνεται πως βγήκε ιδιαίτερα ωφελημένος, αφού σε αυτό το διάστημα κατάφερε να κερδίσει την πλειοψηφία των [επισκόπων](#) Παλαιστίνης, Ασίας και Συρίας, με την πολύτιμη βοήθεια του αρχιεπισκόπου Ιεροσολύμων Ιουβεναλίου. Με το πέρας 16 ημερών ο Κύριλλος κήρυξε έναρξη εργασιών, παρά τις σφοδρές αντιδράσεις, ιδιαίτερα από τους επισκόπους των νεστοριανικών θέσεων. Ο ίδιος μάλιστα, παρά τις έντονες αντιδράσεις και πιέσεις ήταν ανένδοτος καθότι θεωρούσε *«σκόπιμη την παρελκυστική τακτική του Ιωάννη Αντιοχείας»*^[26], αλλά και γιατί πολλοί επίσκοποι είχαν κουραστεί από τη μακρά παραμονή τους στην Έφεσο από τη ζέστη του θέρους^[27].

Κύριλλος Αλεξανδρείας
Πρόεδρος τη Συνόδου

Έτσι η σύνοδος άρχισε την 22η ημέρα του Ιουνίου στον καθεδρικό ναό της Μαρίας^[28], με τη συμμετοχή 150 περίπου επισκόπων, απουσία όμως εκτός των Αντιοχέων και των δυτικών επισκόπων και των υποστηρικτών του Νεστορίου. Ο Κύριλλος από την πρώτη μέρα φάνηκε πως επεδίωκε μια σύντομη καταδίκη του Νεστορίου και μετά την τριπλή άρνησή του να παραβρεθεί προς απολογία έμπροσθεν της συνόδου, καθαίρέθηκε και αναθεματίστηκε η διδασκαλία του. Τέσσερις ημέρες αργότερα κατέφθασαν οι επίσκοποι Ανατολής και Αντιοχείας. Με τη σειρά τους καταδίκασαν και θεώρησαν άκυρες τις αποφάσεις της συνόδου, πραγματοποίησαν δε παράλληλη σύνοδο, όπου αναθεμάτισαν τις απόψεις του Κυρίλλου, καθώς και τον καθαίρεσαν. Τις δύο αυτές αποφάσεις προσυπέγραψαν οι σταδιακά καταφθάνοντες λοιποί επίσκοποι, με αποτέλεσμα την του υπό του Κυρίλλου σύνοδο να την προσυπογράψουν 200 περίπου επίσκοποι, την δε υπό Ιωάννη Αντιοχείας, 54. Ο Κύριλλος «είναι βέβαιο... πως δεν είχε τηρήσει τον περιοριστικό όρο για τη συμμετοχή των επισκόπων της Ασιανής διοικήσεως»^[29], ενώ ο Ιωάννης, εκμεταλλεύτηκε την παρέκκλιση αυτή για να «εξουδετερώση τον μεγάλο αριθμό υπογραψάντων την καταδίκη του Νεστορίου»^[30].

Ο Κανδιδιανός, ο οποίος ήταν αντιπρόσωπος του Αυτοκράτορα στη σύνοδο είχε συνταχθεί με το Νεστόριο, και με τη βοήθεια της Αυτοκρατορικής φρουράς, περιόρισε τους συγκεκλημένους της υπό Κυρίλλου συνόδου, ώστε να αποκλεισθεί η επικοινωνία με το παλάτι. Μετά από τις δύο συνεδρίες άλλωστε στις 10 και 11 Ιουλίου παρουσία των Δυτικών επισκόπων, οι οποίοι συντάχθηκαν κατά της Νεστοριανικής διδασκαλίας προσυπογράφοντας την καταδίκη και ομολογώντας πως «πάντα κανονικώς εγένετο και κατά την εκκλησιαστική επιστήμην»^[31] και την ποινή εκκλησιαστικής ακοινωνησίας κατά του Ιωάννη Αντιοχείας στην πέμπτη συνεδρία, ο Νεστόριος και οι παραδοχές του, είχαν περιέλθει σε δύσκολη θέση. Ο Κύριλλος προσπάθησε να βρει τρόπο επικοινωνίας με το παλάτι και το κατάφερε περνώντας επιστολή μέσα από το μπαστούνι ενός μοναχού, ενημερώνοντας το μοναχό Δαλμάτιο, ο οποίος ασκούσε μεγάλη επιρροή στα εκκλησιαστικά πράγματα της βασιλεύουσας. Ο βασιλιάς έτσι διέταξε ενώπιόν του παράσταση των δύο πλευρών, με παρουσία των Ιουβεναλίου και παπικών αντιπροσώπων από τη μία πλευρά και του Ιωάννη Αντιοχείας και Θεοδώρητου Κύρου από την άλλη. Μετά την ακρόαση αυτή, αντελήφθη και ο ίδιος το χάσμα μεταξύ των παρατάξεων και αρχικώς αποδέχθηκε τις

αποφάσεις και των δύο συνόδων με αποτέλεσμα να διατάξει περιορισμό των συγκεντρωμένων επισκόπων μέχρι να βρεθεί μια κοινή θεολογική τομή, ώστε να επέλθει ειρήνευση. Μάλιστα φυλάκισε τους Νεστόριο, Μέμνονα Εφέσου και Κύριλλο Αλεξανδρείας, οι οποίοι είχαν καθαιρεθεί από την κάθε σύνοδο. Παρόλα αυτά όταν τελικά κατάλαβε πως δε θα υπάρξει σύγκληση, αποφάσισε να σεβαστεί τα πεπραγμένα της οικουμενικής συνόδου, αποφυλακίζοντας τους Κύριλλο και Μέμνονα και αποστέλλοντας τον Νεστόριο σε μοναστήρι της περιοχής της Αντιόχειας, αφού πρώτα κατηγόρησε με σκληρούς λόγους τους επισκόπους για την αποτυχία να βρεθεί λύση στο εν λόγω ζήτημα.

Το τέλος της συνόδου και «ο όρος των διαλλαγών»

Το πέρας της συνόδου βρήκε την πλειοψηφία των επισκόπων και των μελών της εκκλησίας να αποφαίνονται κατά της Νεστοριανικής διδασκαλίας. Το πρόβλημα όμως μεταξύ των αντιφρονούντων μελών της εκκλησίας, ούτε είχε επιλυθεί, ούτε και είχε βρει οριστική λύση. Η σύνοδος άλλωστε διαλύθηκε χωρίς να περατώσει το έργο της^[32], την ώρα που ο Νεστόριος εξοριζόταν στην έρημο της Αραβίας όπου και πέθανε περίπου το 450, *«χωρίς να κατανοήσει πλήρως και τους θεολογικούς λόγους των περιπετειών του»*^[33]. Η βασική άλλωστε διαφωνία παρέμενε σε ότι αφορά τη θεολογία των δύο μεγάλων θεολογικών σχολών, Αλεξανδρείας και Αντιοχείας, αφού ούτε οι αντιοχειανοί μπορούσαν να δεχθούν τη διδασκαλία των αναθεματισμών, ούτε όμως και οι Αλεξανδρινοί δύνατο να αδιαφορήσουν στην αμφισβήτηση της θεολογίας τους.

Το χάσμα αυτό, ανέλαβε να το γεφυρώσει ο νέος αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινούπολης, Μαξιμιανός. Το πρώτο βήμα σύγκλησης τελικά επήλθε από τον Ιωάννη Αντιοχείας, ο οποίος και καταδίκασε τη Νεστοριανική χριστολογική διδασκαλία^[34], ζητώντας αντιστοίχως την ανάκληση του κειμένου των αναθεματισμών του Κυρίλλου. Ο Κύριλλος αφού αποδοκίμασε τις Απολιναριστικές και Μονοφυσιτικές απόψεις που του αποδίδονταν, έδειξε διάθεση να δώσει εξηγήσεις για τις ασαφείς διατυπώσεις του κειμένου των 12 αναθεματισμών^[35]. Έτσι ο Παύλος Εμέσης που ήταν εκ των μεσαζόντων προς επίλυση του ζητήματος, έφερε κείμενο ως ομολογία πίστεως, το οποίο κάλυπτε και τις δύο πλευρές^[36]. Το κείμενο αυτό ονομάστηκε *«Εκθεση Πίστεως (όρος) των διαλλαγών»* και χαιρετίστηκε εγκαρδίως από τις δύο πλευρές^[37], όταν τελικώς επήλθε συμφωνία μεταξύ των διαφωνούντων, τον Απρίλιο του 433 στην Αντιόχεια^[38]. Η συμφωνία αυτή μάλιστα χαρακτηρίζεται ως *«ανυπολογίστου σημασίας»*, διότι *«κατοχυρώνει την ενότητα του σαρκωθέντος Λόγου»*^[39], αφού τόσο οι Αλεξανδρινοί όσο και οι Αντιοχειανοί θεολόγοι, εγκατέλειψαν *«οι μεν την εμονήν περί μίας φύσεως, οι δε εδέχθησαν αντίδοση ιδιωμάτων και τον όρο Θεοτόκος»*. Βέβαια η πραγματικότητα είναι πως με βάση τις έριδες που ακολούθησαν η ομολογία *«άφηνε περιθώρια για διαφορετικές ερμηνείες»* καθώς *«μπορούσε να ικανοποιήσει τους μετριοπαθείς εκπροσώπους των δύο θεολογικών τάσεων»*^[40]. Το κείμενο αυτό μάλιστα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως νίκη της αλεξανδρινής θεολογίας ή οπωσδήποτε μείωση της Αντιοχειανής^[41].

Η περί Πελαγιανισμού αντιμετώπιση

Η σύνοδος εκτός του μείζονος εκκλησιαστικού ζητήματος και ουσιαστικού λόγου σύγκλησως, που ήταν ο Νεστοριανισμός, αντιμετώπισε και το ζήτημα του Πελαγιανισμού. Η επίσκοποι έτσι καταδίκασαν τους οπαδούς του Πελάγιου και Καίλεστιου, οι οποίοι θεολογούσαν πως ο άνθρωπος δύναται να σωθεί χωρίς τη συνέργεια της θείας χάριτος^[42]. Πατέρες μάλιστα της εκκλησίας, όπως ο Ιωάννης Κασσιανός, μαθητής του Ιωάννη Χρυσοστόμου, διείδε και συγγένεια αυτής της

αιρέσεως με το Νεστοριανισμό^[43], άποψη που ενστερνιζόταν και ο Κύριλλος Αλεξανδρείας^[44]. Ο Πελαγιανισμός άλλωστε είχε ήδη καταδικαστεί από τοπικές συνόδους που έλαβαν χώρα στην Καρχηδόνα το 411 και 418, με αποτέλεσμα η συνοδική, υπό της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου καταδίκη, να αποτελεί απλώς την επικύρωσή τους^[45].

Το Κανονικό έργο της συνόδου

Εισαγωγή

Η διασωθείσα γραμματεία της συνόδου, καταλαμβάνει πλούσιο υλικό σε ογκώδεις τόμους. Το υλικό αυτό βρίσκεται ενσωματωμένο σε διάφορες συλλογές στην Ελληνική γλώσσα με κυριότερες α) τη *Vaticana* περιέχουσα 172 τεμάχια β) τη *Segvierana* με 146 τεμάχια και γ) την *Αθηναϊκή* με 177, εκ των οποίων 58 δεν απαντώνται σε άλλες συλλογές^[46]. Επίσης σε λατινική γλώσσα διασώζονται *Casinsesis*, με 318 τεμάχια σε μετάφραση υπό του διακόνου Ρουστίκου, αλλά και άλλες μικρότερες όπως οι *Veronesis*, *Palatina*, *Toronensis*, *Sichardina*, *Winteriana*^[47].

Τα περιεχόμενα των συλλογών αφορούν κάθε είδους εγγράφου, δηλαδή ομιλίες, αποφάσεις, κανόνες κλπ. και προσφέρουν «πλήρη εικόνα περί της συνόδου από των προκαταρκτικών συνεννοήσεων μέχρι του τελικού συμβιβασμού»^[48]. Μόνη εκκρεμότητα ήταν η συμφωνία περί του «*Όρου των Διαλλαγών*», ο οποίος ενσωματώθηκε τελικά στο κείμενο της συνόδου, ως δογματικός όρος της. Κατά τα άλλα η Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος εξέδωσε 8 κανόνες, εκ των οποίων 7 δογματικού χαρακτήρος, με τους 1, 2, 4, 5 να καταδικάζουν οποιαδήποτε μορφή Νεστοριανικής ομολογίας, τον 3ο να απαλλάσσει τους επισκόπους που καθαιρέθηκαν υπό του Νεστορίου, ο 6 κηρύσσει ποινή ακοινωνησίας σε όσους αμφισβητούν τα πεπραγμένα της συνόδου, ενώ ο 7 είναι σπουδαιότατος για την απαγόρευση οποιασδήποτε προσθήκης ή αφαιρέσεως στο σύμβολο της Νίκαιας. Τέλος οι Κανόνες που εμέσως ή αμέσως αφορούν τον Πελαγιανισμό είναι οι 1 και 4.

Συνοπτική παράθεση και ερμηνεία Ιερών Κανόνων

Για το πλήρες κείμενο των Ιερών Κανόνων, βλ. λήμμα [Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος \(κανόνες\)](#).

Κανών Α΄: Ο πρώτος κανόνας καθαιρεί τους Ιωάννη Αντιοχείας, Ίβα Εδέσσης και ακόμα 50 περίπου επισκόπους οι οποίοι δεν παραβρέθηκαν στην έναρξη εργασιών της συνόδου, ως συνεργάτες του Νεστορίου.

Κανών Β΄: Καθαιρεί επίσης όσους επισκόπους υπέγραψαν ή βεβαίωσαν πίστη στα διδάγματα του Νεστορίου.

Κανών Γ΄: Αποκαθιστά όσους επισκόπους καθαιρέθηκαν υπό του Νεστορίου για τη μη συμμόρφωση τους στα Νεστοριανικά δόγματα.

Κανών Δ΄: Καθαιρεί όποιο κληρικό δημόσια κήρυξε τα δόγματα του Νεστορίου.

Κανών Ε΄: Αναφέρει πως όσοι ιερωμένοι είχαν καθαιρεθεί από την Σύνοδο ή από προσκείμενους επισκόπους, αλλά επανήλθαν σε κοινωνία από επισκόπους που πρόσκεινται στο Νεστοριανισμό, παραμένουν καθαιρεμένοι.

Κανών ΣΤ΄: Ορίζει ότι όποιος λαϊκός ή κληρικός διασαλεύει την εκκλησιαστική τάξη όπως αυτή διατυπώθηκε από τη σύνοδο, θα επιβάλλεται ποινή ακοινωνησίας.

Κανών Ζ΄: Ορίζει πως ουδείς δύναται να προσθέτει ή να αφαιρεί οτιδήποτε από το σύμβολο της Νίκαιας και όποιος δυνήθει να πράξει κάτι τέτοιο θα αποβάλλεται αν

είναι κληρικός, θα αναθεματίζεται αν είναι λαϊκός.

Κανών Η΄: Ορίζει πως η ανάμιξη στα εκκλησιαστικά πράγματα της εκκλησίας της Κύπρου, από την εκκλησία της Αντιοχείας δεν προβλέπεται από το αρχαίο έθος. Έτσι πρέπει μόνο οι οικείοι επίσκοποι να αποφαινούνται της εκλογής επισκόπου. Επεκτείνεται επίσης το μέτρο καθολικώς, ώστε κανείς επίσκοπος να μη σφετερίζεται ή οικειοποιείται αλλότρια επαρχία.

Το Δογματικό έργο της συνόδου

Εισαγωγή

Ο κίνδυνος να απωλέσει τον οικουμενικό χαρακτήρα της η σύνοδος μετά τη μη επίλυση του ζητήματος, τη διαφωνία μεταξύ των μελών της Εκκλησίας, αλλά και τη μη έκδοση δογματικού όρου πίστεως ήταν ορατός^[49]. Όπως προαναφέρθηκε, με το πέρας της συνόδου κατεβλήθησαν προσπάθειες ώστε να βρεθεί κοινός τόπος μεταξύ των δύο θεολογικών τάσεων, ο οποίος καρποφόρησε μετά από δύο έτη. Την κοινή ομόφωνη πίστη σε ένα δογματικό όρο ή έκθεση πίστεως, αποτέλεσε η *«Έκθεση Πίστεως των Διαλλαγών»*, ένα δογματικό κείμενο, το οποίο φάνηκε πως μπορούσε να ικανοποιήσει και τις δύο θεολογικές τάσεις, σε ότι αφορά την ενσάρκωση του Λόγου. Συντάχθηκε από τον [Θεοδόρητο Κύρου](#) και έγινε τελικώς το δογματικό κείμενο της συνόδου της Εφέσου, το οποίο χαρακτηρίστηκε από τον Κύριλλο ως *«χάρτης αδιάβλητος έχοντα της πίστεως την ομολογίαν»*^[50].

Με βάση το κείμενο των διαλλαγών γίνεται άμεσα εμφανές πως ομοφώνως οι εν Εφέσω επίσκοποι αποδέχονται:

- Τον όρο «Θεοτόκος» και ότι αυτός δεν αποτελεί καινοφανής διδασκαλία
- Πως η διδασκαλία περί ενανθρωπήσεως εκφράζει επακριβώς την πίστη των πατέρων της Νίκαιας
- Ότι ο Υιός του Θεού είναι τέλειος άνθρωπος και τέλειος Θεός, εκ «ψυχής λογικής και σώματος». Κατά τη θεότητα γεννήθηκε προαιωνίως εκ του Πατρός, κατά την ανθρωπότητα εκ της παρθένου Μαρίας. Είναι επίσης ομοούσιος τω Πατρί κατά τη Θεότητα, ομοούσιος τοις ανθρώποις κατά την ανθρωπότητα.
- Σάρκωση του Υιού του Θεού σημαίνει «*δύο φύσεων ένωσις γέγονεν*». Η ένωση δε είναι ασύγχητη και άτρεπτη ως προς τις φύσεις.

Η Έκθεσις ή Όρος Πίστεως των Διαλλαγών

«Περί δε της Θεοτόκου παρθένου^[51], όπως και φρονούμεν και λέγομεν, τον τε τρόπον της ενανθρωπήσεως του μονογενούς Υιού του Θεού, αναγκαίως, ουκ εν προσθήκης μέρει, αλλ' εν πληροφορίας είδει, ως άνωθεν εκ τε των Θείων Γραφών, εκ τε της Παραδόσεως των αγίων Πατέρων παρειληφότες εσχήκαμεν, δια βραχέων ερούμεν, ουδέν το σύνολον προστιθέντες τη των αγίων πατέρων των εν Νίκαια εκτεθείση πίστει. Ως γαρ έφθημεν ειρηκότες, προς πάσαν εξαρκεί και ευσεβείας γνώσιν και πάσης αιρετικής κακοδοξίας αποκήρυξιν. Ερούμεν δε ου κατατολμώντες των ανεφίκτων, αλλά τη ομολογία της οικείας ασθενείας αποκλείοντες τοις επιφύεσθαι βουλομένοις, εν οίς τα υπέρ άνθρωπον διασκεπτόμεθα. Ομολογούμεν τοιγαρούν τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν, τον Υιόν του Θεού τον μονογενή, Θεόν τέλειον και άνθρωπον τέλειον εκ ψυχής λογικής και σώματος• προ αιώνων μεν εκ του Πατρός γεννηθέντα κατά την θεότητα, επ' εσχάτων δε των ημερών τον αυτόν δι' ημάς και δια την ημετέραν σωτηρίαν εκ Μαρίας της παρθένου κατά την ανθρωπότητα• ομοούσιον τω Πατρί τον αυτόν κατά την θεότητα, και ομοούσιον ημίν κατά την ανθρωπότητα• δύο γαρ φύσεων ένωσις γέγονε δι' ο ένα Χριστόν, ένα Υιόν, ένα Κύριον ομολογούμεν. Κατά ταύτην την της

ασυγχύτου ενώσεως έννοιαν ομολογούμεν την αγίαν παρθένον Θεοτόκον, δια το τον Θεόν Λόγον σαρκωθήναι και ενανθρωπήσαι και εξ αυτής της συλλήψεως ενώσαι εαυτό τον εξ αυτής ληφθέντα ναόν. Τας δε ευαγγελικάς και αποστολικάς περί του Κυρίου φωνάς, ίσμεν τους θεολόγους άνδρας, τας μεν κοινοποιούντας ως εφ' ενός προσώπου, τας δε διαιρούντας ως επί δύο φύσεων και τας μεν θεοπρεπείς κατά την θεότητα του Χριστού, τας δε ταπεινάς κατά την ανθρωπότητα αυτού παραδιδόντας.»

[Καταδίκη Πελαγιανών]

«Η αγία Σύνοδος, η κατά Θεού χάριν συναχθείσα εν τη Εφεσίων μητροπόλει, Κελεστίνω επισκόπω εν Κυρίω χαίρειν. ...Αναγνωσθέντων δε εν τη αγία Συνόδω των υπομνημάτων των πεπραγμένων επί τη καθαιρέσει των ανοσιών Πελαγιανών και Καίλεστιανών, Καίλεστίου, Πελαγίου, Ιουλιανού, Περσιδίου, Φλώρου, Μαρκελλίνου, Ορεντίου και των τα αυτά τούτοις φρονούντων, εδικαιώσαμεν και ημείς ισχυρά και βέβαια μένειν τα επ' αυτοίς ωρισμένα παρά της σης θεοσεβείας, και σύμμηφοι πάντες εσμέν καθηρημένους έχοντες αυτούς...

Κανών 1. ...Ει τις μητροπολίτης της επαρχίας, αποστατήσας της αγίας και οικουμενικής Συνόδου...τα Καίλεστίου εφρόνησεν ή φρονήσει, ούτος κατά των της επαρχίας επισκόπων διαπράττεσθαι τι ουδαμώς δύναται, πάσης εκκλησιαστικής κοινωνίας εντεύθεν ήδη υπό της Συνόδου εκβεβλημένος και ανενέργητος υπάρχων...

Κανών 4. Ει δε τίνες αποστατήσαιεν των κληρικών, και τολμήσαιεν ή κατ' ιδίαν ή δημοσία τα Νεστορίου ή τα Καίλεστίου φρονήσαι, και τούτους είναι καθηρημένους υπό της αγίας Συνόδου δεδικαίωται.»

[Όρος της Συνόδου περί της πίστεως, εν ω και περί ων ανήγγεκεν ο Χαρίσιος ή Κανών 7]

«Τούτων τοίνυν αναγνωσθέντων, ώρισεν η αγία Σύνοδος, ετέραν πίστιν μηδενί εξείναι προφέρειν ή γουν συγγράφειν ή συντιθέναι, παρά την ορισθείσαν παρά των αγίων Πατέρων των εν τη Νικαέων συναχθέντων πάλει συν αγίω Πνεύματι. Τους δε τολμώντας ή συντιθέναι πίστιν ετέραν, ή γουν προκομίζειν ή προφέρειν τοις εθέλουσιν επιστρέφειν εις επίγνωσιν της αληθείας, ή εξ Ελληνισμού ή εξ Ιουδαϊσμού ή γουν εξ αιρέσεως οιασδηποτούν, τούτους, ει μεν είεν επίσκοποι ή κληρικοί, αλλοτρίους είναι τους επισκόπους της επισκοπής, και τους κληρικούς του κλήρου ει δε λαϊκοί είεν, αναθεματίζεσθαι. Κατά τον ίσον δε τρόπον, ει φωραθείεν τίνες, είτε επίσκοποι, είτε κληρικοί, είτε λαϊκοί, ή φρονούντες ή διδάσκοντες τα εν τη προσκομισθείσα εκθέσει παρά Χαρισίου του πρεσβυτέρου περί της ενανθρωπήσεως του μονογενούς Υιού του Θεού, ήγουν τα μιανή και διεστραμμένα του Νεστορίου δόγματα, υποκείσθωσαν τη αποφάσει της αγίας ταύτης και οικουμενικής συνόδου, ώστε δηλονότι τον μεν επίσκοπον αλλοτριούσθαι της επισκοπής και είναι καθηρημένον, τον δε κληρικόν ομοίως εκπίπτειν του κλήρου• ει δε λαϊκός τις είη, και ούτος αναθεματιζέσθω, καθώς προείρηται.»

[Ψήφος της αυτής αγίας Συνόδου ή Κανών 8]

«Η άγια Σύνοδος είπε. Πράγμα παρά τους εκκλησιαστικούς θεσμούς και τους κανόνες των αγίων Πατέρων καινοτομούμενον, και της πάντων ελευθερίας απτόμενον, προσήγγειλεν ο θεοσεβέστατος συνεπίσκοπος Ρηγίνος και οι συν αυτώ ευλαβέστατοι επίσκοποι της Κυπρίων επαρχίας Ζήνων και Ευάγριος. Όθεν, επειδή, τα κοινά πάθη μείζονος δείται της θεραπείας, ως και μείζονα την βλάβην φέροντα, και μάλιστα ει μηδέ έθος αρχαίον παρηκολούθησεν, ώστε τον επίσκοπον της Αντιοχείων πόλεως τας εν

Κύπρω ποιείσθαι χειροτονίας, καθά διά των λιβέλλων και των οικείων φωνών
εδίδαξαν οι ευλαβέστατοι άνδρες, οι την πρόσδοδον τη αγία Συνόδω ποιησάμενοι,
έξουσι το ανεπηρέαστον και αβίαστον οι των αγίων εκκλησιών των κατά την Κύπρον
προεστώτες, κατά τους κανόνες των οσίων Πατέρων και την αρχαίαν συνήθειαν, δι
εαυτών τας χειροτονίας των ευλαβεστάτων επισκόπων ποιούμενοι. Το δε αυτό και επί
των άλλων διοικήσεων και των απανταχού επαρχιών παραφυλαχθήσεται, ώστε μηδένα
των θεοφιλέστατων επισκόπων επαρχίαν ετέραν, ουκ ούσαν άνωθεν και εξ αρχής υπό
την αυτού ή γουν των προ αυτού χείρα καταλαμβάνειν• αλλ' ει και τις κατέλαβε και υφ'
εαυτόν πεποιήται βιασάμενος, ταύτην αποδιδόναι• ίνα μη των Πατέρων οι κανόνες
παραβαίνωνται, μηδέ εν ιερουργίας προσχήματι, εξουσίας τύφος κοσμικής
παρεισδύηται, μηδέ λάθωμεν την ελευθερίαν κατά μικρόν απολέσαντες, ην ημίν
εδωρήσατο τω ιδίω αίματι ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, ο πάντων ανθρώπων
ελευθερωτής. Έδοξε τοίνυν τη αγία και οικουμενική Συνόδω σώζεσθαι εκάστη επαρχία
καθαρά και αβίαστα τα αυτή προσόντα δίκαια εξ αρχής και άνωθεν, κατά το πάλαι
κράτησαν έθος, άδειαν έχοντας, εκάστου μητροπολίτου τα ίσα των πεπραγμένων προς
το οικείον ασφαλές εκλαβείν. Ει δε τις μαχόμενον τύπον τοις νυν ωρισμένοις
προκομίσοι, άκυρον τούτον είναι έδοξε τη αγία πάση και οικουμενική Συνόδω.»

Συμπεράσματα

Η Γ' Οικουμενική Σύνοδος αποτελεί τη Σύνοδο κατά την οποία «εμφαίνεται ούτω την
πρώτη βαθμίδα εις την Οικουμενικήν διαμόρφωσιν του Χριστολογικού δόγματος,
καθ'ήν απεκρούετο η υπό εμπειρικοορθολογιστικού πνεύματος κυριαρχούμενη
προσπάθεια επίλυσης του χριστολογικού ζητήματος»^[52]. Σκοπός της συνόδου υπήρξε η
επίλυση του αναφυνέντος Χριστολογικού ζητήματος και σα στόχο είχε «να περισώσει
και να αναδείξει την πίστη της Νίκαιας, ότι αυτός ο Θεός Λόγος είναι ο ενανθρωπήσας
και επιτελέσας ούτω την πραγματική λύτρωση και σωτηρία»^[53]. Ταυτόχρονα όμως με
τη κοινή συμφωνία και πίστη της «Εκθέσεως πίστεως των διαλλαγών», επήλθε και
ουσιαστική δογματική σύγκλιση, ανάμεσα στις δύο μεγάλες θεολογικές σχολές της
Αντιοχείας και της Αλεξανδρείας. Μία πίστη στηριγμένη σε ένα δογματικό όρο ο
οποίος «δετυπούτο εν αριστοτεχνική συνθέσει των υγιών αρχών»^[54] των δύο
θεολογικών τάσεων.

Γ'αυτούς τους λόγους η επωνομάζόμενη και Πρώτη Σύνοδος της Εφέσου «υπήρξε
χωρίς αμφιβολία, σταθμός στην ιστορία της Ορθόδοξης θεολογίας» αφού «όχι απλώς
καταδίκασε δύο γνωστούς της εποχής αιρετικούς, αλλά κυρίως διότι με τη διδασκαλία
της δόθηκε απάντηση σ'ένα ερώτημα το οποίο είχε τεθεί μερικές δεκαετίες πριν», ενώ
«απετέλεσε την απάντηση στο ερώτημα και την αραγή βάση πάνω στη οποία η εκκλησία
θεμελίωσε τη Χριστολογία και τη σωτηριολογία της»^[55].

Δ' Οικουμενική Σύνοδος

Δ' Οικουμενική Σύνοδος ή Σύνοδος της Χαλκηδόνας, αποκαλείται η
[εκκλησιαστική σύνοδος](#) που διενεργήθηκε στο ομώνυμο προάστιο της
Κωνσταντινούπολης, το 451. Συνεκλήθη από τους αυτοκράτορες Μαρκιανό και
Πουλχερία, προήδρευσαν οι παπικοί αντιπρόσωποι και ο Κωνσταντινουπόλεως
Ανατόλιος και ως κύριο στόχο είχε «την καταδίκη της αντιθέτου προς το [υεστοριανισμό](#)
αιρέσεως του [μονοφυσισμού](#)»^[1].

Οι χριστολογικές τάσεις των δύο μεγάλων θεολογικών σχολών παρά τη σημαντική
συμφωνία στα πλαίσια του «Όρου των Διαλλαγών» συνέχιζαν να κινούνται προς

αποκλίνουσες κατευθύνσεις. Άλλωστε «η ασάφεια του Όρου των Διαλλαγών ήταν συνέπεια των διαφορετικών προϋποθέσεων των δύο θεολογικών παραδόσεων, καθώς η επιλεκτική ορολογία του προσφερόταν για ποικίλες θεολογικές αξιολογήσεις»^[2], τη στιγμή που βασικό πρόβλημα παρέμενε η σύγχυση των όρων πρόσωπο και υπόσταση. Η Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος μετά από μια ταραχώδη περίοδο ήρθε ως το αναγκαίο επιστέγασμα της διασφάλισης της καθολικής πλειοψηφίας του σώματος των μελών της εκκλησίας ως προς την απόρριψη κάθε μονοφυσιτικής ή ακραίας δυοφυσιτικής ορολογίας, την επικύρωση στην πίστη του [συμβόλου της Πίστεως](#) τόσο της Νίκαιας, όσο και της [Νίκαιας-Κωνσταντινούπολης](#), τη θέσπιση του διοικητικού καταστατικού κανόνα της ορθόδοξης εκκλησίας σύμφωνα με το λεγόμενο μητροπολιτικό σύστημα και την οριστική επίλυση του χριστολογικού ζητήματος, το οποίο για περισσότερο από 80 έτη βρέθηκε στο προσκήνιο της θεολογικής διαμάχης στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.

Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος	
Ημερομηνία	451
Τόπος	Χαλκηδόνα Κωνσταντινουπόλεως
Αποδοχή	Ορθόδοξη Εκκλησία , Καθολική εκκλησία , Αγγλικανική εκκλησία , Λουθηρανισμός .
Προηγούμενη	Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος (Έφεσος)
Επόμενη	Ε΄ Οικουμενική Σύνοδος (Β΄ Κωνσταντινούπολης)
Συγκλήθηκε από	Μαρκιανός και Πουλχερία
Προήδρευσε	Ανατόλιος Κωνσταντινουπόλεως , αντιπρόσωποι του Πάπα
Συμμετοχή	Περίπου 630 επίσκοποι .
Λόγοι σύγκλησης	Νεστοριανισμός , Μονοφυσιτισμός Υπόσταση Ιησού Χριστού Διοκητική οργάνωση της Εκκλησίας

Η πορεία προς τη σύνοδο

Εισαγωγή

Κατά τη [Γ΄ Οικουμενική Σύνοδο](#) αντιμετωπίστηκε συνοδικώς για πρώτη φορά από το σύνολο του εκκλησιαστικού πληρώματος, το πρόβλημα της φύσεως και της ενώσεως

θεϊκής και ανθρωπίνης φύσεως, στο πρόσωπο του [Ιησού Χριστού](#). Σε αυτή τη σύνοδο η κύρια προσπάθεια των συνοδικών πατέρων ήταν ο ορισμός μιας κοινής θεολογικής διατύπωσης του *χριστολογικού δόγματος*, διότι οι δύο μεγάλες θεολογικές παραδόσεις, απέκλιναν με βάση τη θεολογική τους προσέγγιση στο ζήτημα της ενώσεως του Λόγου με την ανθρώπινη φύση. Το πρώτο έναυσμα όμως είχε δοθεί από τον *Απολλινάριο*, ένα σεβαστό [επίσκοπο](#) της εκκλησίας, που είχε διεξάγει σημαντικό αγώνα κατά του [Αρειανισμού](#). Οι θέσεις του *Απολλινάριου* στην προσπάθεια αναίρεσης του *Αρειανισμού*, δε παρέμεναν στα συνήθως αυστηρά πλαίσια της *τριαδολογίας*, αλλά επεκτάθηκαν και σε άλλα ζητήματα της αιρετικής διδασκαλίας του Αρείου, όπως τη χριστολογία του, η οποία πέρα από την υποστήριξη της κτιστότητας του Υιού και την κατωτερότητά του, κερμάτιζε και την ανθρωπότητα του Ιησού, αφού δε δεχόταν ψυχή στην ενωθείσα υπόστασή Του. Ο *Απολλινάριος*, όμως στην προσπάθεια αυτή, διατύπωσε την θέση πως ο [Ιησούς](#) έχει μεν ψυχή, αλλά κατά το πλατωνικό τριμερές πρότυπο, όχι *λογική ψυχή*, που τη θέση της κατέλαβε ο Λόγος. Η εκκλησία καταδίκασε την διδασκαλία αυτή, αντιμετωπίζοντας με ιδιαίτερη ευαισθησία το σεβάσμιο πρόσωπό του, το οποίο δε δέχθηκε προσωπικό αναθεματισμό. Ο [Απολλιναρισμός](#) όμως διετέλεσε τον πρόδρομο του *μονοφυσιτισμού*, δηλαδή της ακριβώς αντίθετης χριστολογικής προσέγγισης ως προς το νεστοριανισμό στο ζήτημα της εκκλησιαστικής χριστολογίας, αφού δεχόταν πως εφόσον υπάρχουν δύο φύσεις, θα έπρεπε αντιστοίχως να υπάρχουν και δύο πρόσωπα και εφόσον κάτι τέτοιο είναι αδύνατον, ανθρώπινη φύση αφομοιώθηκε (όχι όμως και απαλείφθηκε) από τη θεϊκή.

Οι λόγοι και το ιστορικό της σύγκλησης

Ο «*Όρος των Διαλλαγών*», μετά την Γ' *Οικουμενική Σύνοδο* είναι βέβαιο πως μπορεί να ικανοποιήσει τις μετριοπαθείς προσεγγίσεις των θεολογικών σχολών, κάτι τέτοιο όμως δε συνέβη και με τις ακραίες τάσεις, οι οποίες θεωρούσαν τον όρο ως έκπτωση. Η αρχή μάλιστα δόθηκε από τους *Αντιοχειανούς θεολόγους*, οι οποίοι παρερμήνευαν συστηματικά των «*Όρο των Διαλλαγών*» με βάση τα δεδομένα της θεολογίας τους, αφετέρου επανέφεραν στο προσκήνιο τα έργα του *Θεοδώρου Μοψουεστίας* και του *Διοδώρου Ταρσού* για να ακυρώσουν την απαγόρευση των έργων του *Νεστορίου*, που μάλιστα εξέφραζε μετριοπαθέστερες απόψεις από ότι ο Θεόδωρος και ο Διόδωρος^[3]. Τα νέα αυτά έφτασαν και στον [Κύριλλο](#), ο οποίος προσπάθησε να αναιρέσει αυτή τη θεολογία^[4], ενώ υπήρξε και μεγάλη κινητικότητα σε επίπεδο κορυφής, για να σταματήσει η επιρροή του έργου των δύο θεολόγων στην περιοχή της *Μ. Ασίας* και γενικότερα της Ανατολής. Οι Αντιοχειανοί πλέον πρόσαπταν στον *Κύριλλο* αιρετικές δοξασίες, οι οποίες δεν ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα, γι αυτό και ο ίδιος χωρίς δυσκολία τις καταδίκασε^[5]. Ο ίδιος δε, θεωρούσε πως στόχο είχαν να τον διασύρουν προσωπικά, συνάμα με τη θεολογία του και πως αυτές οι διδασκαλίες του αποδίδονταν λόγω «*της προπετείας της εν Εφέσσω καθ ημών γενομένοις ευρυστολογείν τοιαύτα τινά ινά μη δοκείν μάτην κекίνησθαι, ελέγχει γαρ αυτούς το σύνειδος*»^[6]. Μάλιστα αποδεικνύεται από σειρά επιστολών του Κυρίλλου, πως οι Αντιοχειανοί είχαν υπερβεί «*κάθε έννοια θρησκευτικού φανατισμού και έφθαναν πολλές φορές σε απαράδεκτες διώξεις κάθε αντιφρονούντος*»^[7]. Έτσι ο θάνατος των *Κυρίλλου Αλεξανδρείας* (444), *Πρόκλου Κωνσταντινουπόλεως* (446) και *Ιωάννη Αντιοχείας* (442) και η αντικατάστασή τους, επανέφερε στο προσκήνιο με μεγαλύτερη ένταση τις ακραίες τάσεις των δύο πλευρών.

Οι κινήσεις όμως των αντιοχειανών θεολόγων δεν άφησε αδιάφορους τους αντνεστοριανούς, οι οποίοι με πρωτεργάτη τον *Ευτυχή*, ένα αρχιμανδρίτη μοναχό από στην Κωνσταντινούπολη συνεργάτη του *Κυρίλλου* στον αγώνα κατά του *Νεστορίου*, αντέδρασαν στην αντιοχειανή επιθετικότητα. Η επιρροή του Ευτυχή ήταν

ιδιαίτερα μεγάλη μέσα στο παλάτι, ενώ οι μονοφυσιτικές τάσεις στην Ανατολή ενισχύθηκαν περαιτέρω με την άνοδο στο επισκοπικό αξίωμα του *Διοσκόρου* στην *Αλεξάνδρεια*, ο οποίος στήριζε μονοφυσιτικές απόψεις, έστω και όχι σε ακραίο επίπεδο. Ο Ευτυχής όμως υποστήριζε ακραίες μονοφυσιτικές τάσεις στην προσπάθεια να αντικρούσει τους αντιοχειανούς και θεολογούσε πως «*τας γαρ δύο φύσεις της θεότητας και της ανθρωπότητας μετά την ένωσιν συγκραθήναι και εις μίαν αποτελεσθῆναι φύσιν*», ενώ εξέφραζε πως στη θεότητα προσαρμόζονταν και τα πάθη^[8]. Έτσι ομολογούσε «*εκ δύο φύσεων γεγένησθαι τον Κύριον ημών προ της ενώσεως, μετά δε την ένωσιν μία φύσιν ομολογώ*»^[9]. Μια τέτοια διδασκαλία φυσικά ερχόταν σε αντίθεση με τη διδασκαλία της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου, η οποία δε δεχόταν ούτε σύγχυση, ούτε τροπή. Ο Ευτυχής δε, προχωρούσε ακόμα περισσότερο, αφού πέρα από την αποδοχή της απορρόφησης της ανθρωπίνης φύσεως από την θεϊκή, δε δεχόταν και το ομοούσιο της ανθρωπότητας του Ιησού προς την ανθρώπινη φύση, αφού μπορεί να είναι ανθρώπινο, αλλά όχι «*ομοούσιον ημίν, επειδή είδα αυτόν θεόν ημών*»^[10]. Η υπόθεση αυτή προφανώς προερχόταν από τη μη διάκριση «*μεταξύ φύσεως και προσώπου*», αφού «*αμφότεροι (Ευτυχής και Νεστόριος) εταύτιζον τας δύο ταύτας έννοιαις, φρονούντες ότι φύσιν και πρόσωπον είναι αχώριστα*»^[11]. Όπως όμως και στην περίπτωση του *Νεστοριανισμού*, όπου και το θεολογικό αισθητήριο των αλεξανδρινών θεολόγων λειτούργησε προς την κατάδειξη των εσφαλμένων θεολογικών προτάσεων, έτσι τώρα αντιστοίχως κλήθηκαν οι αντιοχειανοί θεολόγοι να καταδείξουν πως αυτή η θεολογική πρόταση δε συμβιβάζεται προς τη θεολογία του Κυρίλλου και της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου. Άμεσα λοιπόν ο *Δόμνος Αντιοχείας* κατήγγειλε τις απόψεις του *Ευτυχή*, ενώ ο *Θεοδόρητος Κύρου* ανέλαβε τη θεολογική ανáίρεσή του^[12]. Στην *Κωνσταντινούπολη* μάλιστα σύνοδος, το Νοέμβριο του 448, αναθεμάτισε τις απόψεις του *Ευτυχή*, ο οποίος όμως δεν εξέλαβε σοβαρά τις αποφάσεις αυτές και ουδέποτε εφάρμοσε τα πρακτικά της συνόδου.

Μετά τα γεγονότα αυτά, η διαμάχη έλαβε οικουμενικές διαστάσεις. Το ζήτημα έφτασε μέχρι τη *Ρώμη*, όπου ο *Πάπας Λέων* δεν έδειξε να συμμερίζεται τις απόψεις του *Ευτυχή* και αντ' αυτού, εξέδωσε δογματικό Τόμο, υποστηρίζοντας τις δυοφυσιτικές απόψεις, των *Δόμνου Αντιοχείας*, *Φλαβιανού Κωνσταντινουπόλεως* και της θεολογίας του «*Όρου των Διαλλαγών*»^[13]. Ο Αυτοκράτορας όμως *Θεοδόσιος Β΄*, ήταν δυσαρεστημένος από την αξίωση καταδίκης του *Ευτυχή* (και ιδίως ο *Χρυσάφιος*, ευνούχος και πρωθυπουργός της Αυτοκρατορίας), αλλά και λόγω της απόρριψης της *Πουλχερίας* να καρή από την τοπική εκκλησία στη θέση της διακόνισσας, και έτσι συγκάλεσε σύνοδο με «*αποκρυπτόμενον σκοπόν της αθώωσης του Ευτυχούς και της καταδίκης του Φλαβιανού*»^[14]. Η σύνοδος αυτή συνεκλήθη στην *Έφεσο* το 449 και τα γεγονότα τα οποία συνέβησαν εντός αυτής καθώς και οι αποφάσεις που ελήφθησαν της απέδωσαν το όνομα «*κληστική*» (*latrocinium Ephesinum*). Διεξήχθη δε μέσω πρωτοφανούς βίας και επικύρωσε τη Μονοφυσιτική ορολογία, του *Ευτυχή* καθαιρώντας τους αντιφρονούντες επισκόπους, αποστέλλοντας δε μερικούς στην εξορία. Όταν μαθεύτηκαν τα γενόμενα στη σύνοδο της *Εφέσου* «*εσημειώθη πανταχού γενική κατακραυγή και εξέγερσις κατά των βιαιοτήτων και των εσπευσμένων και αδίκων και πεπλανημένων αποφάσεων αυτής*»^[15]. Έτσι άμεσα προτάθηκε η ακύρωση αυτής και διενέργεια νέας αυτή τη φορά *Οικουμενικής Συνόδου*, η απόφαση της οποίας πάρθηκε σε σύνοδο της *Ρώμης*, το 449.

Η σύνοδος

Σύγκληση και σύνθεση της Συνόδου

Η σύνοδος συγκλήθηκε στις 8 Νοεμβρίου του 451. Μετά από το καθολικό αίτημα των μελών της εκκλησίας οι νέοι αυτοκράτορες *Μαρκιανός* και *Πουλχερία*

αποφάσισαν να ικανοποιήσουν τα αίτημα της εκκλησίας ώστε να επιλυθεί το παρατεινόμενο και διογκούμενο πρόβλημα της χριστολογικής έριδας. Η σύνοδος τελικώς συγκροτήθηκε στην *Κωνσταντινούπολη* και συγκεκριμένα στο ναό της *Αγίας Ευφημίας*^[16], στο προάστιο της πόλεως που αποκαλείτο *Χαλκηδόνα*. Το προσκλητήριο παραδόθηκε στους επισκόπους προς συγκρότηση της συνόδου για τη *Νίκαια της Βιθυνίας* στις 1 Σεπτεμβρίου του 451 αρχικώς, λόγω όμως «της απασχολήσεως του αυτοκράτορος εις πολεμικάς προπαρασκευάς, ως και διαφόρων μηχανορραφιών του Διοσκόρου, διετάχθη η μεταφορά της έδρας»^[17], με αποτέλεσμα η σύνοδος να καθυστερήσει ένα και πλέον μήνα.

Η σύνοδος της Χαλκηδόνας αποτέλεσε τη μεγαλύτερη σε συμμετοχή *Οικουμενική Σύνοδο* αφού συμμετείχαν σε αυτή περίπου 630 επίσκοποι^[18], αν και έχει εκφραστεί η άποψη ότι σε κάθε συνεδρία είναι πιθανό να μην παρευρίσκοντο περισσότεροι από 350^[19]. Προεδρεύοντες της συνόδου ήταν ο *Ανατόλιος* επίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως και οι παπικοί αντιπρόσωποι, ενώ σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν για την τάξη της συνόδου οι αυτοκρατορικοί αντιπρόσωποι. Ο *Πάπας Λέοντιος* δεν παρευρέθη στη σύνοδο επικαλούμενος την ανάγκη παρουσίας του στην Ιταλία λόγω των επιδρομών του Αττίλα^[20]. Κυριότερες προσωπικότητες της συνόδου ήταν *Μάξιμος Αντιοχείας*, *Ιουβενάλιος Ιεροσολύμων*, οι *Πασχασίνος*, *Λουκέντιος* και *Ιουλιανός*, αντιπρόσωποι του Πάπα Ρώμης στη σύνοδο, ο *Δορυλαίου Ευσέβιος* και ο *Θεοδώρητος Κύρου*.

Οι διεργασίες της Συνόδου

Το έργο της συνόδου

Η σύνοδος κατά την πρώτη συνεδρία κήρυξε τη «*Ληστρική*» σύνοδο της Εφέσου ως παράνομη και καταδίκασε άμεσα το *Διόσκορο* για τα πεπραγμένα του κατά τη διάρκεια της Ληστρικής συνόδου. Επίσης καταδίκασε τον Ευτυχί και τις απόψεις του, ενώ αποκατέστησε τους αναθεματισμένους επισκόπους της «*Ληστρικής*» συνόδου. Ταυτόχρονα δικαίωσε και το *Φλαβιανό Κωνσταντινουπόλεως*, αφού έκανε δεκτό το δογματικό χριστολογικό όρο που είχε αποδώσει στον Αυτοκράτορα *Θεοδόσιο Β΄*. Μετά την αποκατάσταση της τάξης η σύνοδος προέβη στο κανονικό και δογματικό της έργο. Βάση του δογματικού όρου υπήρξε αναμφισβητήτως ο «*Όρος των Διαλλαγών*» καθώς και «*η χριστολογική διδασκαλία των Αλεξανδρινών θεολόγων και μάλιστα του Κυρίλλου Αλεξανδρείας της των Αντιοχείων και ιδιαίτατα του Θεοδώρητου, και της των δυτικών, ως απευπώθη από τη επιστολή Λέοντος προς τον Φλαβιανόν*»^[21]. Σε αυτή τη φάση μάλιστα μετά τη μεγάλη νίκη της Αλεξανδρινής θεολογίας στη Γ΄ Οικουμενική σύνοδο θα λέγαμε πως παρατηρήθηκε μεγάλη νίκη των αντιοχειανών θεολόγων^[22].

Η σύνοδος της Χαλκηδόνας οριστικά απέρριψε πως ο *Ιησούς Χριστός* είναι «*ψιλός*» άνθρωπος και πως ο Λόγος απλώς εγκατοίκησε στο σώμα του Ιησού και πως η ένωσή Του ήταν απλώς ηθική και εν απλή συνάφεια (Νεστοριανισμός). Ταυτόχρονα τώρα απέκλεισε σύγκραση, σύγχυση ή τροπή των δύο φύσεων καθώς και την περίπτωση της μη ομοουσιότητας του σώματος του Χριστού προς την ανθρώπινη φύση και το πάθος της θεϊκής υποστάσεως (μονοφυσιτισμός). Διακήρυξε δε πως ο Ιησούς Χριστός είναι τέλειος θεός και τέλειος άνθρωπος, ομοούσιος καθεκάστη φύση προς το Θεό και τον άνθρωπο, πως η ένωση τελέσθη αδιαίρετως και αχωρίστως (νεστοριανισμός), ασυγχήτως και ατρέπτως (μονοφυσιτισμός) σε μία υπόσταση. «*Η δογματική αυτή διατύπωση, βασισθείσα επί της Αγίας Γραφής και της προηγηθείσης δογματικής παραδόσεως και εξελίξεως εν τη εκκλησία, αποτελεί επιτυχή και ορθόδοξον σύνθεσιν ένθεν μεν της νεστοριανικής διαιρέσεως του ενός χριστού και των δύο φύσεων αυτού,*

ετερώθεν δε της μονοφυστικής ενώσεως του ενός Χριστού και των δύο εν Χριστώ φύσεων»^[23]. Επιπρόσθετα εκηρώθησαν τα σύμβολα των Α΄, Β΄ και Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου, ενώ συντελέσθη και ιδιαίτερα σημαντικό κανονικό έργο, το οποίο αποδίδεται σε 30 κανόνες με ιδιαίτερη βάση σε διοικητικά ζητήματα.

Το χρονικό της Συνόδου

Για τη σύνοδο αυτή διασώζονται ογκώδη και λεπτομερή πρακτικά, τα οποία περιέχουν έγγραφα της συνόδου, ομιλίες, συζητήσεις, ακόμα και ανταλλασσόμενες επιστολές και έγγραφα μεταξύ των επισκόπων. Μάλιστα διασώζονται τρεις συλλογές στην ελληνική γλώσσα οι οποίες περιέχουν τα γεγονότα της συνόδου και μας δίνουν ξεκάθαρη εικόνα περί των συμβάντων και πεπραγμένων της συνόδου.

Η σύνοδος στις αρχικές συνεδρίες της λειτούργησε ως ανώτερο συνοδικό δικαστήριο. Κατηγορούμενοι ήσαν οι *Διόσκορος Αλεξανδρείας*, αλλά και οι *Ιουβενάλιος Ιεροσολύμων*, *Θαλάσσιος Καισαρείας* κ.α. Ο *Διόσκορος* μάλιστα αρχικώς τοποθετήθηκε στη θέση του κριτή και όχι του κατηγορούμενου, κάτι το οποίο προκάλεσε τη έκρηξη του *Πασχασίνου*, ο οποίος απείλησε με αποχώρηση από τη σύνοδο. Τελικώς ο *Διόσκορος* τοποθετήθηκε στη θέση του κατηγορούμενου, ενώ κύριος κατήγορός του αναδείχθηκε ο *Ευσέβιος Δορυλαίου*. Η είσοδος όμως στο χώρο του *Θεοδώρητου Κύρου*, προκάλεσε νέες εντάσεις από τη μεριά των Αλεξανδρινών. Θεωρούσαν το Θεοδώρητο πολέμιο του *Κυρίλλου* και αξίωσαν την άμεση αποχώρησή του από τη σύνοδο. Οι αυτοκρατορικοί αντιπρόσωποι επαναφέροντας την τάξη, προέταξαν το ζήτημα της ανάγνωσης των εγγράφων του Αυτοκράτορα Θεοδοσίου, ο *Διόσκορος* όμως μεταβίβασε την όποια ευθύνη από το πρόσωπό του στον *Ιουβενάλιο* και το *Θαλάσιο*, με έντονη αντίδραση από τους προαναφερθέντες, οι οποίοι ισχυρίστηκαν ότι προέβησαν στις όποιες ενέργειες εν μέσω βίας και εντόνων πιέσεων^[24]. Κατά την ανάγνωση της δογματικής επιστολής του *Κυρίλλου* προς τον *Ιωάννη Αντιοχείας*, πάντες στην αίθουσα διακήρυξαν τη συμφωνία τους στην πίστη του *Κυρίλλου* και αποδοκίμασαν τις απόψεις του *Ευτυχή*^[25]. Σε αυτό το σημείο οι κυριότεροι συνεργάτες του Διοσκόρου, ο *Ιουβενάλιος Ιεροσολύμων* μαζί με τον *Πέτρο Κορίνθου* αλλά και την πλειονότητα των επισκόπων του *Α. Ιλλυρικού* και της *Αιγύπτου*, απεδέχθησαν την ορθοδοξία του *Κυρίλλου* και του *Φλαβιανού*, ουσιαστικά εγκαταλείποντας τον, αν και ο ίδιος παρέμενε σταθερά πεπεισμένος για την ορθή καταδίκη του *Φλαβιανού*^[26].

Η πρόταση μετά το τέλος του κατηγορητηρίου ήταν αποπομπή όλων των εμπλεκόμενων επισκόπων στην καταδίκη του *Φλαβιανού*, στη «*Αηστρική*» σύνοδο της *Εφέσου*, παρά την ηπιότερη προσέγγιση των ελλαδικών επισκόπων^[27]. Η εκδικητική διάθεση όμως των παπικών αντιπροσώπων για τον αναθεματισμό του Πάπα Λέοντα και η ευνόητη εμπάθεια των Αντιοχειανών εναρμονίστηκαν με τις βεβιασμένες και ακραίες επιλογές των αυτοκρατορικών αντιπροσώπων^[28] με αποτέλεσμα την κρίση των εξαρχόντων της «*Αηστρικής*» Συνόδου και την αποχώρησή τους από τη σύνοδο. Το ζήτημα έτσι πλέον εισήλθε στο δογματικό Όρο της συνόδου. Αρχικά παρατηρήθηκε διστακτικότητα στην καταγραφή συγκεκριμένου δογματικού όρου, κάτι που επιδείκνυε διάθεση να τεθεί ως βάση ο *Τόμος Λέοντος*^[29]. Οι ελλαδικοί όμως επίσκοποι είχαν σαφείς επιφυλάξεις σε κάποιες διατυπώσεις οι οποίες άφηναν περιθώρια νεστοριανικών ερμηνειών^[30]. Η προσπάθεια του *Αετίου* να καταδείξει ότι επίμαχες φράσεις συνταντίζονται με τη διδασκαλία του *Κυρίλλου*, μάλλον δεν έπεισε και γι αυτό δόθηκε προθεσμία 5 ημερών μέχρι την απόφαση υπογραφής του Τόμου, προς τους συγκεκριμένους επισκόπους^[31]. Στη τρίτη συνεδρία στις 13 Οκτωβρίου, κλήθηκε ο *Διόσκορος* σε τελική απολογία. Ο ίδιος δεν παρέστη^[32] και έτσι καταδικάστηκε και καθαιρέθηκε, μια απόφαση η οποία

περιορίστηκε σε μόνο αίτιο τη μη απολογία του ενώπιον της συνόδου^[33]. Ο ίδιος *Διόσκορος* ποτέ δεν ταυτιζόταν με τις ακραίες απόψεις του Ευτυχή, καθώς παρέμενε πιστά προσηλωμένος με τις απόψεις του Κυρίλλου, η αποδοχή όμως των απόψεών του προφανώς προήλθε «*από τη συγκάλυψη των αιρετικών δοξασιών στην Ομολογία πίστεως, την οποία υπέβαλλε προς το Διόσκορο και τη σύνοδο της Εφέσου*»^[34]. Οι εναπομείναντες επίσκοποι Αιγύπτου, παρότι συμφώνησαν με τη σύνοδο, ζήτησαν να μην υπογράψουν την πράξη, με πρόσχημα τον καταστατικό κανόνα της Αιγυπτιακής διοικήσεως, η οποία του υποχρέωνε να ακολουθούν μόνο τις αποφάσεις του επισκόπου τους. Έτσι ζήτησαν να τις προσυπογράψουν μετά την εκλογή νέου επισκόπου, καθώς ερμηνεύοντας το κλίμα που επικρατούσε στη δικαιοδοσία τους, πίστευαν πως μία τέτοια κίνηση θα έθετε σε κίνδυνο τη ζωή τους^[35]. Δυστυχώς όμως κάτι τέτοιο δεν μπορούσε να γίνει αντιληπτό από τους υπολοίπους, με αποτέλεσμα τις τραγικές εξελίξεις μετά το πέρας της συνόδου στην Αίγυπτο.

Βάση τελικώς του δογματικού όρου της συνόδου τέθηκαν τα σύμβολα των [Α΄](#) και [Β΄ Οικουμενικών Συνόδων](#), οι επιστολές του *Κυρίλλου* προς τον *Ιωάννη Αντιοχείας* και ο *Τόμος του Πάπα Ρώμης Λέοντος*. Έτσι στην Πέμπτη συνεδρία τέθηκε το θέμα του Όρου. Μερικοί ανατολικοί επίσκοποι έθεσαν πάλι το ζήτημα της αποδοχής του Τόμου Λέοντος, οι επιφυλάξεις όμως ήταν αρκετές με αποτέλεσμα ήδη μια επιτροπή να έχει ξεκινήσει τη διαδικασία σύνταξης ενός κοινά αποδεκτού όρου^[36]. Για το γεγονός δυσφόρησαν έντονα οι παπικοί εκπρόσωποι που απείλησαν εκ νέου με αποχώρηση, αλλά η σθεναρή αντίσταση από τους ελλαδικούς και επισκόπους και του Ανατολίου, δεν άφηνε περιθώρια για επιβολή του Τόμου. Η διαφωνία προφανώς προήλθε από την διατύπωση περί της φύσης του Χριστού. Έτσι οι ελλαδικοί επίσκοποι πρότειναν τον όρο «*εκ δύο φύσεων*» το οποίο άφηνε περιθώρια για μία φύση μετά την ένωση, ώστε να μην περιπέσουν σε νεστοριανή ερμηνεία, οι δε παπικοί αντιπρόσωποι «*εν δύο φύσεσιν*», το οποίο απέκλειε κάθε μονοφυσιτική. Η ασάφεια τελικά φαίνεται να παρέμεινε και μετά τη σύνοδο, αφού το ελληνικό πρωτότυπο διασώζει τελικά τον πρώτο όρο, ενώ η λατινική μετάφραση το δεύτερο, αλλά είναι προφανές ότι κατά την συνεδρία επικράτησε σαφώς ο όρος «*εν δύο φύσεσιν*»^[37]. Έτσι στην έκτη συνεδρία στις 25 Οκτωβρίου του 451, παρουσία των Αυτοκρατόρων *Μαρκιανού* και *Πουλχερίας*, υπογράφηκε μέσα σε πανηγυρικό κλίμα ο όρος της συνόδου από όλα τα μέλη της εκκλησίας^[38], ενώ προαναγγέλθηκε το έργο κατά τις επόμενες συνεδρίες για την επίλυση κανονικών ζητημάτων^[39]. Οι συνεδρίες της συνόδου ήταν πιθανώς 17^[40] και κήρυξε περάτωση εργασιών στις 1 Νοεμβρίου του ιδίου έτους.

Το Δογματικό έργο της συνόδου

Εισαγωγή

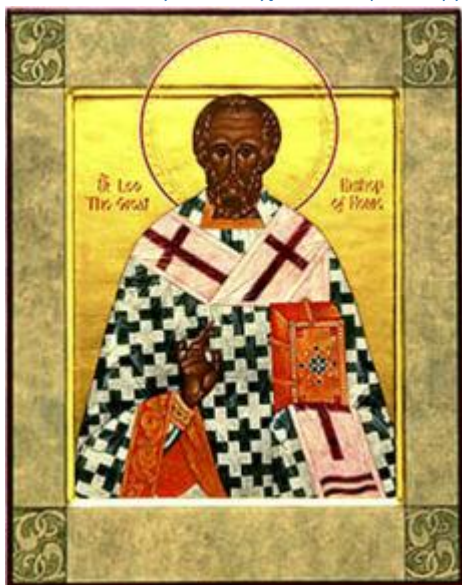
Οι πατέρες της συνόδου μετά από μακρές διαβουλεύσεις κατέληξαν σε ένα δογματικό όρο ο οποίος θα μπορούσε «*να χαρακτηριστεί ως ένα κείμενο θεολογικού συμβιβασμού τόσο για τον αποκλεισμό οιασδήποτε δυνατότητας μονοφυσιτικής ερμηνείας της χριστολογίας του Κυρίλλου, όσο και για την οριστική καταδίκη του Ευτυχιανισμού ή του αμιγούς μονοφυσιτισμού*»^[41]. Η καινοτομία δε του όρου θα χαρακτηριζόταν η έννοια «*εν δύο φύσεσιν*», η οποία όμως με μια πιο προσεκτική προσέγγιση δεν απείχε από την δογματική διδασκαλία των επιστολών του Κυρίλλου, αφού αφενός στόχος ήταν ο αποκλεισμός της δυοφυσιτικής ορολογίας του νεστοριανισμού, αφετέρου η μονοφυσιτική έννοια του όρου αν συνοδευόταν από την διευκρίνιση της ομοουσιότητας της ανθρωπότητας του Χριστού προς την ανθρώπινη φύση, θα οδηγούσε σε μια ορθή δογματικά προσέγγιση. Στόχος της συνόδου ήταν να αποκόψει τις ακραίες θεολογικές τάσεις, αφού η προβληματική εν προκειμένω

παρέμενε στην θεμελίωση των όρων πρόσωπο και φύση, οι οποίοι δεν είχαν αποχρωματισθεί κατά το παράδειγμα των αποσαφηνίσεων των *Καππαδοκών* πατέρων και παρέμεναν σταθερά προς μια φιλοσοφική ερμηνεία.

Έτσι επί τη βάση της υποστατικής ενώσεως των δύο φύσεων του [Ιησού Χριστού](#), κατέστη δυνατή η ερμηνεία του μυστηρίου της ενανθρωπήσεως, αποσυνδέοντας την άρρηκτη φιλοσοφική σχέση φύσεως και προσώπου. Έτσι ο Λόγος ήταν αυτός που προσέλαβε την ανθρώπινη φύση, κατέχοντας δύο πλήρεις και τέλειες φύσεις, μη δεχόμενες τροπή και *σύγχυση, σύγκραση ή φυρμό, αδιαίρετες και αχώριστες*, έχοντας ανθρώπινη φύση ομοούσια τοις ανθρώποις κατά την ανθρωπότητα και ομοούσια με το Θεό κατά τη θεότητα, γεννηθέντα προ των αιώνων εκ του Πατρός κατά τη θεότητα, εν χρόνω δε κατά την ανθρωπότητα και διασώζοντας τις ιδιότητες εκάστης φύσεως σε ένα πρόσωπο και μία υπόσταση συντρεχούσης^[42]. Έτσι η Δ΄ οικουμενική Σύνοδος διετύπωσε «*θετικώς και ολοκληρωμένον πλέον το χριστολογικό δόγμα... εν συνεχείαν και συμφωνίαν με τριαδικόν δόγμα, το θεσπισθέν υπό των πρώτων δύο οικουμενικών συνόδων*»^[43], διατυπώνοντας την αλήθεια αυτή «*βασισθείσα επί της Αγίας Γραφής και προηγηθείσης δογματικής παραδόσεως*»^[44].

Ο Όρος της συνόδου

Κατευθύνσεις και στόχοι του Όρου της Χαλκηδόνας

Πάπας Λέοντας Α΄ (ο Μέγας)

Ο Τόμος του αποτέλεσε βάση του δογματικού όρου

Ο «Όρος της Χαλκηδόνας», «*αποτελέσε μια αναθεώρηση του Όρου των Διαλλαγών*»^[45], κάτι άλλωστε που επιτασσόταν από τη διττή ερμηνεία του όρου, ένθεν και ένθεν. Έτσι στόχος αποβαίνει η αντίκρουση και των δύο τάσεων σε ένα όρο, εξού και αναγιγνώσκοντας τον «Όρο της Χαλκηδόνας», γίνεται άμεσα αντιληπτή η φόρμουλα της συνενώσεως προς τον όρο της [Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου](#)^[46]. Όμως τώρα αντι «*δύο γαρ φύσεων ένωσις γέγονε*», δηλώνεται «*εν δύο φύσεσι*». Η έντονη συζήτηση μάλιστα περί του όρου που περιγράφηκε ανωτέρω, ήταν και η αναγκαία προσθήκη, ώστε να αντιμετωπιστεί το νέο πρόβλημα του μονοφυσιτισμού, και οι όποιες αντιδράσεις δύσκολα θα επέβαλλαν ένα λιγότερο σαφή προσδιορισμό.

Αναμφισβήτητα στόχος της συνόδου ήταν και ο υπερτονισμός της ενότητος και της ταυτότητος του προσώπου του Χριστού. Αυτό αποκαλύπτεται μέσα από το κείμενο το

οποίο προτάσσει τρεις φορές την έκφραση «τον έναν και τον αυτόν». Στόχος σταθερά παρέμενε η αναίρεση μιας διπλής πεπλανημένης θεωρήσεως της περί Χριστού ενώσεως, τόσο κατά του Νεστοριανισμού όσο και του Μονοφυσιτισμού. Η προσπάθεια αυτή όμως έπρεπε να είναι αρκετά προσεκτική καθότι η προβολή της απορρόφησης της ανθρωπίνης φύσεως του Χριστού και η πρόταση της θεότητας, οπωσδήποτε ήταν μια συμπαθής διδασκαλία, ιδίως δε στα μάτια όσων συνειδητά απέρριπταν το νεστοριανισμό. Έτσι χρησιμοποιεί φράσεις οι οποίες όχι μόνο επιλύουν το ορατό πρόβλημα που επίκειται από το μονοφυσιτισμό, αλλά και του προδρόμου αυτού, *απολιναρισμό*. Η φράση «τον αυτόν εκ ψυχής λογική και σώματος», προς αυτή την κατεύθυνση άλλωστε κινείται και σε συνδυασμό με την έκφραση «*δύο φύσειςιν ασυγχήτως, απρέπτως, αδιαιρέτως, αχωρίστως*», δεν αφήνει περιθώρια για νέες ερμηνείες προς οποιαδήποτε κατεύθυνση. Αποτέλεσμα έτσι του όρου και βασική επιδίωξη των συναθροισθέντων πατέρων ήταν να καταδικάσει τις αιρέσεις, να αποσαφηνίσει το χριστολογικό δόγμα, ιδίως δε τους όρους. Έτσι ενώ η υπόσταση είναι το ιδιαίτερο, η φύση είναι το κοινό. Η φύση, δε μπορεί να νοηθεί χωρίς υπόσταση, κάθε όμως υπόσταση μπορεί να αποτελείται από περισσότερες από μία φύσεις.

Έτσι ο «*Όρος της Χαλκηδόνας*» παρέμενε σε μια στερεά αγιογραφική θεμελίωση διακηρύσσοντας το «*Χριστολογικό δόγμα ως και επ αυτής οργανικώς επιστηριζόμενην πραγματικήν σύνθεσιν, και ούχι απλώς εξωτερικόν συμβιβασμόν των θετικών στοιχείων εκ της προηγηθείσης μακράς εκκλησιαστικής και θεολογικής παραδόσεως*»^[47]. Γι αυτό και η χρήση των τεσσάρων εννοιών αρνητικής μορφής, στόχο έχουν να αποκλείσουν ορισμένες συγκεκριμένες δυνατότητες και ταυτόχρονα να εγκλείσουν μια εσωτερική περιοχή, η οποία η ίδια δεν αναλύεται»^[48].

Τα κείμενα^[49]

Πίνακας Α': Έκθεσις Πίστεως των Διαλλαγών (433)	Πίνακας Β'1: Ομολογία Πίστεως Φλαβιανού α) στην Ενδημούσα Σύνοδο (448)	Πίνακας Β'2: Ομολογία Πίστεως Φλαβιανού β) στην Επιστολή του στον Αυτοκράτορα Θεοδόσιο Β' (449)	Πίνακας Γ': Ομολογία Πίστεως Βασιλείου Σελευκείας (448)	Πίνακας Δ': Αρχικός Όρος	Πίνακας Ε': <u>Τελικός</u> <u>Όρος</u>
1. Ομολογούμε ν τοιγαρούν τον κύριον ημών Ιησούν Χριστόν,	1. Εφρονήσαμε ν αεί και φρονούμεν,	1. Κηρύττομεν τον κύριον ημών Ιησούν Χριστόν,	1. Αποδεχόμεθ α τοίνυν πάντα τα παρ' αυτού (ενν. του Κυρίλλου) γεγραμμένα και	1. Επόμενοι τοίνυν τοις αγίοις πατράσιν	1. Επόμενοι τοίνυν τοις αγίοις πατράσιν

			επεσταλμέν α		
2. τον υιόν του Θεού τον μονογενή,	2. ως ότιπερ ο κύριος ημών Ιησούς Χριστός	2. προ αιώνων μεν εκ Θεού πατρός ανάρχως γεννηθέντα κατά την θεότητα,	2. ως αληθή και της ευσέβειας εχόμενα	2. ένα και τον αυτόν ομολογείν υιόν	2. ένα και τον αυτόν ομολογείν υιόν
3. θεόν τέλειον και άνθρωπον τέλειον	3. ο υιός τού Θεού ο μονογενής,	3. επ' εσχάτων δε των ήμερων τον αυτόν	3. και προσκυνούμ εν τον ένα κύριον ημών Ιησούν Χριστόν	3. τον κύριον ημών Ιησούν Χριστόν	3. τον κύριον ημών Ιησούν Χριστόν
4. εκ ψυχής λογικής και σώματος,	4. Θεός τέλειος και άνθρωπος τέλειος	4. δι' ημάς και δια την ημετέραν σωτηρίαν	4. εν δύο φύσεσι γνωριζόμενο ν.	4. συμφώνως άπαντες εκδιδάσκομε ν,	4. συμφώνως άπαντες εκδιδάσκομε ν,
5. προ αιώνων μεν εκ του πατρός γεννηθέντα κατά την θεότητα,	5. εκ ψυχής λογικής και σώματος,	5. εκ Μαρίας της παρθένου κατά την ανθρωπότητα,	5. Την μεν γάρ είχεν εν εαυτώ προαιώνιον	5. θεόν τέλειον και άνθρωπον τέλειον τον αυτόν	5. τέλειον τον αυτόν εν θεότητι
6. επ' έσχατου δε των ήμερων τον αυτόν	6. προ αιώνων μεν εκ του πατρός ανάρχως γεννηθείς κατά την θεότητα,	6. θεόν τέλειον και άνθρωπον τέλειον τον αυτόν	6. ως ων απαύγασμα της του πατρός δόξης,	6. εκ ψυχής λογικής και σώματος,	6. και τέλειον τον αυτόν εν ανθρωπότητ ι,

7. δι' ημάς και δια την ημετέραν σωτηρίαν	7. επί τέλει δε και εν υστέροις καιροίς ο αυτός	7. εν προσλήψει ψυχής λογικής και σώματος,	7. την δε ως εκ μητρός δι' ημάς γεννηθείς	7. ομοούσιον τω πατρί κατά την θεότητα	7. θεόν αληθώς και άνθρωπον αληθώς τον αυτόν
8. εκ Μαρίας της παρθένου κατά την ανθρωπότητα,	8. δι' ημάς και δια την ημετέραν σωτηρίαν	8. ομοούσιον τω πατρί κατά την θεότητα	8. λαβών εξ αυτής ήνωσεν εαυτώ καθ' υπόστασιν	8. και ομοούσιον ημίν τον αυτόν κατά την ανθρωπότητα,	8. εκ ψυχής λογικής και σώματος,
9. ομοούσιον τω πατρί τον αυτόν κατά την θεότητα	9. εκ Μαρίας της παρθένου γεννηθείς κατά την ανθρωπότητα,	9. και ομοούσιον τη μητρί τον αυτόν κατά την ανθρωπότητα.	9. και κεχηράτικεν ο τέλειος θεός και υιός του θεού	9. κατά πάντα όμοιον ημίν χωρίς αμαρτίας,	9. ομοούσιον τω πατρί κατά την θεότητα
10. και όμοούσιον ημίν κατά την ανθρωπότητα•	10. ομοούσιος τω πατρί κατά την θεότητα	10. Και γαρ εκ δύο φύσεων (ομολογούντες) τον Χριστόν μετά την σάρκωσιν την εκ της αγίας παρθένου και ενανθρώπησιν,	10. και τέλειος άνθρωπος και υιός ανθρώπου,	10. προ αιώνων μεν εκ του πατρός γεννηθέντα κατά την θεότητα,	10. και ομοούσιον ημίν τον αυτόν κατά την ανθρωπότητα,
11. δύο γαρ φύσεων ένωσις γέγονεν	11. και ομοούσιος τη μητρί κατά την ανθρωπότητα.	11. εν μια υποστάσει και εν ενί προσώπω	11. πάντας ημάς σώσαι βουληθείς	11. επ' εσχάτων δε των ημερών τον αυτόν	11. κατά πάντα όμοιον ημίν χωρίς αμαρτίας,
12. δι' ο ένα Χριστόν, ένα υιόν, ένα	12. Και γαρ εκ δύο φύσεων	12. ένα Χριστόν, ένα υιόν, ένα	12. εν τω γενέσθαι κατά πάντα	12. δι' ημάς και δια την	12. προ αιώνων μεν εκ του

κύριον ομολογούμε ν.	ομολογούμε ν τον Χριστόν είναι μετά την ενανθρώπησ ιν,	κύριον ομολογούμεν.	ημίν παραπλήσιο ς πλην αμαρτίας.	ημετέραν σωτηρίαν	πατρός γεννηθέντα κατά την θεότητα,
	13. εν μια υποστάσει και ενί προσώπω	13. Και μίαν μεν του θεού λόγου φύσιν,		13. εκ Μαρίας της παρθένου κατά την ανθρωπότητ α,	13. επ’ εσχάτων δε των ημερών τον αυτόν
	14. ένα Χριστόν, ένα υιόν, ένα κύριον ομολογούντε ς.	14. σεσαρκωμένην μέντοι και ενανθρωπήσασ αν λέγειν ουκ αρνούμεθα		14. ένα και τον αυτόν Χριστόν υιόν κύριον μονογενή,	14. δι' ημάς και δια την ημετέραν σωτηρίαν
		15. διά το εξ αμφοίν ένα και τον αυτόν είναι κύριον ημών Ιησούν τον Χριστόν.		15. εκ δύο φύσεων νοούμενον,	15. εκ Μαρίας της παρθένου κατά την ανθρωπότητ α,
				16. ουδαμού της των φύσεων διαφοράς ανηρημένης δια την ένωσιν,	16. ένα και τον αυτόν Χριστόν υιόν κύριον μονογενή,
				17. αποτελεσασ ών δε μάλλον τον ένα κύριον	17. εν δύο φύσεσιν ασυγχύτως ατρέπτως αδιαίρέτως αχωρίστως

				και Χριστόν και υιόν	γνωριζόμενο ν,
				18. θεότητας τε και ανθρωπότητ ος	18. ουδαμού της των φύσεων διαφοράς ανηρημένης δια την ένωσιν,
				19. δια της αφράστου και απορρήτου προς ενότητα συνδρομής,	19. σωζόμενης δε μάλλον της ιδιότητος εκατέρας φύσεως
				20. ουκ εις δύο πρόσωπα μεριζόμενον ή διαιρούμενο ν,	20. και εις εν πρόσωπον και μίαν υπόστασιν συντρεχούσ ης,
				21. αλλ' ένα και τον αυτόν υιόν μονογενή	21. ουκ εις δύο πρόσωπα μεριζόμενον ή διαιρούμενο ν,
				22. θεόν λόγον κύριον Ιησούν Χριστόν,	22. αλλ' ένα και τον αυτόν υιόν μονογενή
				23. καθάπερ άνωθεν οι	23. θεόν λόγον

				Προφήται περί αυτού	κύριον Ιησούν Χριστόν,
				24. και αυτός ημάς Ιησούς Χριστός εξεπαίδευσε ν	24. καθάπερ άνωθεν οι Προφήται περί αυτού
				25. και το των πατέρων ημίν παραδέδωκε Σύμβολον.	25. και αυτός ημάς Ιησούς Χριστός εξεπαίδευσε ν
					26. και το των πατέρων ημίν παραδέδωκε Σύμβολον.

Το Κανονικό έργο της συνόδου

Εισαγωγή

Η Δ' Οικουμενική Σύνοδος εξέδωσε 30 κανόνες. Όπως γίνεται αντιληπτό το κανονικό έργο της συνόδου ήταν ευρύ και επεκτάθηκε σε διαφόρων ειδών εκκλησιαστικά ζητήματα. Κυριότερο δε ζήτημα το οποίο ρυθμίστηκε από κανονικό έργο της συνόδου ήταν οι διοικητική οργάνωση των μεγάλων μητροπολιτικών κέντρων. Έτσι το [Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως](#) διατήρησε τα πρώτα [Πρεσβεία Τιμής](#) στην ανατολή αναβαθμιζόμενο ως προς τη συνολική ιεράρχηση αφού θεσπίστηκε να διατηρεί ισαξίως τα πρεσβεία τιμής με την *πρεσβυτέρα Ρώμη*, ο [Πατριάρχης](#) αναγνωρίστηκε ως τελεσίδικος διαιτητής μεταξύ [επισκόπων](#) και μητροπολιτών, ενώ για πρώτη φορά δόθηκε διοικητική δικαιοδοσία στην εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως, η οποία προσήρτησε τις περιοχές του *Πόντου*, της *Θράκης* και της *Ασιανής*. Οι αντιπρόσωποι του Πάπα κατά την ψήφιση αυτού του κανόνα απήσχαν^[50]. Ταυτόχρονα θεσπίστηκε η αυτοδιοίκηση κάθε εκκλησίας, η οποία θα διοικείται εκ της τοπικής συνόδου των επισκόπων σε κάθε τοπική εκκλησία δια προεδρίας του οικείου μητροπολίτη, ενώ υποβιβάστηκε στην Πέμπτη θέση των *πρεσβειών τιμής* το [Πατριαρχείο Αλεξανδρείας](#). Επίσης ρυθμίστηκαν και ζητήματα δογματικοσυμβολικού χαρακτήρα όπως η κύρωση των κανόνων των προηγούμενων συνόδων και των δογματικών συμβόλων τους αλλά και επιμέρους ζητήματα

κοινωνικού και εκκλησιαστικού χαρακτήρος όπως το ζήτημα των μικτών γάμων και περί των συνόδων.

Συνοπτική ερμηνεία κυριοτέρων κανόνων

Για το πλήρες κείμενο των Ιερών Κανόνων, βλ. λήμμα [Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος \(κανόνες\)](#).

Κανόνας Α΄: Επικυρώνει τις Α΄, Β΄ και Γ΄ Οικουμενικές Συνόδους τους κανόνες και τους δογματικούς όρους αυτών.

Κανόνας Β΄: Ρυθμίζει τις απαιτούμενες ενέργειες περί συμμετοχής στον κλήρο, καθαιρεί δε όποιους δια χρημάτων χειροτονούν ή ωφελούνται ως χρισμένοι.

Κανόνας Γ΄: Ορίζει τους κληρικούς να απέχουν από οποιαδήποτε εργασία για λόγους κέρδους, ειδάλλως καθαιρούνται.

Κανόνας Δ΄: Ορίζει κανείς μοναχός να μη μένει εκτός της σκήτης του, εκτός αν αυτό επιτρέπεται από τον επίσκοπο της δικαιοδοσίας του και να μη εμπλέκεται σε καμία κοσμική λειτουργία.

Κανόνας Ζ΄: Καθαιρεί όποιο μέλος του ανωτέρου κλήρου αναλαμβάνει στρατιωτικά αξιώματα ή κοσμική εξουσία με σκοπό το κέρδος.

Κανόνας Θ΄: Ορίζει τον επίσκοπο ως κριτή μεταξύ διαμάχης δύο κληρικών

Κανόνας Ι΄: Απαγορεύει κληρικούς να τοποθετούνται σε δύο διαφορετικές τοπικές εκκλησίες.

Κανόνας ΙΓ΄: Ορίζει πως οι κληρικοί δε θα μη λειτουργούν σε άλλη πόλη, χωρίς να έχουν συστατικές επιστολές.

Κανόνας ΙΔ΄: Ορίζει πως τα μέλη του κατώτερου κλήρου, μπορούν να παντρεύονται και μετά τη χειροθεσία και κανονίζει περιπτώσεις περί παρανόμων γάμων, ετεροδόξων γυναικών αυτών και αλλοδόξων τέκνων τους.

Κανόνας ΙΕ΄: Ορίζει οι διακόνισσες να αναλαμβάνουν καθήκοντα μετά το πέρα του 40ου έτους της ηλικίας του.

Κανόνας ΙΗ΄: Κληρικοί που συνωμοτούν και συμμετέχουν σε φατρίες με δόλιο σκοπό, καθαιρούνται.

Κανόνας ΚΑ΄: Κατηγορίες κατά κληρικών που άπτονται ζητημάτων εκκλησιαστικών ή εγκληματικών (όχι χρηματικών) θα πρέπει να εξετάζονται, πρωτού εκδοθεί απόφαση.

Κανόνας ΚΔ΄: Ορίζει ότι όποιος χώρος χρησιμοποιήθηκε ως μοναστήρι, έκτοτε ποτέ να μη χρησιμοποιηθεί για κανένα άλλο σκοπό. Όποιος περιπέσει σε τέτοιο παράπτωμα καθαιρείται.

Κανόνας ΚΣΤ΄: Ορίζει πως κάθε επισκοπή οφείλει να έχει οικονόμο και πως αυτός πρέπει να είναι κληρικός και όχι λαϊκός.

Κανόνας ΚΖ΄: Επιτιμά όποιον κληρικό ή λαϊκό αρπάζει γυναίκα ένεκα οποιαδήποτε δικαιολογίας.

Κανόνας ΚΗ΄: Ορίζει την εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως να έχει ισοδύναμα πρεσβεία τιμής με τη Ρώμη και της αποδίδει επισκοπική δικαιοδοσία στη Θράκη, τον Πόντο και τη Ασιανή.

Κανόνας ΚΘ΄: Απαγορεύει τον υποβιβασμό επισκόπου σε βαθμό πρεσβυτέρου, εφόσον δε συντρέχει κανένα εκκλησιαστικό ή ποινικό κώλυμα. Εν τοιαύτη περίπτωση όμως καθαιρείται αλλά όχι υποβιβάζεται.

Κανόνας Λ΄: Υποβιβάζει την επισκοπή Αλεξανδρείας στην πέμπτη θέση των πρεσβειών τιμής, λόγω του έντονου φόβου ετεροδοξίας από πλειάδα τοπικών επισκόπων.

Συμπεράσματα

Η καταδίκη των [μονοφυσιτισμού](#) και η επικύρωση της καταδίκης του [Νεστοριανισμού](#) ακολουθήθηκε από νομικό διάταγμα εκδίωξης αυτών από τη *Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία*. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να καταφύγουν οι μονοφυσίτες σε περιοχές τις Νοτιοανατολικής Μ. Ασίας και κυρίως στην *Αίγυπτο*, όπου παρέμεναν πολύ ισχυρές οι μονοφυσιτικές επιρροές. Οι μονοφυσίτες τελικώς αποκόπηκαν από την εκκλησία δημιουργώντας νέες εκκλησίες όπως την *Αρμενική*, την *Ιακωβιτική στη Συρία*, τη *Κοπτική στην Αίγυπτο*, αλλά και μεταγενεστέρως την *Αιθιοπική ή Αβησσυνιακή*. Το ζήτημα της χριστολογικής διαμάχης οπωσδήποτε μετά τη σύνοδο αμβλύθηκε στα πλαίσια της εκκλησίας και της αυτοκρατορίας, αλλά συζητήσεις επί του θέματος συνεχίστηκαν μέχρι και τον 7ο αιώνα, απασχολώντας και τις δύο επόμενες οικουμενικές συνόδους.

Η σπουδαιότητα όμως της συνόδου έγκειται στην οριστική διαμόρφωση του χριστολογικού δόγματος ή οποία έλαβε θέση δίπλα στην *Α΄ και Β΄ Οικουμενική σύνοδο*, οι οποίες διαμόρφωσαν το τριαδολογικό δόγμα, συμπληρώνοντας κατά το παράδειγμα των *Α΄ και Β΄ Οικουμενικών Συνόδων*, τη *Γ΄ Οικουμενική*. Ταυτόχρονα «*κλείνει μια επώδυνη φάση των χριστολογικών ερίδων και των θεολογικών ζυμώσεων αφού ο όρος της συνόδου σφραγίζει έντονα της διακήρυξη της ορθόδοξης πίστης από το ένα μέρος, και καταδικάζει κατηγορηματικά τις αιρέσεις του Απολιναρίου, του Νεστορίου και του Ευτυχή*»^[51]. Πέραν όμως τούτου «*επικύρωσε τους θεολογικούς όρους πρόσωπο, υπόσταση, φύση και ουσία και επέδειξε την αρραγή συνέχεια της ορθόδοξης θεολογίας που έχει ως βάση τη χαρισματική διάσταση και την ιστορικότητα της παράδοσης από την εποχή του περιούσιου λαού*»^[52].

Πέρα όμως από οποιαδήποτε άλλη προϋπόθεση η σύνοδος της Χαλκηδόνας διατηρεί και διασώζει το *σωτηριολογικό δόγμα*, που είναι η βάση της εκκλησίας και αυτό διότι «*ουσιαστική ένωση των δύο φύσεων του Χριστού και διατήρηση της ετερότητάς τους σημαίνουν ότι η θεότητα παρέχει τον αγιασμό και την αφθαρσία στην κτιστή ανθρώπινη φύση*»^[53]. Ταυτόχρονα διατηρώντας την ετερότητα και αφήνοντας άθικτη τη διαφοροποίηση των φύσεων, αποκλείει την *ειδωλολατρία*, δηλαδή την προσκύνηση του ανθρώπου και οδηγεί την εκκλησία μακριά από αδιέξοδο ή την άρνηση της σωτηρίας, διότι σε αντίθετη περίπτωση κανένα εχέγγυο δε θα δινόταν από την [ανάσταση](#)^[54]. Κάτι τέτοιο άλλωστε κρίνεται αυτονόητο «*γιατί οι προϋποθέσεις των χριστολογικών αιρέσεων δεν εξασφαλίζουν τη θεραπεία της κτιστής ανθρώπινης φύσης, ενώ το δόγμα της Χαλκηδόνας είναι ο μόνος εγγυητής*»^[55].

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΙ

01. Πότε μια Σύνοδος της Εκκλησίας είναι Οικουμενική
02. Α΄ Οικουμενική Σύνοδος
03. Β΄ Οικουμενική Σύνοδος
04. Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος
05. Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος
06. Ε΄ Οικουμενική Σύνοδος
07. Στ΄ Οικουμενική Σύνοδος
08. Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδος
09. Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος
10. Η΄ Οικουμενική Σύνοδος
11. Θ΄ Οικουμενική Σύνοδος
12. Γενικά για τις Οικουμενικές Συνόδους
13. Τεκμήρια της Οικουμενικότητας των Η΄ και Θ΄ Οικουμενικών Συνόδων
14. Ερωτήματα για όσους πιστεύουν σε 7 μόνο Οικουμενικές Συνόδους
15. Πηγές

ΠΟΤΕ ΜΙΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ

Οικουμενική Σύνοδος, είναι εκείνη που:

1. Συγκλήθηκε από Αυτοκράτορα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας με οικουμενική (παν-Ρωμαϊκή) εμβέλεια, αλλά φυσικά και πανχριστιανική.
2. Οι αποφάσεις της έγιναν αποδεκτές από ολόκληρη την ανά τον κόσμο Ορθόδοξη Εκκλησία, διαχρονικά.
3. Αποφάσεις της διατυπώθηκαν από Θεούμενο.
4. Οι αποφάσεις της υπεγράφησαν από τα Ρωμαϊκά Πατριαρχεία.
5. Ασχολήθηκε με σημαντικά Θεολογικά ζητήματα.

1η Οικουμενική Σύνοδος

325 μ.Χ. Νίκαια της Βιθυνίας. Συνεκλήθη από τον Μέγα Κωνσταντίνο. Έλαβαν μέρος 318 επίσκοποι. Ασχολήθηκε με τη βλασφημία του Αρείου ότι ο Υιός και Λόγος του Θεού είναι κτίσμα και όχι ομοούσιος του Πατρός. Κανόνισε και την ημερομηνία του εορτασμού του Πάσχα. Τότε άρχισε να γράφεται το Σύμβολο της Πίστεως.

2η Οικουμενική Σύνοδος

381 μ.Χ. Κωνσταντινούπολη. Συνεκλήθη από τον Μέγα Θεοδόσιο. Έλαβαν μέρος 150 Ορθόδοξοι επίσκοποι και 36 Μακεδονιανοί. Προήδρευσε ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, επίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Καταδίκασε και πάλι τον Άρειο, και την αίρεση του Μακεδονίου, ο οποίος δίδασκε ότι το Άγιο Πνεύμα είναι κτίσμα του Θεού, γι' αυτό και ονομάστηκε «πνευματομάχος».

3η Οικουμενική Σύνοδος

431 μ.Χ. Έφεσος. Συνεκλήθη από τον Θεοδόσιο τον Β΄. Δογματίσε κατά του Νεστοριανισμού, στο Ναό της βασιλικής της Παναγίας με 200 επισκόπους. Καταδίκασε τον Νεστόριο επίσκοπο Κωνσταντινούπολης, και δογματίσε ότι μπορεί η Παναγία να ονομάζεται και Θεοτόκος.

4η Οικουμενική Σύνοδος

451 μ.Χ. Χαλκηδόνα της Μ. Ασίας με 630 επισκόπους. Συνεκλήθη από τον αυτοκράτορα Μαρκιανό και την αυτοκράτειρα Πουλχερία. Εκεί καταδικάστηκε ο Μονοφυσιτισμός.

5η Οικουμενική Σύνοδος:

5 Μαΐου ως 21 Ιουνίου του 553 μ.Χ., με 165 πατέρες. Συγκλήθηκε από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό και την αυτοκράτειρα Θεοδώρα. Καταδίκασε τον Ωριγενισμό, τον Νεστοριανισμό, κ.λ.π. αιρέσεις.

6η Οικουμενική Σύνοδος:

680 μ.Χ. Κωνσταντινούπολη. Συνεκλήθη από τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Πωγωνάτο. Παραβρέθηκαν από 150 - 289 επίσκοποι. Καταδίκασε την αίρεση του Μονοθελητισμού. Η Σύνοδος αυτή διατύπωσε ότι ο Χριστός έχει και Θεία και ανθρώπινη θέληση, η οποία υποτάσσεται στη Θεία.

Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδος

691 μ.Χ. Κωνσταντινούπολις. Συνεκλήθη από τον Ιουστινιανό τον Β΄ και έγινε «εν Τρούλλω του Παλατίου», οπότε ονομάστηκε: «Εν Τρούλλω». Δεν ήταν ανεξάρτητη Σύνοδος, αλλά συστηματοποίησε και ολοκλήρωσε το έργο των δύο προηγούμενων Συνόδων, της 5ης και της 6ης, γι' αυτό, αν και

Οικουμενική, ονομάστηκε: «Πενθέκτη», ως τμήμα εκείνων των Συνόδων, και δεν αριθμήθηκε ως ξεχωριστή Οικουμενική Σύνοδος.

7η Οικουμενική Σύνοδος

787 μ.Χ. Νίκαια της Βιθυνίας, στο ναό της Αγίας Σοφίας. Συνεκλήθη από τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο και τη μητέρα του Ειρήνη την Αθηναία. Παρεβρέθησαν 367 πατέρες. Στερέωσε και προφύλαξε τις εικόνες αναθεματίζοντας την εικονομαχία και καταδικάζοντας την ιδέα της σχηματοποίησης της αόρατης και άυλης Τριάδος. Εκεί εκφράσθηκε η θεολογία περί της εικονογράφησης του Χριστού και των Αγίων ως κάτι που είδαμε.

8η Οικουμενική Σύνοδος

879-880 μ.Χ. Κωνσταντινούπολις. Συγκλήθηκε από τον αυτοκράτορα Βασίλειο τον Μακεδόνα. Ηγήθηκαν ο Ορθόδοξος τότε Πάπας της Ρώμης Ιωάννης Η΄ (872-882) και ο Πατριάρχης της Κων/πόλεως Νέας Ρώμης Μεγάλος Φωτίος (858-867, 877-886). Επεκύρωσε τις αποφάσεις της 7ης Οικουμενικής Συνόδου, και καταδίκασε το Φιλιόκβε, που μόλις τότε είχε αρχίσει να επιβάλλεται. [Καταδίκασε τις αιρετικές Συνόδους του Καρλομάγνου στη Φραγκφούρτη (794) και το Άαχεν (809)].

9η Οικουμενική Σύνοδος

1341 μ.Χ. Δογματίσε για την άκτιστη Ουσία και την άκτιστη Ενέργεια του Θεού, καθώς επίσης και για τον Ησυχασμό, καταδικάζοντας τον αιρετικό Βαρλαάμ τον Καλαβρό. Έτσι η Σύνοδος αυτή ασχολήθηκε με θεολογικά ζητήματα, συγκλήθηκε από αυτοκράτορα, (Συνοδικός Τόμος του 1341) και συμμετείχε Θεούμενος (Άγ. Γρηγόριος ο Παλαμάς), και οι αποφάσεις της έγιναν δεκτές από ολόκληρη την Εκκλησία. Συνεπώς και η Σύνοδος αυτή έχει αξία Οικουμενικής Συνόδου. Η Ένατη Οικουμενική Σύνοδος το 1341 καταδίκασε τον πλατωνικό μυστικισμό του Βαρλαάμ του Καλαβρού, ο οποίος είχε έρθει από τη Δύση ως προσήλυτος στην Ορθοδοξία. Φυσικά η απόρριψη του πλατωνικού τύπου μυστικισμού ήταν παραδοσιακή πρακτική των Πατέρων.

Γενικά για τις Οικουμενικές Συνόδους

Οι ανωτέρω εννέα Οικουμενικές Σύνοδοι, δημοσιεύτηκαν ως ρωμαϊκοί νόμοι υπογεγραμμένοι από τον Αυτοκράτορα αφού προηγουμένως τα πρακτικά τους υπογράφηκαν από τους πέντε ρωμαίους Πατριάρχες, τους Μητροπολίτες και επισκόπους τους. Ο Αυτοκράτορας συγκαλούσε αυτές τις Οικουμενικές Συνόδους σε συνεργασία με τα Πέντε Ρωμαϊκά Πατριαρχεία της

α) Πρεσβυτέρας Ρώμης

β) Κωνσταντινουπόλεως και Νέας Ρώμης,

γ) Αλεξανδρείας,

δ) Αντιοχείας, στα οποία προστέθηκε το 451

ε) των Ιεροσολύμων.

Εξαιρείται η Ένατη Οικουμενική Σύνοδος του 1341 που τα πρακτικά της προσυπέγραψαν μόνο τέσσερις ρωμαίοι Πατριάρχες και επικύρωσε ο ρωμαίος αυτοκράτορας. Απουσίαζε τώρα το Πατριαρχείο της Πρεσβυτέρας Ρώμης που εν τω μεταξύ είχε καταληφθεί βίαια από τους Φράγκους, Λογγοβάρδους, και Γερμανούς με τη βοήθεια των Νορμανδών. Μία σφοδρή επίθεση που ξεκίνησε το 983 και ολοκληρώθηκε το 1009 - 1046. Μετά το 1045 οι Πάπες της Ρώμης εκτός του Βενέδικτου του 10ου (1058-9), δεν ήσαν πλέον Ρωμαίοι αλλά μέλη της φραγκολατινικής αριστοκρατίας που είχε υποδουλώσει τον ρωμαϊκό πληθυσμό.

Μετά τη πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και του αυτοκράτορα, το 1453 τα τέσσερα ρωμαϊκά Πατριαρχεία της Κωνσταντινουπόλεως και Νέας Ρώμης, Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων συνέχισαν να συγκαλούν Συνόδους με τις οποίες συνέχισαν τη παράδοση των Οικουμενικών Συνόδων. Ο μόνος λόγος που αυτές οι Σύνοδοι δεν ονομάστηκαν «Οικουμενικές» είναι γιατί ο τίτλος αυτός σημαίνει «Αυτοκρατορικές», επειδή οι αποφάσεις αυτών των Συνόδων γίνονταν τμήμα του Ρωμαϊκού Δικαίου. Με άλλα λόγια οι αποφάσεις των ρωμαϊκών Συνόδων μετά το 1453 είναι τμήματα του Εκκλησιαστικού Δικαίου, αλλά όχι πλέον του αυτοκρατορικού Δικαίου. Δεν υπήρχε πλέον Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και ρωμαίος αυτοκράτορας να εκδίδει ρωμαϊκούς Νόμους. Έτσι αυτές οι Εννέα Οικουμενικές Σύνοδοι ήταν ταυτόχρονα και εκκλησιαστικοί Νόμοι και ρωμαϊκοί Νόμοι. Οι Σύνοδοι που συνήλθαν μετά το 1453 είναι τμήματα του Εκκλησιαστικού Δικαίου με όχι μικρότερο κύρος από τις Οικουμενικές Συνόδους, εκτός από τη φαντασία των συγχρόνων Ορθοδόξων που έχουν εξαπατηθεί από την ρωσική Ορθοδοξία του Μέγα Πέτρου.

Έτσι υπάρχουν σήμερα Ορθόδοξοι που αυτοαποκαλούνται Εκκλησία των Επτά Οικουμενικών Συνόδων. Πολλοί (αδιάβαστοι) Ορθόδοξοι αγνοούν την Όγδοη και την Ένατη Οικουμενική Σύνοδο. Η Όγδοη Οικουμενική Σύνοδος το 879 απλά καταδίκασε αυτούς που «προσθέτουν» ή «αφαιρούν» από το Σύμβολο του 381 καθώς και όσους δεν αποδέχονται τη διδασκαλία περί Εικόνων της Έβδομης Οικουμενικής Συνόδου. Οι Φράγκοι που καταδικάζονται, προς το παρόν δεν αναφέρονται καθαρά, με σκοπό να τους δοθεί η ευκαιρία να αναθεωρήσουν.

Τεκμήρια της Οικουμενικότητας των Η΄ και Θ΄ Οικουμενικών Συνόδων

Τα χαρακτηριστικά της Οικουμενικότητας που αναφέρθηκαν παραπάνω, εξασφαλίζονται από την 9η (συν την Πενθέκτη) Σύνοδο. Τα χαρακτηριστικά αυτά που παρουσιάστηκαν, έχουν αντληθεί από το βιβλίο του σεβασμιώτατου μητροπ. Ναυπάκτου, Ιεροθέου Βλάχου: «Εκκλησιαστικό Φρόνημα», (έκδοση Γενεθλίου της Θεοτόκου). Εκεί αναλύεται εκτενώς και η Οικουμενικότητα της Θ΄ Οικουμενικής Συνόδου..

Βεβαίως και η ίδια η Η΄ Οικουμενική Σύνοδος, όχι μόνο επανέλαβε πως η 7η, ήτο Οικουμενική (η οποία ως τότε δεν ήταν από ορισμένους δεκτή ως η 7η Οικουμενική), αλλά επιπλέον πολλές φορές στα πρακτικά της, αυτοαποκαλείται «Οικουμενική», και μάλιστα και στους ίδιους τους κανόνες

της, (οι οποίοι έχουν γίνει αποδεκτοί απολύτως, από το παγκόσμιο Εκκλησιαστικό πλήρωμα της Ορθοδοξίας!) (Ράλλη και Ποτλή, Σύνταγμα, 2, 705 κ.εξ., Εκκλησιαστική Ιστορία Στεφανίδου σελ. 363-364). Πως είναι δυνατόν, άλλωστε, μία Σύνοδος η οποία τάχα δεν είναι Οικουμενική (8η), να επικυρώνει μία άλλη, η οποία είναι Οικουμενική; (7η). Με αυτή την λογική αμφισβητούμε εμμέσως και την 7η, χωρίς να το καταλαβαίνουμε!

Ο Θεόδωρος Βαλσαμών (τέλη 12ου αιώνας) στην ερμηνεία των κανόνων αυτών, την αποδέχεται ως Η΄ Οικουμενική, ο Ρόδου Νείλος (+1379) την ονομάζει «Ογδόη Οικουμενική», και άλλοι (J.Hergenrother, Photius II, σελ. 539 κ.εξ.).

Φυσικά σε αυτές τις θέσεις, συμφωνεί και ο μεγαλύτερος Ορθόδοξος Θεολόγος του 20ού αιώνα, ο π. Ιωάννης Ρωμανίδης, (απόφοιτος του Ελληνικού Κολεγίου Μπρούκλαιν της Μασαχουσέτης, της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Γέηλ, Διδάκτωρ της Θεολογικής Σχολής του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Χάρβαρντ (School of Arts and Sciences) και ομότιμος Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου στην Θεσσαλονίκη και Επισκέπτης Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Αγίου Ιωάννου Δαμασκηνού του Πανεπιστημίου Μπαλαμάντ, του Λιβάνου από το 1970. Σπούδασε ακόμη στο Ρωσικό Σεμινάριο του Αγίου Βλαδίμηρου της Νέας Υόρκης, στο επίσης Ρωσικό Ινστιτούτο του Αγίου Σεργίου στο Παρίσι και στο Μόναχο της Γερμανίας). Ο π. Ι. Ρωμανίδης παρουσιάζει σε εκτενείς του αναφορές τις δύο αυτές τελευταίες Οικουμενικές Συνόδους. Χαρακτηριστικός ο τίτλος ενός από τα συγγράμματά του, είναι ο εξής: «Η θεραπεία της ασθένειας της θρησκείας οι Εννιά Οικουμενικές Σύνοδοι και οι λοιπές Εκκλησιαστικές Σύνοδοι μέχρι το 1453».

Ασφαλώς και άλλοι σύγχρονοι μεγάλοι Ορθόδοξοι Θεολόγοι αποδέχονται σωστά και τις εννέα Οικουμενικές Συνόδους, όπως ο πρωτ. Γεώργιος Δ. Μεταλληνός, Κοσμήτορας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Είναι όμως απαραίτητο, να μη μείνουμε σε απλά ονόματα θεολόγων, ούτε καν επισκόπων, αλλά να επιζητήσουμε και επίσημη αποδοχή για τις θέσεις αυτές, από την Παγκόσμια Ορθόδοξη Εκκλησία. Μια τέτοια αναφορά λοιπόν, που ακυρώνει οποιαδήποτε αμφισβήτηση για το ότι οι Οικουμενικές Σύνοδοι δεν είναι μόνο 7, είναι μία επιστολή που έστειλαν στον Πάπα όλα τα Πατριαρχεία (εκτός Ρωσίας) το 1848. Η Επιστολή υπογράφεται, όχι μόνο από τους Πατριάρχες, αλλά και ονομαστικά από τους Επισκόπους των Ιερών Συνόδων τους. Αναφέρεται ξεκάθαρα η 8η Οικουμενική Σύνοδος, στην οποία καταδικάστηκε το γνωστό Φιλιόκβε, και στην οποία μετείχε και ο Πάπας, ο οποίος τότε ήταν ακόμα Ορθόδοξος. Μπορεί κανείς να υποθέσει πως δεν ήξεραν τότε, ούτε οι Πατριάρχες, ούτε τα μέλη των Ι. Συνόδων, πως τάχα οι σύνοδοι είναι επτά; Αδύνατον να μη βρέθηκε ούτε ένας από όλους αυτούς που υπέγραψαν στο τέλος της επιστολής, που να μην πει: «Αφού οι Σύνοδοι είναι 7, πώς εμείς μιλάμε για την 8η;»! Ήξεραν πως οι Οικουμενικές Σύνοδοι ήταν περισσότερες.

Ένα ενδιαφέρον γεγονός είναι επίσης και αυτό: Η Παπική «Εκκλησία», εξέδωσε το 1907 την λεγόμενη «Καθολική Εγκυκλοπαίδεια», στην οποία περιγράφει την Οικουμενική Σύνοδο του 879-880 λέγοντας πως: «Πρόκειται

για την λεγομένη «Psuedosynodus Photiana» (= «Ψευδοσύνοδο του Φωτίου») την οποία οι Ορθόδοξοι μετρούν ως την Όγδοη Γενική Σύνοδο». [<http://www.newadvent.org/cathen/04312b.htm>]. Από αυτό γίνεται φανερό πως οι και Παπικοί γνώριζαν πολύ καλά, ποιες ήταν οι Ορθόδοξες σύνοδοι, ακόμα και τότε. Και ενώ οι Παπικοί είχαν κάθε συμφέρον να αποκρύψουν αυτή την σύνοδο, μια και καταδικάζει το Φιλιόκβε, δεν το κάνουν , αλλά απλά την δυσφημούν. Προφανώς, επειδή ήταν ακόμα κάτι αρκετά γνωστό σε όλους και η απόκρυψη της θα έπεφτε στο κενό.

Ερωτήματα για όσους πιστεύουν σε 7 μόνο Οικουμενικές Συνόδους

Κατόπιν των ανωτέρω, όσοι θεωρούν ότι οι Οικουμενικές Σύνοδοι της Ορθόδοξης Εκκλησίας είναι μόνο 7, οφείλουν να δώσουν επαρκείς και τεκμηριωμένες απαντήσεις στις εξής ερωτήσεις:

1. Πού έχουν λάθη τα κριτήρια Οικουμενικότητας που αναφέρθηκαν στο άρθρο αυτό, και γιατί;
 2. Αν έχουν λάθη, τότε με ποια διαφορετικά κριτήρια πρέπει να αντικατασταθούν, και με ποια Εκκλησιολογική, Ιστορική και Θεολογική βάση;
 3. Με ποια λογική είναι δυνατόν μία μη-οικουμενική Σύνοδος, όπως αποκαλείται από πολλούς η όγδοη, να έχει την αξίωση να επικυρώνει μία άλλη που είναι Οικουμενική; (βλ. έβδομη). Είναι δυνατόν να μην είναι Οικουμενική σύνοδος η 8η και παρόλα αυτά να γίνεται προσφυγή σε αυτήν για την εγκυρότητα της Οικουμενικότητας της 7ης; Αν δεν είναι Οικουμενική η όγδοη, τότε ούτε η 7η τι είναι;
 4. Γιατί θα έπρεπε να απορριφθούν οι θέσεις μεγάλων θεολόγων της Εκκλησίας, σαν τους ανωτέρω που αναφέρθηκαν, και να γίνουν δεκτές θέσεις άλλων που δεν δέχονται τις δύο τελευταίες Οικουμενικές Συνόδους; Ποια είναι τα ασφαλή κριτήρια;
 5. Ποιο σημαντικότερο τεκμήριο υπάρχει, ώστε να απορριφθεί η υπογραφή των Ιερών Συνόδων των Πατριαρχείων στην επιστολή του 1848 που προαναφέρθηκε και ποια παρόμοια Πατριαρχική απόφαση όλων αυτών των Πατριαρχείων, είναι ικανή να ανατρέψει την παραδοχή αυτή, για περισσότερες των 7 Οικουμενικών Συνόδων;
- Εάν λοιπόν τα ανωτέρω ερωτήματα απαντηθούν τεκμηριωμένα και με επιχειρήματα ανάλογης βαρύτητας με αυτά που παρουσιάστηκαν, τότε ίσως υπάρχει η πιθανότητα να είναι οι Οικουμενικές Σύνοδοι όχι 9, αλλά 7, όπως νομίζουν πολλοί. Σε κάθε άλλη περίπτωση παραμένουν 9 ως πάντοτε ήταν.